

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVILJA, KI SE IZHAIJA

PLANINSKI

U E S T N I K

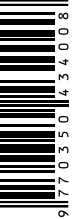
10
2022

TEMA MESECA

**Alpinisti na
Kranjskem pred
prvo svetovno vojno**

Z NAMI NA POT

Berchtesgadenske Alpe

4,20 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – IZDELEK MESECA NOVEMBRA

ČEZ DRN IN STRN, Anka Rudolf

Knjiga osemnajstih pravljic, pripovedk in zgodb vsebinsko predstavlja širše območje Idrijskega, njegovih prebivalcev in njihovega načina življenja od najzgodnejših, tudi zgodovinsko izpričanih časov do današnjih dni.

Galerijo nastopajočih likov - gorskih vil in dobrih mož, mlinarjev, rudarjev, dekel, trgovcev, kmetov, gospodarjev in otrok - vodita človeška klenost in ljubezen, s katerima ljudje preživijo tudi najtežje preizkušnje in znajo prisluhniti svoji pristani notranjosti.

Knjigo bogatijo ilustracije Idrijčana, akademskega slikarja Jurija Pfeiferja.

Format: 165 x 240 mm, 152 strani, italijanska vezava

CENA: V času od 1. 11. do 30. 11. 2022 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 12,45 €* (redna cena: 24,90 €*).

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

KVIZ PLANINCI, Drži ali ne drži?

Izvirna, hitra igra za dva igralca, ki združuje znanje, sklepanje, taktiko in nekaj sreče.

Navdušila vas bo z inovativnim načinom igranja, primerna pa je tako za otroke kot odrasle. Izvedeli boste več kot sto dejstev o planinstvu in hribih s kar štirih različnih področij – planinske kulture in zgodovine, planinskih poti, gorske narave in varnosti v gorah.

VABLJENI K NAKUPU!

Cena: 11,90 €

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 122. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 42 EUR, 66 EUR za tujino, posamezna številka 4,20 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (31,50 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Kombinirano plezanje v Eigerju

Foto Anja Petek

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Da bi videl svet ...

"Splezaj na goro, da bi videl svet, ne zato, da bi svet videl tebe." Izjava prijubljenega zgodovinarja Davida Gauba McCullougha ml.¹ je morda zdaj aktualnejša kot kdaj koli prej. Naše zasebno življenje se je preselilo na splet, predvsem na družbena omrežja. Tisto, kar je bilo nekoč shranjeno v fotografiji ali dveh, ki jih je avtor posnel na vrhu gore, se zdaj bohota na očeh vsem v obliki številnih fotografij, ki jih olepšujejo filtri, videoposnetkov, ki razkrivajo predvsem zmogljivost kamere na pametnem telefonu, ali zgodb z bolj ali manj posrečenimi citati znanih oseb, ki bi, če bi lahko, uporabo svojih misli in tovrstne namene verjetno prepovedali. Tako pač je – to je duh časa, v katerem živimo in kjer šteje samo tukaj in zdaj, ne pa, kako in zakaj. Nobenega smisla nima žalovati za tistim, kar je bilo in se verjetno ne bo vrnilo nikoli več. Ima pa smisel vprašanje, kaj je tisto, zaradi česar si je vredno zapomniti trenutek, ki bo čez nekaj sekund samo še spomin – v obliki zapisa v naših možganih ali pa v obliki fotografij, posnetkov ali drugih zapisov v digitalni obliki. In ne nazadnje – komu je tak spomin namenjen.

Prav gotovo ima za vzporedno na goro vsak svoje razloge in v gorah vsak išče kaj drugega. Klišejski razlogi, kot so mir, tišina, razgledi, pogovori s samim seboj, iskanje lastnih meja in podobno, so, kot se zdi na prvi pogled, postali stvar knjig iz časov, ko so bile gore bolj *ekskluzivne* in je bilo stati na najvišjih vrhovih nekaj čisto drugega kot danes. Dejansko so gore bolj dostopne, kot so bile kadar koli. Vrhovi, ki veljajo za kulturne, so ponekod postali romarski cilji s potmi, na katerih gornik ne more biti več sam. Priti nanje je predvsem stvar organizacije, sredstev in časa, ne pa vztrajnosti, predanosti in znanja, ki so bili nekoč pogoj za vstop v tako imenovani nekoristni svet. Zdi se, da obiskovalci gora vedno bolj iščejo čim bolj zanimivo kuliso za svoje fotografije kot pa prvinskost doživetja, ki jih pripelje tja. Kot je videti, se le še redkokdo sprašuje o občutkih, ki jih doživlja na vrhu, saj je postalo bolj pomembno tisto, kar ob tem sporočamo drugim. Gore pogosto niso več cilj, ampak sredstvo za dvigovanje lastne samopodobe v očeh drugih, ki nam pritrjujejo z digitalnimi palci in podobnimi znaki odobravanja našega sporočila. Malce drugačnega, kot ga je v svojo misel tako lepo ujel David McCullough ml.; na gore ne plezamo, da bi videli svet, ampak zato, da bi svet videl nas.

Oprostite mi morate nekoliko črnogledno pisanje o trendih, ki jih le stežka sprejemam kot le pozitivne. Nikakor nisem nazadnjaška glede uporabe sodobne tehnologije. Nasprotno. Rada delam fotografije, rada posnamem kratke videe, kjer se mi zdi primerno in varno, rada objavim fotografije, če se mi zdi, da z njimi lahko drugim povem zgodbo, ki sem jo sama doživela. A bistvo ni v digitalnem zapisu, tega razumem bolj kot opomnik ali zapisek. Saj veste, da ne pozabimo, ko leta bežijo in sekunde tečejo hitreje, kot bi si želeli. Takrat digitalni zapisi sprožijo spomin na tiste druge občutke, ki jih ne more shraniti nič drugega kot naša duša, srce ali tisto, kar nas navdihuje za obisk gora. Kar želim povedati, je zgolj misel, ki jo lahko jemljete resno, zadržano ali odklonilno. Vaša stvar. Kot je vaša stvar, po čem si boste zapomnili trenutek, ko ste stali na vrhu ali sopihali v breg. Po številnih vsečkah in filtrih, ki so nebo naredili še bolj modro, in naklonu, ki je v resnici veliko manjši kot na fotografiji, ali pa po občutku, da ste bili takrat nebu tako blizu, da bi se ga lahko dotaknili in mu prišepnili, da ste hvaležni za vsak trenutek, ki vam je bil dan tam zgoraj, kjer so stvari preprostejše in bolj poštene kot v dolini. Fotografije bodo vedno ostale, od nas pa je odvisno, kakšno zgodbo bodo pripovedovale in kakšne občutke bomo imeli, ko jih bomo gledali čez veliko let.

Marta Krejan Čokl

¹ David Gaub McCullough ml. je dvakratni dobitnik Pulitzerjeve nagrade in prejemnik medalje svobode, enega izmed najvišjih priznanj, ki jih v ZDA podeljujejo civilnemu prebivalstvu. Umrl je avgusta letos, star 89 let.

UVODNIK
1 **Da bi videl svet ...**

Marta Krejan Čokl

ALPINIZEM
4 **Prezrta generacija**

Dušan Škodič

ZGODOVINA
19 **Zanimivosti iz zgodovine Kranjske sekcije**

Marija Mojca Peternel

INTERJUJ
20 **Nina Caprez**

Martina Čufar Potard

SPOMINI
26 **Življenje z iluzijami ...**

Magda Šalomon

Z NAMI NA POT
30 **Gore nad kraljevim jezerom**

Andrej Mašera

SPOMINI
41 **Beg pred smrtjo**

Emil Pušnik

REPORTAŽA
44 **Carski razgledi**

Marta Krejan Čokl

KOLUMNA
48 **Zaračunavanje in kaznovanje**

Klemen Belhar

PREDSTAVITEV STALNIH SODELAUCEV REVUJE

50 **Klemen Belhar, kolumnist z ostrim očesom**

Marta Krejan Čokl

SPOMINI

51 **Dvakrat Mosoraška**

Lidija Honzak

DOŽIVETJE

52 **Glorija življenju**

Simona Pogač

ALPINIZEM

54 **Urh ni vedno cilj**

Andrej Jež

PREDAVANJE

58 **Reinhold Messner v Ljubljani**

Emil Pevec

PREDAVANJE

61 **Srečanje**

Franci Horvat

UREME

62 **Suša v hribih in dolinah**

Veronika Hladnik Zakotnik

OBLETNICA

64 **Majhni, a simpatični**

Rok Filipičič

TUJINA

66 **Najvišji vrh Jordanije**

Janez Mihovec

LITERATURA

68 **Z znanjem do zvezd**

Mire Steinbuch

JUBILEJ

69 **Marinka Koželj Stepic**

Aleš Erjavec

71 **NOVICE IZ VERTIKALE**

73 **LITERATURA**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

**PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ
KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA
NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV
NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.**

**SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM
LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN**

NOVA KBM

0400 1004 7070 066.

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

Dušan Škodič

Prezrta generacija

Alpinisti na Kranjskem pred prvo svetovno vojno

"Takrat je bilo planinstvo na Kranjskem razdeljeno na dva dela; na sekcije DÖAV, ki so označile prve planinske poti in zgradile prve planinske kočice, ter na slovenski SPD s slovenskimi kočami in potmi."

"Bile so tudi razlike in razhajanja med ljudmi. Mi smo doma v Ljubljani imeli kuharico Katro, ki ni bila tako stroga kot naša mama in smo jo vedno šteli za del naše družine. Preko nje smo se dobro povezali s preprostim slovenskim ljudstvom, vendar je bilo to v popolnem nasprotju z nastajajočo slovensko inteligenco."

Tako je v spominih na pokojnega brata zapisal Ferdinand Tschada, mlajši brat Klodwiga Tschade, ki je veljal za najdrznejšega in najboljšega alpinista na Kranjskem pred prvo svetovno vojno.

Pri Slovencih je šlo v planinstvu za dvajsetletni zaostanek, saj je bila Kranjska sekcija DÖAV v Lju-

bljani ustanovljena leta 1874, Slovensko planinsko društvo (SPD) pa šele 1893. Nemci so po prelomu stoletja na plezalce že začeli gledati kot na sestavni del normalnega razvoja planinstva, Slovenci s člani vodstva SPD na čelu pa so v njih še vedno videli predvsem potencialne samomorilce, ki bi jim bilo treba tudi na silo in z odloki preprečiti nevarno početje. Tako je denimo leta 1912 jezni Jakob Aljaž v župnijski kroniki zapisal za župnika nenavadno ostro vrstico: "Pod steno bom nabil tablo: Das Besteigen der Triglav Nordwand ist unter Todesstrafe verboten!" (Plezanje čez Triglavsko severno steno je pod smrtno kaznijo prepovedano!)

Brat in sestra Emil in Ana Klauer. Prvi mešani par in Ana kot prva ženska ki je ponovila Nemško smer leta 1909.

Desno je njun brat Josef Klauer, prav tako alpinist in član Kranjske sekcije. Posneto leta 1924 na Palcu.

Vir Landesarchiv Kärnten, Nachlass Emil Klauer

Odnos planincev do plezalcev slikovito odraža tudi reakcija zvestega člana in velikega podpornika SPD, ki je na Kredarici z družbo čakal sina – ta se je v spremstvu vodnika povzpel na Triglav. Ravno tistega dne (bila je nedelja, 20. avgusta 1911) so drenovci preplezali Slovensko smer in se polni navdušenja odpravili h koči na Kredarici, kjer so se navzočim pohvalili, da so kot prvi Slovenci, brez vodnika preplezali Triglavsko severno steno. Za omizjem prisotni pisatelj in politik jim je tedaj privoščil pikro opazko, ki je drenovec Pavel Kunaver nikoli ni pozabil. Šele petdeset let po dogodku je v *Planinskem vestniku* opisal neprijetni prizor in še tedaj iz obzirnosti izpustil ime opazkarja. Razkril pa ga je v življenjepisu z naslovom *Moje steze*: "Vsi prežeti od velikih doživljajev in srečni, da smo sami našli pot čez ta silovito razčlenjeni zid, smo vstopili v kočico na Kredarici in v napačnem zanosu povedali, kaj nam je uspelo. Ob več mizah skupaj so sedeli člani odlične ljubljanske družbe z znanim politikom in pisateljem dr. Ivanom Tavčarjem v sredini. Ta nas je počastil z besedami: 'Al bi vas klofnil!' In družba je dalje jedla svoje kranjske klobase, mi pa smo komaj dobili slamnjače na skupnem ležišču ... Kaj hočemo, tako so takrat gledali na nas plezalce, ki smo si drznili pred njimi in istočasno s tujci, predvsem Nemci, v še nedotaknjeni svet mogočnih sten gora."¹

Kdo so bili "Nemci", ki so plezali v naših gorah

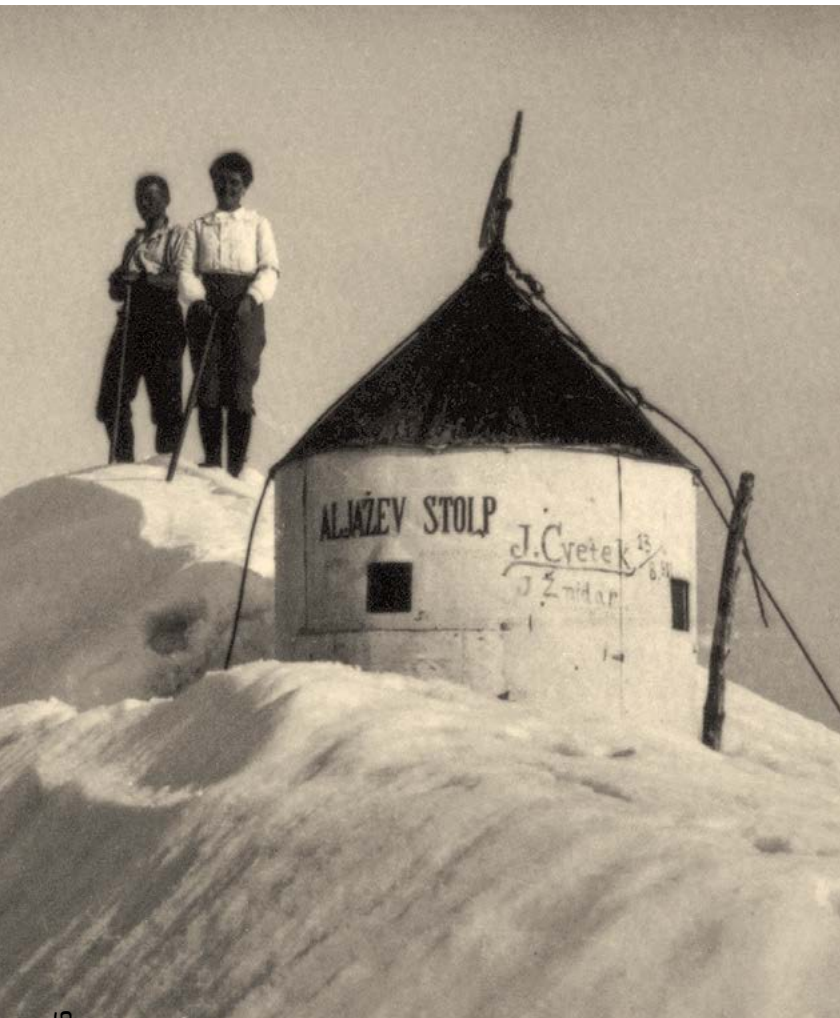
To so bili alpinisti, ki so res prihajali iz Avstrije in Nemčije, ter fantje (in dekleta), ki so bili slovenskih, mešanih ali nemških korenin, rojeni v Ljubljani. Ti so govorili slovensko in odraščali na istih ulicah in šolah kot njihovi vrstniki. Ker pa so se v nacionalno mešani monarhiji zaradi študija ali poklicne kariere odločili za nemško nacionalnost, jih je po razpadu monarhije zgodovina slovenskega planinstva spregledala.

¹ Pavel Kunaver: Klic divjine. *Planinski vestnik*, 1963, št. 4 in Naša smer v Severni steni Triglava, *Moje steze*, Založba obzorja, 1979.

Plezališče Turnc pod Šmarno goro Foto Jure K. Čokl

Emil in Ana Klauer na Triglavu, posnetek je nastal med leti 1910 in 1914.
Vir Landesarchiv Kärnten, Nachlass Emil Klauer

Vsi so bili vključeni v ljubljansko Kranjsko sekcijo, čeprav ni podatka, da bi ta imela plezalni klub, kjer bi se mladina učila plezanja. Zagotovo se je to po prelomu stoletja dogajalo v šmarnogorskem Turncu, ki še danes velja za ljubljanski plezalni vrtec (*klettergarten*). Pri tem so se kmalu srečali s prvimi slovenskimi fanti, drenovci, ki jih je prav tako začelo privlačiti plezanje. To omenja Pavel Kunaver v članku *Prvi klin v slovenskem stebru*²: "Brinšek je postal naš prvi učitelj v plezanju, četudi so takrat nekateri mladi Nemci v Ljubljani, Klauer, Tschada in drugi že plezali v Turncu pod Šmarno goro. Trinajstletni smo se pozikovali v skalah na polhograjski Grmadi in pozneje prešli na šmarnogorske skale." Kunaver s tem potrjuje, da so nemško opredeljeni Ljubljančani že pred njimi trenirali v Turncu in s tem dali zgled njim, drenovcem.

Slab raztežaj dolge smeri v Turncu so seveda vse kaj drugega kot plezanje v labirintih visokih sten, a očitno je delovalo, saj so "ljubljske srajce" v naših gorah že pred prvo svetovno vojno preplezali veliko težkih smeri. Naš alpinizem je takrat še kobacal med vzponi, ki so se jih lotevali drzni divji lovci, in plezanjem lažjih smeri v spremstvu gorskega vodnika. Ali kot je dejal Tone Škarja ob stoletnici prvega vzpona po Nemški smeri: naši so tedaj bika še cukali za rep, namesto da bi ga zgrabili za roge.

Vsi podatki o plezalnih dosežkih Klodwiga Tschade in drugih ljubljanskih Nemcev izvirajo v glavnem iz uradnih obvestil DÖAV³ in nekaterih časnikov.

Ana Klauer (1888–1981) in Emil Klauer (1887–1976)

Enaindvajsetletna Ljubljančanka Ana Klauer je bila prva ženska, ki je preplezala Nemško smer v Triglavski severni steni. Plezala je v navezi z leto starejšim bratom Emilom. Tako sta brat in sestra postala tudi prvi mešani par, ki je 10. in 11. septembra 1909 opravil vzpon po Nemški smeri. Po kroniki Mire Marko Debelak je bil to šele dvanajsti vzpon in hkrati zgodovinski alpinistični dogodek (prva Slovenka Nevina Rebek se je v severno steno podala šele leta 1924. Šlo je za ponovitev lažje, Slovenske smeri op. a.)

Skrajšan opis Debelakove je povzet po članku Emila Klauerja, ki ga je 20. septembra 1909 objavil ljubljanski *Laibacher Zeitung*.

"Mlada planinca sta prenočila na Turkovi planini in vstopila 10. septembra zgodaj v steno. V spodnjem delu sta našla markacijske papirčke predhodne Nieberlove naveze in tako brez ovinkov prišla v Nemški žleb. Ko pa so markacije iz žleba zavile na levo, sta Klauerja krenila na desno v Nemški steber. Iz članka je težko razbrati točno smer; vendar pojasnjujejo glavno smer vzpona fotografije, ki jih je posnel Klauer. Ena teh je posneta nekako z višine Šivankinega ušesa,

² *Planinski vestnik*, št. 10, 1963.

³ Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins.

V Steni Foto Emil Klauer

s pogledom na Slovenski turn in markantno prepaho na levi za njim. Druga fotografija bo z višine Triglavskega okna s pogledom v isto smer. Sklepiti je, da sta plezala po Nemškem stebri. Izstop je od tod možen le nad oknom v krnice pod Črno steno ali po stebri do konca. Kje sta izstopila, ni znano, zdi se pa, da sta prišla na Kugyjevo polico in torej preplezala vso Nemško smer. V neki poklini sta prebila v nevihti hudo noč in čeprav sta bila duševno zelo izčrpana, sta mlada človeka, brez prave plezalne izkušnje, hrabro nadaljevala pot in izplezala."

O predhodnih plezalnih vzponih mešane naveze Klauer ni podatkov. Lepega dne sta se pojavila v časopisu in s svojim dejanjem razgibala poznoपोлетno vzdušje v ljubljanskih kavarnah. Novica o ženski plezalki iz Ljubljane jih je gotovo pustila široko odprtih ust. Kako tudi ne? Od prvega vzpona nemške (avstrijske) naveze König, Reinl in Domenigg so minila komaj tri leta, stena oziroma Nemška smer pa je zahtevala življenji dveh alpinistov. Od pretresljive smrti Wilhelma Lassa, ki je privezan na zagozdeno vrv več dni mrtev čakal na dunajske reševalce, je minil komaj dober mesec dni.

Emil pa v svojem članku radovednežem razkrije še nekaj podrobnosti: "Od številnih poti, ki vodijo na vrh Triglava, mi je bil do takrat neznan le vzpon po zloglasni severni steni, zato sem se z izkušnjami, ki sem si jih nabral na svojih številnih gorskih poteh, podal na to izjemno zahtevno in nevarno turo. Lahko sem se zanesel tudi na sestrine sposobnosti, saj je bila že večkrat moja "pogumna spremljevalka" na visokogorskih turah. Lani se je na primer povzpela na vrh Suhega Plazu (Škratica) neposredno iz doline Vrata, kar je zagotovo dosežek, vreden dame."

*V Nemški smeri
Foto Gregor Kofler*

Emblem Klauerjevega zeliščnega likerja Triglav in spodaj reklama, kakršna je pred dobrim stoletjem redno izhajala v naši reviji.

Vir Arhiv republike Slovenije in Arhiv Planinskega vestnika

J. Klauerjev
planinski liker
iz kranjskih gorskih zelišč,
imenova:

Triglav,

je izvrstna pijača najbolj-
šega okusa. Triglav vpliva
jako dobrodejno na želodec
in čudovito poživlja te o.
V njem ni nobene snovi,
ki bi količkaj škodila
zdravju. To so dokazale
kemične preiskave prof.

B. Knapitscha,
ravnatelja c. kr. presku-
šališča v Klosterneuburgu,
prof. dr. L. Roslerja,
in ravnatelja c. kr. presku-
šalnice na Dunaju, dr.
E. Meissla.

Vsi ti strokovnjaki
so izrekli, da je Triglav
izboren liker.

Pristni Triglav

se dobiva
v malih in velikih stekle-
nicah s posebno
varstveno znamko
samo pri izdelovalcu,
trgovcu

J. Klauerju
v Ljubljani.

Seveda lahko soglašamo, da sta bila mladenič in mladenka izkušena planinca, kljub temu pa imamo pomi-
sleke, saj Emil med izkušnjami ne omeni plezalnega
vzpona. Podoben vtis daje opis plezalne opreme, ki
sta jo imela s seboj: en cepin in 25-metrsko konopljeno
vrv. Upoštevajmo še nevihto, ki ju je prisilila k zelo ne-
prijetnemu prenočevanju v steni. Ponoči sta si ledene
členke in trepetajoče čeljusti tajala z grogom in nasle-
dnje jutro nad seboj z neskončnim olajšanjem zagle-
dala rešilno Kugyjevo polico. Ta je predstavljala varen
izhod na triglavski ledenik in pot do počitka v planin-
ski koči – seveda ne Aljaževi, temveč kot se je za lju-
bljanska Nemca edino spodobilo, v Dežmanovi. Bolj
jima je šlo za nohte, kot sta priznala, je dal vedeti Emil
Klauer, ki je sestro varno pripeljal domov. Vprašanje
pa je, koliko so starši vedeli o njunem podvigu, preden
so jim znanci pod nos potisnili svežo *Laibacherico*?

"Razen nekaj odrgnin in manjših poškodb sva
v dolino prispela razmeroma dobro. Še enkrat sva se od
daleč ozrla na izpostavljeno Triglavsko severno steno
in nato pohitela v dolino, odločena, da tega vzpona ne
bova ponovila in da k temu tudi ne bova spodbujala
nikogar drugega."

Uradnih plezalnih podvigov Ane in Emila Klauerja je
bilo s tem konec. Ana se je posvetila karieri učiteljice,
Emil pa je, kot omeni Debelakova, imel žilico za foto-
grafiranje in je dokumentiral njun vzpon. Ljubljanski
časopis za objavo fotografij ni imel primerne tiska,
zato so posnetki izšli leta 1910 v članku z naslovom
Gorsko potovanje po čudežni deželi triglavskega kralja.
Objavljen je bil v reviji *Deutsche Alpenzeitung*, avtor
pa je bil član omenjene Nieberlove naveze, ki je smer
preplezala tri tedne pred Klauerjema. Ne dvomimo,
da je bil Emil navdušen fotograf, sicer s seboj ne bi
tovoril verjetno ne majhnega in ne lahkega fotoa-
parata. Fotografija je pozneje postala njegov poklic,
čeprav mu je bila namenjena druga poklicna pot. A v
prelomnih letih okoli prve svetovne vojne se je marsi-
kaj obrnilo na glavo.

Kdo sta bila ljubljanska Nemca, brat in sestra Klauer

Planinski kronist Franci Savenc je pred dobrimi
štirimi desetletji nekajkrat spodbujal planinsko
javnost, nazadnje leta 1981,⁴ naj še živeče pričé poma-
gajo razjasniti sive lise iz zgodnjega obdobja osvajanja
Triglavske stene: "Pa naj za tokrat končam, in sicer s
pozivom: Tisti, ki bi mogli odgovoriti na katero koli
vprašanje, ki sem ga v tem sestavku omenil – oglosi-
te se, hvaležni vam bomo. Še posebej nas zanimajo
podatki o rodu Ane ter Emila Klauerja (prva mešana
ponovitev Nemske smeri leta 1909), in o razvojni poti
Klodwiga Tschade ..." Žal pozivi niso bili uspešni.

V popisih prebivalstva je razvidno, da je bil oče Jakob
Klauer po rodu Korošec iz Beljaka, mama Emilie pa
je bila rojena v Ljubljani. Vsi, vključno z glavo družine,

so govorili slovensko, saj imajo družinski člani v vseh
popisih kot občevalni jezik napisano 'windisch'. Po-
pisovalec je zapisal koroško različico slovenščine, če
malce poenostavimo.

Oče Jakob Klauer je bil lastnik podjetja Klauer za
produkcijo in trgovino likerjev. Manufaktura Klauer
v bližini Tromostovja je bila verjetno precej uspešna,
družina Klauer pa je spadala med premožnejše. Jakob
Klauer je med drugim proizvajal liker Triglav, ki je bil
leta 1894 prva tovrstna zaščitena znamka na Kranj-
skem. V popisu leta 1910 ima sin Emil navedeno, da
je zaposlen kot poslovodja v očetovem podjetju za
izdelovanje likerjev, sestra Ana pa je takrat že učila
na Nemski deški in dekliski dvorazredni ljudski šoli
v Trziču.

V družini je bilo šest otrok. Vsaj trije od njih (Emil,
Josef in Ana) so radi zahajali v gore (in mimogrede
med planinci oglaševali svoje podjetje, op. a.). Pri tem
so si s svojim nemškim opredeljevanjem delali med-
vedjo uslugo, saj v takratni Ljubljani z manj kot petimi
odstotki opredeljenih Nemcev niso mogli računati
na finančno preživetje, če bi se zamerili Slovencem.
Zato je oče Jakob Klauer naredil poslovno potezo,
ki jo zasledimo v poročilu o občnem zboru SPD za
leto 1898.⁵ Med novimi člani osrednjega društva SPD
najdemo Jakoba Klauerja.

Liker Triglav je moral biti prava uspešnica, saj se je
kar nekaj zaporednih let v *Planinskih vestnikih* med
reklamami na zadnjih straneh pojavljala tudi Klauer-
jeva z mamljivim besedilom:

"J. Klauerjev planinski liker iz kranjskih gorskih zelišč,
imenovan Triglav, je izvrstna pijača najboljšega okusa.
Triglav vpliva jako dobrodejno na želodec in čudovi-
to poživlja telo. V njem ni nobene snovi, ki bi količkaj
škodila zdravju. To so dokazale kemične preiskave
prof. B. Knapitscha, ravnatelja cesarsko kraljevega pre-
skušališča v Klosterneuburgu, prof. dr. L. Roslerja in
ravnatelja cesarsko kraljeve preskušalnice na Dunaju,
dr. E. Meissla. Vsi ti strokovnjaki so izrekli, da je Triglav
izboren liker. Pristni Triglav se dobiva v malih in
velikih steklenicah s posebno varstveno znamko samo
pri izdelovalcu, trgovcu J. Klauerju v Ljubljani." Le kdo
med nami si ga ne bi želel okusiti vsaj na koncu jezika?
Emil Klauer in mlajši brat Josef sta bila v tistem času
že vidna člana Kranjske sekcije in člana upravnega
odbora. Toda z začetkom vojne se je ustavilo planin-
stvo in ljudje niso imeli denarja za liker. Klauerji so v
strahu pred nacionalizacijo ob morebitnem zlomu
še pravočasno prodali svoje imetje in se preselili na
Koroško. Sledila jim je tudi Ana, ki se je v Celovcu za-
poslila kot zasebna učiteljica.

Med prvo svetovno vojno sta bila brata Emil in Josef
Klauer prostovoljca in sta dobro unovčila svoje gorni-
ške izkušnje. Kot inštruktorja v gorskih alpinističnih
in smučarskih enotah sta dosegla čin nadporočnika v
štajerskem pehotnem polku št. 27 in bila oba večkrat
odlikovana. Emil si je medalje prislužil na ledeniku

⁴ Franci Savenc, Iz pisem Romana Szalaya, *Planinski vestnik* št. 5, 1981, str. 213–216.

⁵ *Planinski vestnik*, 1898, št. 6.

Emil Klauer na lovu, okoli leta 1930
Vir Landesarchiv Kärnten, Nachlass Emil Klauer

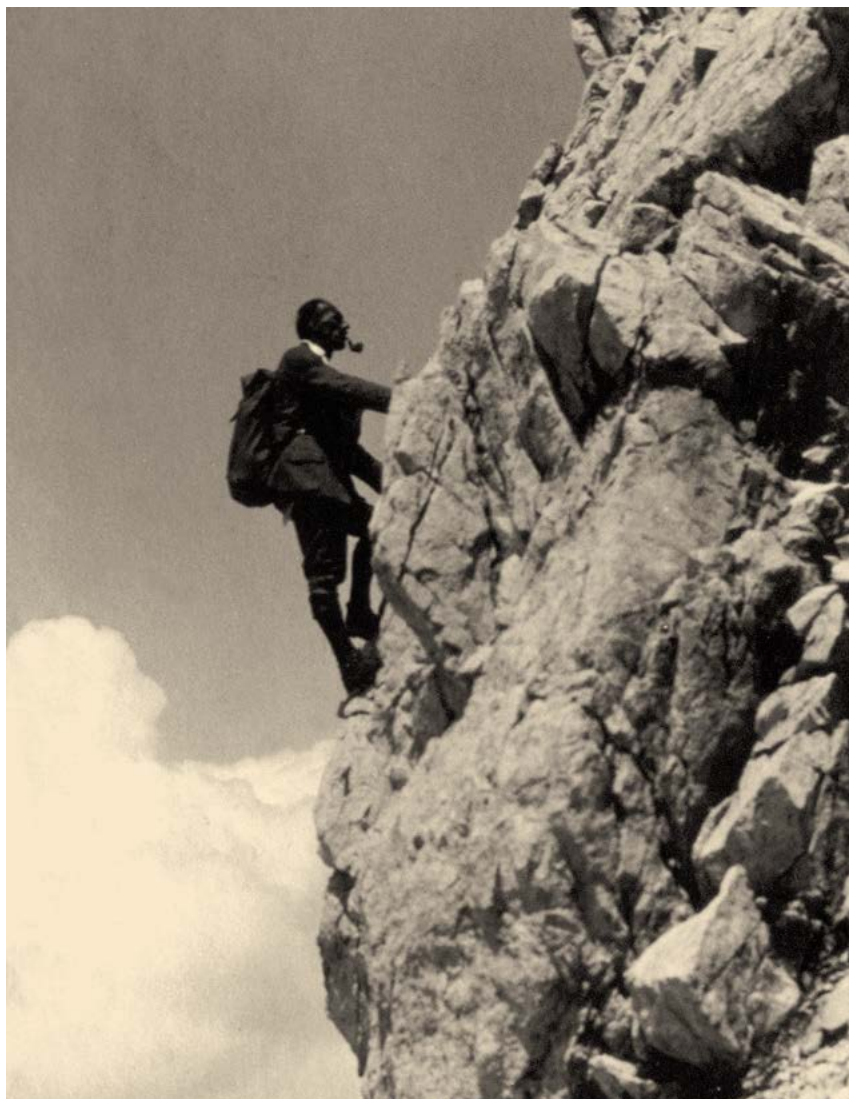

Planinska izkaznica Emila Klauerja, ki se je ob razpadu monarhije preselil v Celovec in tam postal priznan krajinski fotograf. Vir Landesarchiv Kärnten, Nachlass Emil Klauer

Formo, mlajši Josef pa je poveljeval enoti na Višu. V knjigi *Vojna v pogorju Viša*⁶ je bila objavljena zanimiva fotografija, na kateri je Josef Klauer v res ugledni družbi. V ospredju s cepinom v roki pozira feldmaršal Karl Scotti, leta 1918 poveljnik avstrijskih pehotnih sil na italijanskem bojišču ob reki Piavi, desno ob njem stoji poročnik Klauer, zadaj med njima pa s cigareto v ustih in v daljavo zazrt dr. Julius Kugy. Ta je tedaj že šestdesetleten in vojski sodeloval kot prostovoljec brez orožja in s svojimi izkušnjami in poznavanjem gora svetoval pri inštruiranju avstrijskih gorskih enot.

Po vojni je Josef postal cenjen gimnazijski profesor v Celovcu, bil kljub mladosti direktor telovadnega društva v Celovcu in dirigent v pihalnem orkestru, njegovo kariero v vzponu, pa je po poročanju *Villacher Zeitung* končala nesrečna zastrupitev z gobami. Starejši brat Emil je v Celovcu uspešno nadaljeval s fotografijo in si ustvaril družino. Odprl je fotografski atelje in postal priznan krajinski fotograf ter uspešen založnik razglednic z gorskimi motivi. Vključen je bil v delo celovškega planinskega društva in priredil projekcije svojih fotografskih umetnin. Po nekaj ohranjenih fotografijah iz njegove zapuščine je jasno, da je vsaj občasno še nadaljeval z alpinizmom. Leta 1924 je bil fotografiran med poziranjem v strmih skalah Mrzle gore, z obvezno pipo v ustih. Tedaj je imel 37 let.

Posel mu je dobro cvetel do začetka velike gospodarske krize oziroma do leta 1935, ko je *Kärntner Tagblatt* objavil odmevno novico, da je bil priznani fotograf Emil Klauer spoznan za krivega veleizdaje države in obsojen na leto dni strogega zapora. To je

Sedemintridesetletni Emil Klauer leta 1924 med poziranjem s pipo v ustih v skalah Mrzle gore. Na Kranjsko so ga vlekli spomini, a le do vrhov na državni meji. Vir Landesarchiv Kärnten, Nachlass Emil Klauer

⁶ Norbert Nau: *Der Krieg in der Wischberggruppe. Berichte einstiger Mitkämpfer. Mit 73 Bildern auf 34 Tafeln und 2 Panoramen in Kupfertiefdruck.* Graz: Leykam-Verlag, 1937.

Spredej s cepinom
feldmaršal Karl Scotti,
desno poročnik
Josef Klauer in med
njima s cigareto v
ustih dr. Julius Kugy.
Posneto leta 1918 na
italijanskem bojišču.
Vir Knjiga Der Krieg in
der Wischberggruppe

Luska v Nemški smeri
Foto Gregor Kofler

bilo tri leta pred priključitvijo Avstrije k Nemčiji, ki se je podtalno pripravljala na izvedbo *anschlussa*. Avstrijska vlada si je na vse pretege prizadevala ostati na oblasti in je nadzorovala delovanje nacionalsocialistov v Avstriji, ki jih je finančno podpirala Hitlerjeva stranka iz Rajha. Emilu Klauerju so dokazali, da je bil že od leta 1933 glavni blagajnik tajne nacionalsocialistične stranke v Celovcu, njegov atelje pa je z izredno visokimi nakladami nacističnih propagandnih razglednic opral velike količine denarja, s katerim so financirali brezposelne naciste v Avstriji. Zagrožena kazen je bila od deset do dvajset let zapor, vendar mu je porota upoštevala, da je bil še nekaznovan in pred tem ugleden član skupnosti ter velik domoljub. Kot pogumen nemški brambovec proti jugoslovanskim silam je bil v bojih za Koroško kar trikrat odlikovan. Tako Emil kot Ana Klauer, prva brat in sestra iz Ljubljane, ki sta preplezala Triglavsko severno steno, sta dočakala visoko starost, 88 in 93 let. Pokopana sta v družinskem grobu v Celovcu.

Max Palouc (1891-?)

Zelo malo vemo o Maximilijanu Paloucu, ki je s Klodwigom Tschado preplezal prvenstveni smeri v Ojstrici in Planjavi.

Rodil se je v slovenski družini, oče Mihael je bil poštni delavec po rodu iz Trške Gore, mati Ana pa iz Mokronoga. Z gimnazijskim sošolcem Klodwigom sta rasla v sosednjih ulicah.

Družina Palouc je še en šolski primer nacionalnega opredeljevanja, kakršna so se pri nas dogajala v času monarhije. V popisu leta 1890 ima vsa družina

kot občevalni jezik navedeno slovenščino, v popisu leta 1910, ko je Max končal realko in odšel študirat na Dunaj, pa je že pri vseh napisano *deutsch*. Kaj je botrovalo spremembi, ni znano, odločitev pa je bila očitno trdna. V Maxovem študentskem indeksu je v rubriki materni jezik prav tako navedena nemščina. Vpisal se je na pravo in uspešno naredil letnik, vendar nato morda zamenjal (ali opustil) študij. Žal sem tu izgubil nit, saj ga v arhivih dunajskih fakultet nimajo zavedenega kot diplomanta. Boris Režek ga v knjigi *Stene in grebeni* opredeli kot montanista, vendar to ni preverljivo. Montanistiko so tedaj poučevali v Leobnu in v Ostravi. Pri prvih ga ni, Ostrava pa je danes na Češkem in sedanja visoka šola za montanistiko nima urejenega arhiva za čas monarhije.

Kot alpinist naj Palouc ne bi dosegal ravni Tschade, saj ga ta v opisih obeh prvenstvenih smeri okra, da se jima je plezarija zavlekla za več ur, "ker je soplezalec na svojo roko iskal boljši prehod, zaradi česar se je zaplezal in sva se morala vračati." Žal o usodi Maxa Palouca za zdaj ne vemo nič. Med padlimi vojaki ga ni, prav tako v poznejših popisih ni zaslediti nikogar od družinskih članov.

M. Janežič (1892-?)

Max Palouc ni bil edini Tschadov soplezalec, s katerim sta se lotila težkega plezanja. Tudi M. Janežič, s katerim sta plezala tehnično zahtevne smeri, je bil Slovenec. A žal o njem vemo še manj, le to, da sta bila kot sošolca verjetno istih let. Med slovenskimi povojnimi plezalci ga ni in tudi o njem je sled izginila. Ostala pa je v Tschadovem plezalnem dnevniku.

Es wird von demnach folgenden Inhalt erstellt. Die Organe der akademischen Behörden sind ersucht, die Nationalen mit solchen Leistungen zu berücksichtigen.

Gegehrwürdig im 1. Semester.

133951

Nationale
für ordentliche Hörer der juristischen Fakultät.

Vor- und Zuname des Studierenden:	Max Palouc
Staatsbürgerchaft:	öster.
Geburtsort und Kronland:	Laiabach, Krain
Muttersprache, Alter:	deutsch, 18 Jahre
Religion, welchen Ritus oder Konfession:	röm. kath.
Wohnung des Studierenden:	W. Neustiftgasse 16. Nr. 55.
Vorname, Stand und Wohnort seines Vaters:	Michael, Polunterbeamter Laiabach
Name, Stand und Wohnort seines Vormundes:	
Bezeichnung der Lehranstalt, an welcher der Studierende das letzte Semester zugebracht:	h. h. T. Realgymnasium in Laiabach

Glava študentskega indeksa bruca Maxa Palouca, ljubljanskega alpinista. Šele ob prihodu na Dunaj se je iz nekih razlogov opredelil in dal zapisati nemščino kot materin jezik. Vir Arhiv Tehnične univerze na Dunaju

Montaž, 26. avgust 1909

"Že skoraj toliko časa, kolikor so se v meni kalila planinska hrepenenja in sem bral planinske revije, mi je Montaž visel pred očmi kot gora, po kateri sem hrepenel. Kmalu po tem, ko sem prebral razpravo profesorja Gstirnerja, je moja vroča želja že prišla na vrsto. Zelel sem se povzpeti iz doline Dunje. Ta vzpon je v *Hochtouristu* opisan kot zelo težek, toda midva z Janežičem sva med letošnjimi počitnicami že kar nekaj preplezala in z redno vadbo sva se bila pripravljena približati tej brutalni gori.

Pogled s severa na mogočni ostenji Planjave in Ojstrice, v katerih sta leta 1911 Maks Palouc in Klodwig Tschada preplezala dve zimzeleni alpinistični smeri. Foto Franci Horvat

Oborožena z natančnimi študijami, sva vzpon v mislih dobro premlela in se podala po strmi poti na sedlo Rudni vrh.⁷ Bil je čudovit dan in razgledna pot naju je vodila visoko nad dolino. Najine oči, navdušene nad drzno obliko Viša, se sprehodijo mimo čudovite gorske cerkvice v Sv. Višarjah. Tudi vrh Mangarta se kaže, kot da bi hotel reči: "Še vedno sem tu, pridite me obiskat!" Dosegla sva sedlo in zastala v zaslepljujoči svetlobi. Iz kočice na Somdogni se je slišalo tožeče pasje zavijanje.

O lepih alpskih kočah Kranjske in Tirolske tu ni sledu. Nizka streha objekta in neprivačni kamniti zidovi, od daleč bi ga lahko človek zamenjal za preprost svinjak. Pogled v dolino je nenavaden in vznemirljiv. Predvsem vijoličasta svetloba, ki se izgublja v temo, v nasprotju s svetlimi melišči Poldajnske špice.

Od nasprotnega brega naju loči globoka struga potoka Dunje. Montaž se nama šele tedaj prikaže v svoji očarljivi in strašljivi podobi. Grozno je strm, okrašen z raztresenimi travnatimi zaplatami in od zgoraj ga prepredajo številne globoke soteske s prepadnimi stenami. Obsijan je z rdečo svetlobo zahajajočega sonca, najlepši pogled, kar sem jih kdaj doživel v gorah. Toda višinska razlika do vrha znaša kar 1700 m.

O lepih alpskih kočah Kranjske in Tirolske tu ni sledu. Nizka streha objekta in neprivačni kamniti zidovi, od daleč bi ga lahko človek zamenjal za preprost svinjak. Pogled v dolino je nenavaden in vznemirljiv.

Najino veselje kvari negotovost, kam naprej. Spodbujajoč drug drugega greva čez potok Dunjo, do Rive di Clade, kjer bova prespala. Prečkava bujen alpski travnik in zagledava težko pričakovano kočico. Prijatelj v njej prosi za prenočišče, mleko in polento, kar nama z veseljem ponudijo. Janežiča, ki edini zna nekaj besed italijansko, prisotne mladenke zaslišujejo o najinih načrtih. Ko izvedo, da se hočeva povzpeti na Montaž s te strani, in to brez gorskega vodnika, nejeverno zmajujejo z glavo.

Ko si potešiva lakoto, nama dodelijo spalnico v sosednjem seniku, kjer se zavijeva v Billrothove vetrovke, in najino spanje traja do pete ure zjutraj, ko se začne svitati. Na hitro skuhava čaj in pojeva zajtrk.

Najina pot vodi visoko, tik pod Montaževim masivom, segajočim v nebo. Slediva komaj vidni stezici, ki se vije med podrastjo in se čez nekaj časa popolnoma izgubi, in naporno se prebija po strmih pobočjih, poraščenih z rušjem. S težkimi nahrbtniki se vlečeva z ene veje na drugo in z vlečenjem spravljava veje rušja v gibanje, kar z njih otrse na naju vso roso. V dolini potoka Dunje se iz gozdov in travnikov dvigajo nežne meglice. Pot nama prekriza globoka soteska. Prizadevava si jo prečkati, a moj prijatelj napornega plezanja s

težkim bremenom na hrbtu ne zmore več in nazadnje morava izvleči vrv in se po njej spustiti do dna soteske. Nato se po mokri in strmi travi ter med košatim grmovjem prebija navzgor po nasprotnem pobočju. Takšne soteske se pred nama pojavijo še trikrat, vendar na srečo niso tako globoko zarežane kot prva. Tu in tam naletiva na šibko stezo, ki jo glasno pozdraviva, saj je hoja takoj mnogo lažja. Iz struge potoka Rio di Montasio se dvigajo ogromne izprane stene, geološki prelom kamnin postane očiten. Približava se zloglasnemu mestu, imenovanemu Passo del gati (mačji prehod), mestu, kjer je treba hoditi tiho kot miš, torej po prstih. S tega mesta je Conte Brazza s Pesamoscom opravil prvi vzpon na Montaž.

Na prijateljevo željo sva se zdaj navezala na vrv, vendar nisva obula plezalnih čevljev, da bi prihranila čas. Po nekaj raztežajih sva bila pri koncu in vrv sva si oprtala čez rame. Za osvežitev nama je bila dobrodošla voda, ki je curljala po steni. Malo sva sedla in si privoščila kocke sladkorja in nekaj kruha. Najino razpoloženje se je kmalu spet dvignilo. Ponovno sva prebrala Gstirnerjevo poročilo in se lotila dela. Kmalu sva stala na polici; na desni strani je rdeča, skoraj previsna stena, levo od nje se dviga lepo razčlenjena siva stena. Moj prijatelj Janežič si je nadel plezalne čevlje in vstopil v prvi kamin. Ta natančno sledi opisu. Velikih težav ni bilo, tako da sva nekaj časa dvomila, ali je to res Gstirnerjevo ključno mesto. Hitro sva pridobivala višino. Veličastna polica naju višje povabi na levo in slediva ji. Zdaj sem jaz prvi in zagledam nekaj svetlikajočega se – pločevinke. Zmagoslavno jih pokažem prijatelju, torej sva res na pravi poti. Skupaj izplezava in stopiva na točko, kakršnih je v Alpah malo: 'Belvedere'. Takoj jo prepoznavam. Gstirnerjeva beseda in Brazzovo ime sta na konicah najinih jezikov; ob razkošju razgledov se strinjava, da je ime zelo posrečeno. Uživava v radosti in veselju ter čudovitem razgledu, vsrkavava vse in čas prehitro beži, treba bo dalje.

Skalni balkon se kmalu zoži v polico, najprej široko dva metra, nato ozko, dokler čez nekaj metrov popolnoma ne izgine. Pred nama je vrsta stolpov, vsi so gladki in navpični. Stvari postajajo resne. Zavaroval sem prijatelja in ga pustil, da opravi prečenje, nato mu sledim še sam. Oprimki niso najboljši in stopati je treba lahkotno in zanesljivo.

Priplezam do prijatelja, ki med tem uživa v pitju hladne snežnice. Ločiva se, imam načrt, pustim prijatelja z nahrbtnikom na dnu, navežem se na glavno vrv in nato še na pomožno, na kateri sta privezana oba nahrbtnika in cepin. Odsek stene nad nama je visok približno štirideset metrov in ne vzbuja posebnega zaupanja. Težav z vrvjo za nahrbtnike, ki naju doletijo, ne more razumeti nihče, ki ni alpinist. Viseti v steni, morda zgolj s trenjem, in obenem vleči težke nahrbtnike, pri čemer obstaja nevarnost, da se zataknejo, je velika muka. Po nekaj težavah nama uspe in v nadaljevanju je videti le še strmo melišče.

Zdaj sva morala nekaj ukreniti še za svoja želodca. Kmalu po počitku in malici se počutim okrepčan, le

⁷ Opis ture je v nemškem jeziku in vsa imena gora in krajev okoli Montaža so zapisana nemško. Do prve svetovne vojne je bila Kanalska dolina del Avstro-Ogrske (op. a.).

Janežiča je zaradi pitja hladne snežnice za kazen rahlo bolel želodec. Po dobrih desetih minutah se odpravi na naprej. Melišče nad nama se oži in glej ga zlomka, postaja vedno strmejša, z iztekom v 1000-metrski prepad. To je bilo zelo tvegano prečenje in pozneje sem se spomnil, da sem bral o tem mestu, za katerega je Findenegg dejal, da je bilo z njega mogoče med nogami, v strašni izpostavljenosti videti Dunjo. Tega mesta dolgo ni nihče več našel, vse do Kugyja.

Vrv se je počasi odvijala in prijatelj, ki sem ga napol varoval, je vstopil v nevarni prehod. Na koncu raztežaja je zataknil klin v razrahljano razpoko, zanko vrvi si je zataknil pod peto in lahko sem mu sledil. Po kakšnih 4-5 raztežajih sva izplezala in stopila na melišče. Poskušala sva se orientirati, in ko sva se prepričala, da je to zagotovo Findeneggova smer, sva se razveselila, da je pred nama le še lažji svet. Zato sva bila zelo presenečena, ko se je melišče zožilo in prešlo v zelo strm naklon. Gre za povsem razdrobljen grušč, ki se kruši od stene. Iz grušča bodejo majhni šopki trave, ki so za pohodnika zahrbtna nevarnost. Po nekaj tveganih raztežajih sva si lahko oddahnila, saj sva prečkala točko nad Rotwandom, ki sva jo občudovala že med vzponom.

Zaradi močnega sonca sva oba popolnoma izsušena in s suhimi grli željno opazujeva star sneg v bližnji grapi. Ne morem pogoltniti niti koščka sladkorja, da bi se malo okreпил. Ko sem prišel do ledu, sem nekaj mleka v prahu posul z ledenimi kristalčki in pogoltnil hladno kremo.

Prideva do robne vrzeli, se spustiva vanjo in prijatelj prevzame vodstvo. Vame letijo kamenje in

ledene kepe, ki jih sproža, in vse moje kričanje nič ne pomaga. V roko me zadene kamen, a na srečo sva že pri izstopu iz ledenega žleba in po nekaj preplezanih pragovih končno doseževa vrh, na katerem se izčrpana zgrudiva. Počutim se svobodnejšega, napolnita me nekakšna velika radost in veselje, da sem dosegel ta vrh. Potegnem vpisno knjigo iz škatle in jo skrbno prelistam. Obstaja severna Kugyjeva smer in v knjigi neka naveza opisuje, kako so morali po približno petnajstih urah plezanja bivakirati v steni. Le en vpis v knjigi je enak pristopu, ki sva ga opravila midva. Večina obiska je iz doline Nevee.

Dr. Kugy in Bollaffio sta prečila Montaž od vzhoda proti zahodu, berem, in ta zapis me tako razveseli, da z grobo kretnjo prebudim prijatelja iz dremeža ter mu knjigo potisnem v roke. Razgleda z vrha žal ni, saj so se z juga dvignili gosti oblaki in tudi Montaž si, kot kaže, nadeva svojo čepico. Proti severu lahko skozi odprtino v megli prepoznam dolino Zajzero. Okoli treh popoldne sva podrla svoj mali tabor na vrhu in se odpravila po običajnem pristopu. Pot ni označena, vendar nama mnoge sledi kažejo smer.

Po dobre pol ure stopiva na mehko travo zgornjih alpskih travnikov planin Pecol in Parte di Mezzo. Tam naju obda svetlo sonce, medtem ko je kaninska skupina zavita v temne nevihtne oblake. Tečeva po pobočju, pri čemer mi spodrsne, in ko pobiram svoje stvari, slišim, kako se mi prijatelj posmehuje. Kmalu sva pri prvih kočah na planini Pecol. Trije do štirje zidani hlevi so visoki dva do tri metre, z nizko, slabo strešno konstrukcijo. Obdani so s smrdljivo gnojevko

Montaž
Foto Andrej Stritar

Montaž nad Dunjo
Foto Vladimir Habjan

in zabarikadirani s kupi gnoja. Okoli nas so neštete krave, ovce in koze, zaradi njihovega zvonjenja ne slišiva niti lastnih besed. Najina prošnja za prenočišče je zavrnjena in nadaljevati morava v četrte ure oddaljeno Parte di Mezzo.

Tam nama ponudijo mleko v še kar čistih posodah, vendar za pol litra plačava nezaslišano ceno trideset hellerjev. V večernem mraku se sprehodiva čez pašnik, ponekod so tla razmočena in prekrita z umazanimi lužami, nad širnim območjem leži temna megla. Plast oblakov, ki se premika proti severu, dobiva vse bolj grozečo obliko.

Alpski pašnik na Parte di Mezzo napolnjuje množica razposajenih figur s pustolovsko oblikovanimi klobuki in z nogami, zataknjenimi v ogromne lesene cokle. Ko plezajo s skale na skalo, se ti fantje gibljejo z neverjetno mehko, pri čemer jih izdaja le praskanje lesa ob kamen. Poleg mleka jeva kruh iz nahrbtnika, ki sva ga kupila v Kranjski Gori že pred štirimi dnevi. Na mojo prošnjo so pastirji dovolili, da prespiva v sosednji koči. Po grobo stesani lestvi sem splezal na podstrešje, a tu ni videti nič kaj gostoljubno. Vsak drugi senik v Kranjski Gori je v primerjavi s tem salon za turiste. Na vsakem koraku sem se bal, da se mi bo vdrlo, tla so se majala in škripala. Prostor je bil komaj dovolj visok, da sem lahko hodil pokonci, na tleh pa majhen otep sena, ki naj bi služil kot ležišče za oba. Izvlekel sem vetrovko in iz nahrbtnika potegnili volneno odejo, si pod glavo podložil zvito vrv in spanje bi se lahko začelo. Vendar ni šlo. Postopoma

je naraščal vrvež, pastirica v sosednji koči je svojega otroka preglasno učila moliti "padre nostro", zaradi česar se je sprla z vso gospodarjevo ekipo, spodaj pod nama pa so krave in teleta sproščali razglašeno mukanje, ki je vznemirilo celo moje nemuzikalično uho. O spanju ni bilo govora. Zato sva že okoli četrte ure zjutraj z navdušenjem vstala, saj kraval sploh ni ponehal. Pastirji so tedaj govedo že z različnimi kletvicami in vzkliki zganjali ter začenjali molžo.

Vsa zaspana sva se privlekla na prosto in zavila v kuhinjo, kjer se je v ogromnih bakrenih kotlih segrevalo mleko za sirjenje. Ob kotlu je stal moški, ki je neutrudno mešal vsebino in zdelo se je, da je globoko zatopljen v svoje delo. Postregli so nama mleko in polento. Ob zajtrku sva se pogovarjala o nadaljevanju ture. Moj prijatelj je imel očitno plezanja že čez glavo, zato se je želel spustiti v dolino Neveo in od tam prek Predila do Trbiža. Toda jaz do tja nisem želel skozi dolino, če bi lahko šel čez goro. Spodbudil me je tudi vodnik Pesamosca, ki je Kugyja spremljal na njegovih potovanjih v Montaževi skupini in je bil navdušen nad prehodom čez sedlo Punta Plagnis. Ker nobeden od naju ni hotel popustiti, sem nazadnje vrvi pospravil v nahrbtnik in se poslovil od njega. Tako sva se razšla. Preveval me je neprijeten strah, ker se sam odpravljam na drzno pot, v misli so se mi rinili tihi očitki, a sem jih zatrl.

Nebo je bilo že od jutra prekrito s cirusnimi oblaki in na Kaninu se je začenjala nevihta. Po travnatih pobočjih sem brez težav prišel do škrbine. Zapel sem si vetrovko in se pripravil. Iz nahrbtnika sem vzel nekaj

lističev markirnega papirja, zapisal nanj ime poti in cilj ter pritržil papir na vidno mesto. Izvlekel sem vrvi. En konec sem privezal na nahrbtnik, zategnil zanko in začel.

Na desni so bile navpične stene, ki zavračajo vsak pristop. Moram levo, po ozki polički in tam se začnem spuščati. Lepo plezanje je. Z naslednjega skalnega balkona poiščem možno nadaljevanje in spustim nahrbtnik po vrvi. Sredi stene začne močno deževati in ob pogledu na gmote oblakov in megle, ki prihajajo od Viša, me preplavi skrb.

Stena, v kateri sem se znašel, je navpična in le ozke police in izpostavljeni žlebovi mi omogočajo plezanje. Nad seboj vidim svoje rdeče markirne trakove, ki trepetajo v vetru in mi v primeru onemogočenega spusta kažejo pot nazaj. Divji okolici posvečam le malo pozornosti, saj spuščanje zahteva vso pazljivost. Po neštetihih manevrih z vrvo se znajdem na strmem melišču, ki je nevarno zaradi padajočega kamenja, sicer pa nič posebnega. Hitro se spustim po njem, da bi se izognil objektivni nevarnosti. Grušč za menoj se takoj razživi in z divjim hrupom drvi navzdol ter izgine čez robno vrzel. Čez nekaj časa se tako pridričam do prvih grmičkov alpskih vrtnic in končno globoko vdihnem zrak. Hladna voda, ki polzi po skalah, je odličnega okusa. Globoko spodaj opazim kažipot z označenimi potmi na Viš. Strah in skrb, ki sta me spremljala, se prevesita v veselje ob zmagi; malenkostno jo zamegli le jeza na prijatelja, ki me je pustil na cedilu.

Počasi se spustim po poti v dolino, kamor prispem opoldne. Nadaljujem proti Žabnicam, vendar vlak zamudim le za nekaj minut. Ker pa želim nocoj spati doma v mehki postelji, se do Trbiža odpravim peš. Na cesti prisedem na voz, naložen z opeko, in se prav udobno peljem skozi Trbiž, poln turistov, kjer na postaji počakam vlak. Zvečer sem doma in se že zgodaj odpravim v posteljo."

Opisana tura je prevedena iz plezalnega dnevnika Klodwiga Tschade. Dejansko je to lep literarni opis alpinističnega podviga, ki sta ga izvedla skupaj z njegovim slovenskim sošolcem Janežičem. Na koncu je med njima prišlo do manjšega trenja, vendar iz dnevnika izvemo, da sta plezala skupaj še vsaj tri leta. Toda Klodwig je s svojim plezalskim znanjem tako izstopal, da ni vedno našel soplezalca med slovenskimi niti med nemškimi prijatelji, zato se je večkrat odpravil v steno kar sam. Tako je bilo tudi tri leta pozneje, ko je Janežič prišel v Vrata en dan pozneje, kot je bilo dogovorjeno, in zato nista skupaj preplezala Nemske smeri v Triglavski severni steni.

Za konec pa še presenetljiv podatek. Leta 1909, ko je nastal ta zapis o Montažu, sta imela Janežič in njegov sošolec Klodwig Tschada komaj sedemnajst let.

Karl Domenigg (1867–1950)

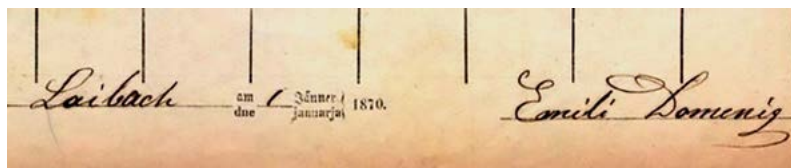
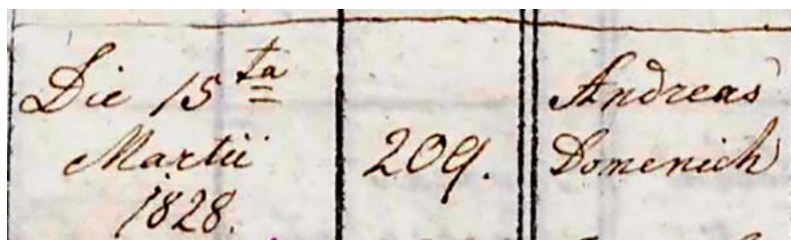
Velikan evropskega alpinizma Karl Domenigg ni bil član Kranjske sekcije. Zato pravzaprav ne spada v družino ljubljanskih Nemcev, vendar ne moremo mimo njega, saj je bil rojen v Ljubljani. Družina se

je, ko je bil še otrok, preselila v Avstrijo. Sodeloval je pri prvem vzponu po Nemski smeri, 10. julija 1906, skupaj s Franzem Königom in Hansom Reinlom.

Karla, ki so ga klicali Carletto, je v gorništvu uvedla mama. Debelakova navaja, da sta se mama in 9-letni Carletto avgusta 1877 v spremstvu dveh fužinarskih delavcev iz Bohinjske Bistrice in uradnika Bevca odpravila z Velega polja na Triglav. Mali Carletto je šel do vrha Malega Triglava in čakal z enim izmed fužinarjev, da se je vrnila mati z glavnega vrha. Zaradi tega vzpona so mamo Emilijo tedaj zelo slavili. Planinsko omizje "Golovec" je v hotelu Slon priredilo njej na čast slavje, na katerem so ji člani družbe izročili velik šopek planik.

O poreklu Karla Domenigga se domneva, da je bil po materi Slovenec, vendar se sam nikoli ni izrekal tako. To sicer ničesar ne pomeni, saj kot smo videli, je bila izbira narodne identitete stvar posameznika oziroma nekega kompromisa.

Debelakova za Karlovo mamo navaja, da je bila Emilija Šian, družina pa je stanovala na Starem trgu v večstanovanjski hiši, katere lastnik je bil Johann Schmiedl. Toda župnijska krstna knjiga ljubljanske stolne cerkve sv. Nikolaja, v kateri je bil Carletto krščen 6. junija 1867, pravi, da je bila mati krščenca Emilija Domenig, rojena Schmiedl, oče pa Andreas Domenig. Lahko, da ima prav tudi Debelakova, saj Emilije v popisu družine Schmiedl ni, tako da ostaja uganka, zakaj je v krstni knjigi ta priimek zapisan kot njen dekliski.

Družina Domenig se pojavi samo v popisu leta 1869. Oče Andreas Domenig naj bi bil trgovec, po kraju rojstva iz okolice Bovca (*Flitsch im Kustenland*), njegova mama se je pisala Komac. Njegov priimek se je s selitvami kar dobro transformiral. Doma (podatki iz krstne knjige v Bovcu) se je oče pisal še Domenich, po prihodu v Ljubljano Domenig, po skorajšnji selitvi v Avstrijo pa Domenigg.

Sin Karl je obiskoval gimnazijo v Gradcu in pozneje naredil kariero kot alpinist, novinar in funkcionar. Med drugim je bil tajnik Štajerskega turističnega društva in urednik graškega časopisa *Tagespost* ter direktor zdravilišča Gries pri Bolzanu, kamor se je preselil okoli leta 1900, kjer je delal kot urednik časopisa *Bozner Zeitung*. Po razpadu monarhije je leta 1929 kot zadnji "avstrijski"

Spreminjanje priimka družine Domenigg. Oče se je v domačem Bovcu rodil kot Domenich, v Ljubljani se je mama Emilija podpisala Domenig, po selitvi v Avstrijo pa so priimku dodali še en g.

Vir Krstna knjiga župnije Bovec in Popis prebivalcev mesta Ljubljane, 1910

Triglav z ledenikom in v skrajnem levem delu Dežmanova koča, ki je veljala za glavno zavetišče nemških turistov, ki so na najvišji vrh pristopali iz doline Vrata. Razglednico je leta 1908 izdala Kranjska sekcija.

javni uslužbenec zapustil službo na Južnem Tirolskem in se preselil v Salzburg, kjer je postal direktor deželnega združenja za turizem.

Karl Domenigg je bil praktično vse življenje aktiven v gorah. Povzpel se je na približno pet tisoč vrhov, sodeloval pri 53 prvenstvenih alpinističnih smereh in 99 prvih pristopih na gore (večinoma v skupini Fannes v Dolomitih).

Kljub celi plejadi vzponov je Domenigg na prvo mesto vedno postavljal Nemško smer v Triglavski severni steni. To je bil njegov spomenik. Vzpon je takrat trajal kar 33 ur, imeli so slabo vreme in bivakirali. Ker sta alpinista Zimmer in Jahn naslednje leto smer ponovila v zgolj petih urah, se je v časopisih razvila polemika, kaj so v Nemškem stebru počeli prvi plezalci. Krivdo so zvalili prav na Domenigga, ki naj bi bil takrat v slabi telesni kondiciji, vendar se Debelakova s tem ne strinja, saj naj bi bila krivda bolj skupek napak pri vodenju moštva čez steno. Ponavljalca naj bi ponovitev izpeljala po hitrejši varianti, ker sta se izognila zamudnim kaminom v spodnjem delu smeri.

Vsi trije prvopristopniki so pozneje prispevali opise plezanja v časopisih in revijah, pri nas pa je vsekakor najbolj odmeval članek *Severna stena velikega Triglava*, ki je bil objavljen v 33. številki *Mittheilungen* leta 1907. Avtor je bil ing. Hans Reinl. Poglejmo si skrajšan prevod.

"Nenadoma smo obstali na zgornjem robu triglavske stene in se zagledali v dolino Vrata. Kako strašno

brezno! Na vrhu se mogočne plošče roba Stene stegu-jejo kot baldahin nad prepadom. Padajoči kamen potrebuje kar deset sekund, preden prvič udari v stensko preklado.

Spomnil sem se dneva, ko je pred menoj ležalo obsežno pismo prijatelja dr. Felixa Königa. "Pravkar sem prišel do zaključka; ta Stena je ena najvišjih v Alpah in je videti zares grozno. Odgovori takoj, če lahko prideš! V Julijskih Alpah ne poznam ničesar bolj veličastnega niti težjih preizkušenj za vrtoglavo, kot je tu. Tvoj Felix."

Česa vsega danes ne narediš za deviško skalo? Po nekaj dneh sem se izognil pisani množici neznancev na bregu reke Traun in se 7. julija 1906 zjutraj v Beljaku srečal s prijateljem Königom. In kmalu se je skozi postajni vrvež prebila še dolga, vitka postava – bil je Carletto, naš prijatelj in planinski sopotnik, Karl Domenigg. Skupaj smo se odpravili v Mojstrano, popoldne pa, močno založeni, pešali v dolino Vrata.

Nenadna nevihta nas je pregnala do Aljaževe koče in misel, kako bomo imeli pod Steno romantičen in brezplačen bivak, je bila v hipu pozabljena. Pozneje se megla razprši in nekaj velikanskega, da zasenci nebo, se je prikazalo kot mogočen amfiteater: Triglavska severna stena! Visoko nad gozdčki ruševja se stena dviguje v strašnih ploščah, med njimi se v širokih grapah stegu-jejo snežni jeziki, in nato še naprej, tja, kjer je oko že dolgo mislilo, da je le še jasno nebo, stena sledi steni – divji kaos stebrov in grebenov. Skalni stolpi izmenjaje z

rdečkasto, krusljivo skalo, prepleteno z neštetiimi plašnicami, s skrivnostno močjo vlečejo pogled navzgor. Prihajajo novi oblaki in to čarobno sliko ovijajo v siv polmrak.

Zgodaj zjutraj 8. julija se je vojska gorskih močeradov sprehajala ob nešteti lužah ob naši poti. To je menda lepo znamenje! Okoli poldneva se je iz meglic pojavila stena. Ko smo se navadili na njen grozljivi videz in si jo ogledali, smo določili smer vzpona. Hitro nam je bil jasen edini možni vstop – začetek velike grape, ki se dviga navpično proti Triglavskemu ledeniku. Predvidevali smo, da bo naš izstop nekje na zahodnem koncu široke police, čez katero je šel leta 1882 dr. Kugy.

Že ob 3. uri zjutraj 9. avgusta smo se odpravili na pot. S seboj nismo imeli veliko tovara: hrane in vode za dva dni, sto metrov vrvi, približno trideset metrov pomožnih vrvic, nekaj klinov in dva cepina, saj bomo morali od vrha smeri naprej po snegu oziroma močno razpokanem ledeniku. Ob 4. uri in 30 minut smo po poti proti Pragu dosegli zeleno teraso in po dolgem iskanju prečkali široko krajno poč ob zasneženem dnu vstopne grape. Na majhni terasi smo se odpočili in zajtrkovali. Nadaljevali smo po položnem melišču ob robu grape, ki ima podobno lastnost kot mnoge druge. Sprva se široko in vabljivo dviguje, nato sledi nekaj zatakne-nih balvanov, na koncu pa se razcepi in ti pusti odprto izbiro med dvema sistemoma kaminov. Skoraj tri ure smo se prebijali po stopničastih pragovih desne kamin-ske variante, pri čemer nam je Carletto s svojim dolgim telesom večkrat služil kot lestev. Naša izbira se je na zadnje iztekla v nekakšno slepo ulico, tako da nam ni preostalo drugega, kot da prečkamo v levi sistem, ki pa je bil na srečo prehod.

Do vznožja stene, ki se spušča iz manjšega amfiteatra, vodi ozka polica in nekaj pragov, ki so v spodnjem delu večinoma previsni. Za trenutek se je zazdelo, da bomo morali obrniti. Nato pa se iz mračne sence odlepi stolp in levo od njega komaj vidna polička. Previdno si utiram pot mimo navpične stene in se po približno osmih metrih znajdem v gladkem slepem kotu, globoko spodaj v grapi pa se blešči sneg. Še en korak in tudi ta srhljivka bo za nami. Končno obstanemo zadihani na prostornem melišču.

Zaradi prepadne in z mahom poraščene skale je treba v steno zabiti kline, kar je zaradi krusljivosti precej zoprno opravilo. Medtem ko je kladivo pridno delalo, oči iščejo možen prehod, a nad nami je videti le zid, visok do neba. Skalni branik je videti, kot da bi ga zgradila roka gorskega duha. Postalo nam je jasno, da tega dne ne bomo dosegli roba stene. Toda kje je primerna polica, ki bi nam nudila počitek za utrujene ude? Stisnjeni ob skalo smo se z dolgimi koraki povzpeli na ozko, obokano polico in dosegli rob stebra.

Sončni zahod nas preplavlja z valovi tekočega zlata in meče rdečkasti sij na našo pot, ki poteka na vrto-glavi višini. Na vse strani se pogled spušča v neizmer-no globino, nad katero se v širokem polkrogu vrstijo ponosni vrhovi Julijskih Alp. Lepo oblikovani Razor in divje razbita Škratica se svetita v razkošni vijoli-

časti barvi. Toda skozi rumeno plimo, ki jo poganja gorski veter, že plujejo temne meglice, ki se kot vlažne ponjave na skalnih gmotah združujejo, dokler se odha-jajoča svetloba ne porazgubi v črnih oblakih. Iz teme se zasliši bobnenje in čez trenutek mimo nas že švigajo nevidni izstrelki.

Mar je Zlatorog na ta način grobo pozdravil nas, razgra-jače? V naglici se poženemo višje, roke segajo po skali, počrnjeni od vode. Med stenami se odbija grmenje, na desni strani se skozi svetlobo, ki se izmuzne med oblaki, zablešči polica, ki nam sporoči – dobrodošli v svoje zračno prenočišče! Trden klin nam prepreču-je, da bi padli v globino. Ura je 8.30 zvečer in že nekaj minut pozneje nebo na široko odpre svoje vodne za-pornice.

Ledeno mrzel curek vode, ki je pritekel za robom mojega šotorskega krila, me je po polnoči prebudil iz polsna. Monotono trkanje dežja se je mešalo s pri-jetnim šumenjem. Prijatelj sta se izmenično lotevala tube z medom, nato pa smo se skupaj posvetili še pre-ostalim zalogam, ki so se zmanjševale precej hitreje, kot so prihajale jutranje ure. Zora je le počasi razlivala svetlobo proti naši polici. Šele ob osmih zjutraj smo se dovolj ogreli, da smo začeli razmišljati o odhodu. Rob stene in polica, po kateri smo upali, da bomo lahko dosegli rešilno snežišče, nista bila daleč.

Zakaj bi se obremenjevali s podrobnostmi vzpona, katerega težavnost so povečale predvsem nastale slabe vremenske okoliščine? V navpičnih skalah so zabiti klini slabo držali, tam, kjer ni bilo niti tega, pa so nam še bolj dvomljivo oporo nudili razmočeni in spolzki podplati plezalnih čevljev.

Zakaj bi se obremenjevali s podrobnostmi vzpona, ka-terega težavnost so povečale predvsem nastale slabe vremenske okoliščine? V navpičnih skalah so zabiti klini slabo držali, tam, kjer ni bilo niti tega, pa so nam še bolj dvomljivo oporo nudili razmočeni in spolzki podplati plezalnih čevljev. V vsakem trenutku bi mraz lahko spremenil hladen dež v plešoče bele kosmiče. To spoznanje nas je z največjo naglico gnalo naprej – saj poti nazaj ni bilo več. Dolina Vrat je že zdavnaj izginila iz našega vidnega polja.

Okoli poldneva smo vstopili v zgornji del stebra, jasno štrlečo prižnico sredi gladko razčlenjenih navpič-nih sten. Povsod na skalnih ploščah leži siva kamnita moka – znak, da morajo kamniti projektili z vrha udariti prav tukaj, preden se razbijejo na prafaktorje in pristanejo v meliščih nekje nad Vratu.

Strah nas nekoliko paralizira, a ne za dolgo. Če ni mogoče tukaj, potem pa morda kar naravnost navzgor! V kaminu se strmo vzpenjamo, voda v potokih curlja po hladni skali, dva kamna nam prižvižgata mimo ušes in z glasnim treskom udarita ob polico, njun drobir pa izgine v megli.

Steber se nenadoma konča in se nadaljuje kot nepreplezljiva gladka skala. Medtem ko König išče izhod na desni, ga varujem s klinom. Kmalu se pojavi – žal v spustu. "Ne bo šlo!" izdahne. "Potem bomo pa morali poskusiti po levi – skozi slap!" Pogled tja je popolnoma brezupen! Toda kaj nam mar za vodo, kaj za zevajočo globino pod nami, oboje je že izgubilo moč nad našimi utrujenimi živci. Na videz nemogoče nam uspe, četudi mokro pršenje preprečuje razgled. Roka se oprime skale, centimeter za centimetrom se telo premakne višje in se zavihiti na ozko polico. Ura je 3 in 15 minut popoldne, ko zadnji železni klin zabijemo v krhko razpoko Kugyjeve police! Zmagali smo!

Uro pozneje sedimo ob topli peči v Dežmanovi koči in sproščeno uživamo. Sem in tja katera od postav, zavitih v odeje, zapusti prijeten kotic in se ozre skozi okno. Zunaj buči nevihta s severa in mrši belo brado gorskega velikana, ki stresa svojo veliko trojno glavo.

"Naj jo še tako imenujejo najvišja gora Slovanov – tokrat je nemška moč obvladala njene najbolj strašljive boke in se skozi temne megle, ki se pred nevihto dvigajo nad sivim ledom, prebila do roba stene."

Kranjski alpinizem med resnico in propagando

Reinlova zgodba je literarno zelo lepo napisana in bralcu dviguje dlake na koži. Vse do njenega konca. Čemu je moral Reintl prav v zadnjem stavku vse pokvariti in iz članka narediti nemški propagandni pamflet? Niti on niti Klauer z besedico ne omenita Aljaževe kočice na Kredarici. A tu ni nobene logike! Prvi plezalci in tudi brat in sestra Klauer so iz triglavske stene izplezali po težkem nočnem bivakiranju, premočeni do kože in prezebli. Da bi se samo zaradi ponosa izognili le nekaj minut oddaljeni slovenski koči na Kredarici in nadaljevali uro naprej do Dežmanove kočice? In enako naj bi naredil celo poškodovani Plaichinger, ki je za seboj pustil mrtvega Lassa, sam pa s polomljenimi rebri ignorantsko hitel do Dežmanove kočice, kjer je (zaman) iskal pomoči?

Bila so leta najhujšega spora med SPD in Kranjsko sekcijo DÖAV, ki se je izražal tudi skozi okrožnice v *Mittheilungen* in pozive članstvu, naj se izogibajo slovenskim kočam, kot da jih ni. Bolj verjetno zveni, da se plezalci s politiko niso ukvarjali in so bile njihove pripovedi pred objavo "uredniško korigirane", čeprav površno. Trojica prvih plezalcev se je, kot smo prebrali na začetku, ob prihodu v Vrata zgolj zaradi prihajajoče plohe brez razmišljanja odrekla bivakiranju pod steno in se hvaležno zatekla v Aljažev dom!

In kje je Klodwig Tschada

Na začetku članka je bil napovedan kot najdrznejši in najboljši alpinist na Kranjskem pred prvo svetovno vojno. Potem pa se je izkazalo, da bi bil to le delček pripovedi o kratki, a silno zanimivi življenjski zgodbi alpinista, po očetu nemškega in po materi slovenskega rodu. Zgodovina nam ga je zamolčala, ker je opravil vse svoje vzpone v času monarhije, čeprav je imel skorajda lastnosti stripovskega junaka Supermana.

Klodwig Tschada

Arhiv družine Tschada-Pfenicher

Bil je neverjetno drzen alpinist, ki alpinizma ni jemal le za hobi, saj se je na plezalne ture vsestransko in načrtno pripravljaj. Tudi ni bil mrk in vase zaprt nemškutar, kot ga je opredelil alpinistični publicist Boris Režek, temveč je imel tudi slovenske prijatelje, s katerimi je plezal, in v gorah si je najraje poiskal prenočišče pri domačih oglarjih in pastirjih, s katerimi se je odlično razumel.

Poleg alpinizma je bil tudi turni smučar in smučarski tekač. Bil je vrhunski hitrostni plavalec v bazenih in član zmagovite posadke čolna četverca. Bil je pogumen skakalec v vodo ter konjenik. Bil je nadarjen risar zemljevidov, slikar in odličen pisec, kakršnega bi si v naši reviji še danes želeli. Ob vsem tem pa odličen študent in asket, pozneje vojaški prostovoljec, topniški poročnik in večkrat odlikovan pilot v prvi svetovni vojni. Človek pred svojim časom. Plezati je začel pri petnajstih letih in pri devetnajstih, leta 1911, v slabih petih urah kot prvi presoliral Nemško smer v Triglavski severni steni. Opredeljeval se je za Nemca v avstrijski monarhiji, a je bil hkrati bolj Slovenec od marsikaterega Slovenca. Človek, o katerem bi morali nekoč posneti dokumentarec. Zaradi obilice nepričakovano odkritih osebnih dokumentov in plezalnih dnevnikov se je njegov delež tako povečal, da mu bomo v decembrski številki posvetili samostojno temo meseca. ●

Viri:

Arhiv univerze na Dunaju

Arhiv Republike Slovenije

historisches-alpenarchiv.org

Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins

Österreichischen Nationalbibliothek

Plezalni dnevnik Klodwiga Tschade

Popisi prebivalstva mesta Ljubljana

Škarja, Tone. Stoletju Dolge Nemške na rob. Obvestila

PZS, 2006.

Spletni arhiv *Planinskega vestnika*

www.dlib.si

www.osttirol.com

Zanimivosti iz zgodovine Kranjske sekcije

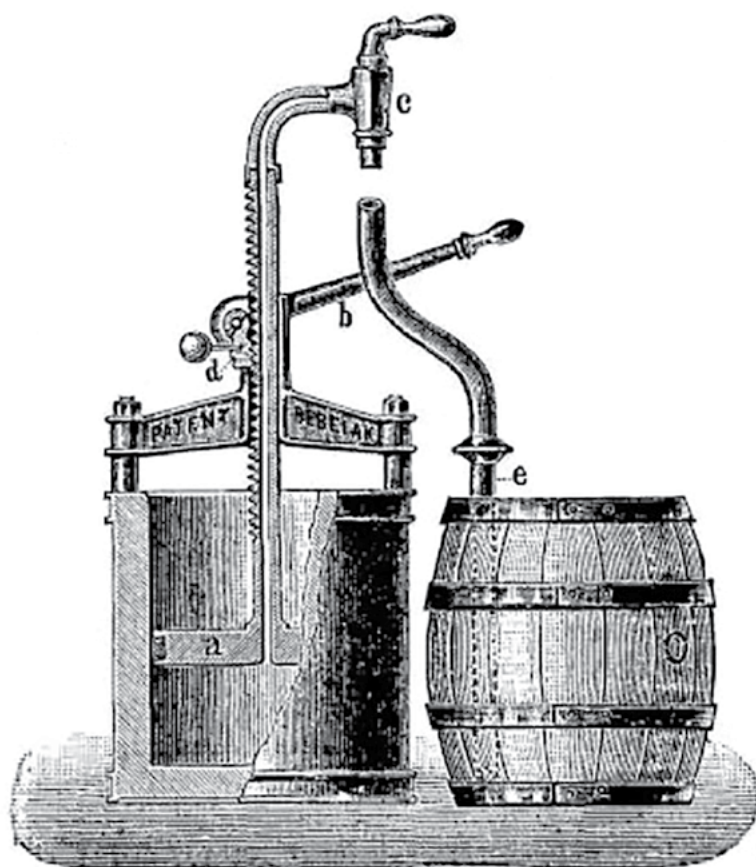
Tokratni prispevek o Kranjski sekciji, podružnici nemško-avstrijskega planinskega društva DÖAV, je povezan z organiziranostjo prehrane v kočah, ki so jih postavili v našem visokogorju.

Znano je, da je bila organizacija omenjenega društva precej centralistična in je vse njegove dejavnosti do potankosti urejal statut. V njem je bila organiziranost hrane v kočah podrobno opisana v poglavju *Proviand-Depot*, pri čemer se je zelo angažiral nemški znanstvenik dr. Emil Pott. Na kmetijskem oddelku Tehnične univerze v Münchnu je od leta 1904 deloval kot redni profesor za živinorejo. Pri poučevanju in raziskovanju se je osredotočal predvsem na živinorejo, prehrano živali in znanost o krmi, pisal pa je tudi o gojenju hmelja in pivovarskega ječmena. Emil Pott je bil precej reden avtor osrednjega društvenega glasila *Mittheilungen des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. Njegovi prispevki so pokrivali različna področja, od načina gradnje koč, pri čemer je zagovarjal enotno gradnjo v vsem alpskem prostoru, do izobraževalnih vsebin, ki naj bi prispevale k večji športni aktivnosti mladih. Za bralce glasila je ocenjeval tudi podjetja, ki so izdelovala konzervirano hrano. Še bolj kot po analizi neprodušno zaprte hrane pa je prepoznaven po organiziranju prehrane v kočah. Živila naj bi bila po njegovem mnenju razporejena v pet zabojev.

V prvem je bila hrana za zajtrk, v katerem naj bodo med drugim čaj, kava, kakav, čokolada in tudi konzerve sardin, rum, konjak in cimet. V drugem zaboju je bila hrana za opoldansko in večerno prehrano, na primer različne vrste juh, konzerve mesa, klobas, golaža, graha, sol in poper. V tretjem zaboju je bilo belo, rdeče in penete vino ter žgane pijače, v četrtem pivo in v petem voda.

Glede na to, da se je ukvarjal s hmeljem, je dobro vedel, zakaj je tej pijači namenil poseben zabojo, hkrati pa ga je pivo povezovalo s takratnim slovenskim prostorom. Potreba po tej pijači v kočah je bila vedno večja. Ker pa so težke steklenice zelo podražile transport in posledično tudi prodajo, so za dostavo skušali najti druge rešitve. Transport piva v manjših sodih je bil sicer cenejši, vendar je zahteval takojšnjo porabo, saj dolgotrajno hranjenje ni bilo mogoče.

Za izboljšanje skladiščenja je bilo narejenih mnogo poskusov. Pott se je navduševal za uporabo patenta Jakoba Debelaka iz Kranjske, katerega prototip je bil izdelan v delavnici ključavničarja Albina Carla Achtsch

Bierauschankapparat für Schutzhütten und Alpenwirthshäuser. Von A. C. Achtschin sen. in Laibach.

Točilni aparat Albina Carla Achtschina
(*Mittheilungen des deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, 1896, št. 12).

schina iz Ljubljane. Točilni aparat je bil po njegovem mnenju lahek za uporabo in čiščenje, hkrati pa niso bili potrebni dodatni konzervansi, ki bi pivo ohranili sveže.

Carl Achtschin je bil precej družbeno angažiran, saj je bil namestnik predsednika Kranjske gasilske deželne zveze (*Krainischer Landes-Feuerwehrverband*) in predsednik Kolesarskega kluba (*Laibacher Bicycle Club*). Ključavničarski mojster je bil avtor priročnika vadbenih predpisov za gasilce in vodnika kolesarskih poti po Kranjski in Obali iz leta 1895. ●

Martina
Čufar Potard

Švicarska princesa dolгих smeri

Pogovor z Nino Caprez

Z Nino (1986) imava veliko skupnega. Najprej ljubezen do skalnega plezanja in dolгих smeri, potem ljubezen do Francije in Francozov, do Verдона in El Capitana, nenazadnje pa tudi plezanje z nosečniškim trebuhom. Poznava se že dolgo, naključja naju pripeljejo skupaj približno enkrat na leto in vsakič so plezalni dnevi z Nino polni pozitivne energije. Z njo vse teče kot po maslu in tako je bilo tudi na primer leta 2019, ko me je prosila, če jo grem varovat v Grand Capucin v smer Petit.

Zame je bila to odlična priložnost spoznati to smer v idealnih pogojih, z varovanjem od zgoraj in magnezijo na oprimkih; Nina je opravila drugo žensko ponovitev najtežje smeri v tej steni.

Nasmejana Nina Caprez med plezanjem smeri Petit v Grand Capucinu. 8b, 450 m
Foto Martina Čufar Potard

Pred kratkim so se vloge zamenjale in sem bila jaz tista, ki sem Nino peljala v dolgo smer, v precej lažjo, do 7a. Nina bo namreč kmalu postala mama¹, a velik trebuh ji ni odvzel veselja do plezanja, celo obratno! Pravi, da je šele sedaj, ko dosežek ni več na prvem mestu, spoznala, kaj ji ta šport res pomeni in koliko veselja prinaša v njeno življenje.

Je plezalka brez posebne izobrazbe in zelo pripravna za vse. Eden od njenih hobijev je tudi prenavljanje stanovanj. Je ena redkih, ki ji je uspelo ohraniti in pridobiti sponzorje, kljub temu da že dolgo ne tekmuje več. Vedno nasmejana in polna energije se zaveda svojih kvalitete in ni skromna. Vse pove direktno, da takoj veš, kje si. Tudi na blogu piše o vsem; celo o tem, kako se je prvič res napila, o občutku, ko plezaš s svojim bivšim fantom, in o problemih z materničnim vložkom sredi dolге smeri.

Prihajaš iz idilične Švice, a v otroštvu ni bilo vse idilično.

Odraščala sem v dolini Prättigau, v vasi Küblis nedaleč od Rätikona. Imam starejšega brata in sestro. Očeta smo izgubili, ko smo bili še zelo majhni, imela sem 3 leta. Nesreča v gorah; zdrsnil je na izpostavljenem mestu in padel daleč po pobočju. Vzgajala nas je mama. Najprej sem smučala in deskala, kot večina otrok v dolini. Potem sta se brat in sestra vpisala v Club Alpin Suisse. Ko sem imela 13 let, sem jima sledila. Od takrat naprej so se naši nedeljski pohodi v hribe spremenili v plezalne dneve s klubom. Takoj sem se zaljubila v ta šport. V klubu je bilo vsega po malem, hoje po hribih, alpinizma, dolгих smeri, tudi smučali smo. A mene je najbolj privlačilo plezanje. Dvakrat na teden sem začela trenirati na umetni steni in se vpisala v regionalni klub. Pri 19 letih sem postala članica državne reprezentance.

Se pravi, da si res hitro napredovala?

Ne bi rekla, da sem bila ravno nadarjena. Bila sem punca iz hribovske vasi z močnimi stegni, ki si je želela plezati. Resnica je, da ni bilo veliko drugih deklet s podobnimi interesi, zato je bilo lahko priti v reprezentanco. Kot reprezentantka sem prvo leto sodelovala v Evropskem mladinskem pokalu; med letoma 2005 in 2009 sem tekmovala v svetovnem pokalu v težavno-

¹ Nina je 30. julija rodila deklico, ime ji je Lia. (op. ur.)

sti in balvanih. V balvanih sem bila dvakrat sedma, v težavnosti pa je najvišja uvrstitev 13. mesto.

Kmalu si spoznala, da tekme niso zate.

Točno tako. Preveč se ponavljajo, večinoma so v istih krajih. Predvsem mi ni bilo všeč vzdušje v švicarski reprezentanci, še posebej ne med dekleti. Na srečo je bil tu Céderic (Lachat), s katerim sva hitro postala par. Bilo je super, da sva lahko skupaj potovala na tekme, ki pa so zame pomenile preveč časa, zapravljenega v dvoranah. Od nekdaj sem imela raje skalo. Poleg tega se na tekmovanjih nisem uspela popolnoma izraziti. Razmerje med vložnim trudom in rezultati ni bilo poplačano. Leta 2009 sem odplezala zadnjo tekmo svetovnega pokala. Bolela me je rama, nisem bila sproščena, preveč sem trenirala. Sklenila sem, da bom prenehala s plastiko, ker to ni zame.

In potem si našla svoje poslanstvo v Verdonu, v smeri Ultime démence.

Ha, res je! Šla sem v Francijo, v Millau, na igre Natural games,² kjer smo plezali težke smeri v plezališču Gorges de la Jonte. Tam je bil kot snemalec tudi Laurent Triay, ki mi je rekel, da če ne načrtujem nič drugega, naj grem v njegovo novo večraztežajno smer, ki jo je opremil v Verdonu, in sicer Ultime Démente (200 m, maks. 8a+). Z veseljem sem sprejela povabilo. Prvič po dolgem času sem plezala res samo zase, všeč mi je bilo divje okolje Verдона in poseben odnos, ki se je razvil v navezi. Zame je bilo idealno, saj me ni bilo strah višine in padcev, lahko sem plezala popolnoma sproščeno. Našla sem disciplino, v kateri sem se počutila domače; plezanje težkih večraztežajnih smeri. Ultime Démente je bila odskočna deska za naslednjih nekaj let.

Veliko vlogo pri vsem tem ima tudi tvoj sponzor Petzl, kajne?

Vedela sem, da si želim plezati, a si nisem predstavljal, da bom lahko od tega živela. Sledila sem srcu in vse se je kar samo sestavljalo. Nikoli me ni skrbelo, vedela sem, da počnem stvar, ki me osrečuje. Petzl me je spodbujal na moji poti in pri tem, da sem se nehala primerjati z drugimi. Tako se nisem več čutila primorano tekmovati. Že od začetka sem zelo rada svoje vzpone dokumentirala s slikovnim ali video gradivom, kar je za sponzorje odločilno. Zdelo se mi je, da živim svoje sanje in sem jih želela deliti z drugimi.

Spisek tvojih težkih večraztežajnih smeri je obsežen. Če bi morala izpostaviti eno, katera je to?

Moje največje sanje je bila smer Silbergeier v Rätikonu. Gre za legendarno smer Beata Kammerlanderja, ki skupaj s smermi End of silence Thomasa Huberja in Des Kaisers neue Kleider Stefana Glowacza sestavlja Alpsko trilogijo težkih večraztežajnih smeri. Smer Silbergeier je bila zame pomembna tudi zato,

ker sem živela zelo blizu in sem o njej slišala toliko stvari. Na steni v sobi sem imela poster italijanskega plezalca Pietra dal Pra, ki sredi navpične stene stoji na eni nogi. O smeri sem sanjala, a hkrati me je bilo strah. Prvič sem šla vanjo, še preden sem preplezala kakršno koli dolgo smer. Rabila sem dve uri, da sem vrv vpela v stojišče prvega raztežaja. Čez prečko drugega nisem uspela priti, tako da sva s prijateljem sestopila. Dobila sem veliko zaušnico.

V smer sem se vrnila nekaj let kasneje, z več izkušnja-mi. Najprej dva dni s Cédericom. V tretjem raztežaju (8a+) ni uspel priti do varovališča, zato sem se ponudila, da poskusim, in uspelo mi je. To je bilo prvič, da sem bila boljša od njega. Tisti dan je rekel, da mu smer ni všeč, da je preveč "na noge" in da to ni njegov slog. Tako sem ostala sama in sem iskala nekoga. Našla sem motivirano Barbaro Zangerl.³ Pet dni sva skupaj študirali smer. Potem jo je za nekaj mesecev ustavila hernija, tako da me je med uspešnim poskusom varoval prijatelj iz doline. Ko sem jo preplezala, sem bila kot v nebesih in sem si želela o smeri posneti film.

A tu ne moremo mimo Céderica Lachata, s katerim sva bila par 10 let. Skupaj sva preplezala mnogo težkih smeri. Poklicala sem ga zaradi snemanja, ker sva učinkovita ekipa. Nazadnje je bil zadovoljen, ker sem ga *posflešala*⁴ čez smer, tako da jo je preplezal v enem dnevu.

S Cédericom je v dolgih smereh res najlažje, ker se oba ukvarjava tudi z jamarstvom in sva pri vrvnih tehnikah hitra in usklajena. Pred kratkim sem sodelovala pri njegovem projektu, ko je v Rätikonu plezal najtežjo smer WoGü (350 m, 8c), ki jo je leta 1997 navrtal Beat

Nina med koronskim lockdownom
Foto Jérémy Bernard

² Natural games je tekmovanje, ki združuje več športov na prostem; kajak, gorsko kolesarjenje in plezanje; sprva se je izvajalo v naravnih plezališčih, sedaj pa na umetnih balvanih.

³ Barbara Zangerl je 34-letna Avstrijka, ki bi ji lahko rekli Ninina naslednica. Preplezala je veliko ekstremnih dolgih smeri, vse smeri zgoraj omenjene trilogije, tri smeri v El Capitanu, izstopa Magic Mushroom 8b+; najtežjo smer v Eigerju, Odyssée, 1400 m, 8a+, športne smeri do 9a in trad smeri do E9 7a.

⁴ Način plezanja, ko ti nekdo vnaprej pove vse gibe in zaporedje oprimkov.

Nina in Lynn Hill v El Capitanu v ključnem raztežaju smeri Nos čakata na ugodne razmere.
Arhiv Nine Caprez

Kammerlander (smer je posvetil Wolfgangu Güllichu). Kljub temu da sva se razšla že pred sedmimi leti, je bilo v steni enako – skupaj sva res učinkovita!

Kot naoljena švicarska ura.

Haha ... ja, točno tako.

Kasneje si zašla tudi v resne alpinistične smeri, kot je Divine Providence.⁵ Od kod želja po alpinizmu?

To je bilo pozneje, ko sva se s Cédericom razšla. Imela sem fanta, ki se je veliko ukvarjal z alpinizmom. A je to povezano še z enim dogodkom. Leta 2016 sem med plezanjem v Turčiji staknila bakterijo, zaradi katere bi skoraj izgubila življenje. Šlo je za hudo vnetje ledvic, ki so skoraj odpovedale. Oslabeli so vsi organi. Ko sem se po nekaj mesecih spet postavila na noge, mi vrhunski nivo ni bil več pomemben. Edino, kar sem si želela, je bilo iti ven, v naravo in hribe. Hotela sem se samo znova počutiti živo. Zato sem bila vedno več v hribih. Ko sem bila bolj pri moči, mi je Benoit razkazal masiv Mont Blanca. Skupaj sva preplezala veliko različnih lažjih smeri, prečila sva Chamoniške špice in kot pika na i je bila smer Divine Providence.

Sledila je stena vseh sten, severna stena Eigerja. Tam si plezala in tudi pomagala pri nastajanju nove težke smeri. Kje si se naučila vseh potrebnih veščin?

Pri plezanju gre za prenos izkušenj. Skozi celotno plezalno kariero se mi je dogajalo, da sem srečala izkušene plezalce, ki so me naučili določenih stvari, ki sem jih nato uporabila zase in jih sedaj prenašam na ostale. Pri Petzlu sem imela priložnost, da sem vrtala nove smeri v Argentini, Turčiji, Polineziji. A to so

bile kratke, navrtane od zgoraj. Poleti leta 2017 me je Arnaud Petit povabil, naj grem z njim v Grand Capucin plezat novo linijo, ki si si jo je že ogledal. Bila sem zelo motivirana. Prvi dan sva šla samo preverit, če se ključno mesto da prosto preplezati. Ko se je izkazalo, da se da, sva šla nazaj dol in pripravila opremo za štiri dni v steni. Bila je super izkušnja! Smer sva pomenovala L'or du temps (470 m, do 7c+). Nekaj sva opremila od spodaj, nekaj z vrha, predvsem najtežje raztežaje. To je bila moja prva prava izkušnja z opremljanjem smeri.

Eiger je prišel na vrsto dve leti pozneje, 2019. Prvič sem šla tja z Aymericom Clouetom. V enem dnevu sva prosto preplezala 900-metrsko smer La Vida Es Silbar, 7c. Plezala sva 22 ur! V Interlaknu sem srečala Rogerja Schaelija⁶ in Seana Villanuevo. Roger me je povabil, naj grem z njima plezat novo smer v Ženevskem stolpu. To sicer ni v glavni steni Eigerja, je bolj desno in ima le osem raztežajev, a so vsi precej težki. Nastala je nova smer, Merci la vie, 300 m, do 8a, obv. 7c.

Se ne bojiš mraza?

Ne, sploh ne. Rada imam mraz.

Ali obstajajo večraztežajne smeri, ki so ti bile pri srcu, a jih nisi uspela preplezati? V filmu *Orbayu*⁷ te vidimo v drugačni luči. To ni nasmejana Nina, polna pozitivne energije.

Več je bilo takih smeri. A drugače je poskusiti dolgo smer ali jo imeti le za projekt. Ko določiš smer kot projekt in ne uspeš, si štejem to za poraz. Smeri

⁶ Roger Shaeli je švicarski plezalec, ki mu je severna stena Eigerja kot dnevna soba; preplezal jo je 35-krat.

⁷ Orbayu je 510 metrov dolga smer v Naranjo de Bulnes, Španija, ki sta jo opremila in prosto preplezala brata Pou. Gre za ekstremno smer, s tradicionalnim varovanjem in s svodrovci tam, kjer ni druge možnosti. Pet raztežajev je osme francoske stopnje, eden celo 8c.

⁵ Divine providence je ena najtežjih smeri, ki čez Grand Pilier d'Angle vodi na Mont Blanc. Ocena prostega plezanja sega do 7c.

Orbayu mi ni uspelo preplezati, kot sem želela, se pravi vse raztežaje v enem dnevu. Sicer sem zmogla vse raztežaje, a ne v istem dnevu. V tistem času sem bila zelo stroga in zahtevna do sebe; edini način, da sem smer štela za preplezano, je bil, da sem vse raztežaje kot prva v navezi preplezala v enem dnevu. Smer Orbayu je bila zame poraz, ki me je veliko naučil. Nekaj časa je trajalo, da sem ga prebavila in s tem odprla vrata drugačnemu pogledu na plezanje. Drugi velik poraz je bila smer Nos v El Capitanu, v katero sem vložila dve leti. Vanjo sem se zaljubila, doma sem mislila le nanjo, veliko sem trenirala. V Nosu sem bila z mislimi noč in dan. Lahko rečem, da sem bila res maksimalno pripravljena, a mi je zmanjkalo en gib v raztežaju Changing corner.⁸ Pred drugim poskusom v Nosu me je bilo malo strah, predvsem zato, ker sem v smer toliko vložila. A ko sem bila enkrat v steni, sem se počutila dobro.

Z Lynn Hill sva preživeli sedem super dni v steni. Vse je šlo odlično do ključnega raztežaja Changing corner, ki je zelo tehničen in ga je treba plezati v jutranji senci. Bil je že sedmi dan, z Lynn sva bili že popolnoma izčrpani, v odločilnem jutranjem poskusu mi je noga zdrsnila tik pred odrešilno šalco. Bila sem tako izčrpana, da niti jokati nisem mogla. Potem je Lynn začela peti neko pesem in končalo se je tako, da sva obe peli.

Za Nos sem si rekla, da bo to moja zadnja težka dolga smer in da moram potem narediti neko spremembo v življenju. Kaže, da mi je ni bilo dano preplezati. Želja po spremembi se je v meni pojavila že nekaj časa pred tem, a nikoli nisem nič naredila za to. Nos mi je dal pravo lekcijo. Bila sem močna, v formi, dobro pripravljena, motivirana za plezanje, kar je bila rdeča nit mojega življenja. Uspeh v plezanju je bil zelo pomemben, saj me je na neki način oblikoval. Strah, da bi del tega pustila ob strani, je bil večji od želje po spremembi. Bila sem tako vsa v plezanju, da v življenju ni bilo prostora za druge stvari in ljudi. Bila sem frustrirana, ker nisem mogla razviti pravega partnerskega odnosa. Počutila sem se sámo, čeprav sem počela super stvari.

Poraz v Nosu me je fizično in psihično popolnoma potolkel. Kaže, da je bil to edini način, da sem izstopila iz začaranega kroga odvisnosti od uspešnega plezanja dolgih smeri in zahtevnega ponavljajočega se ritma. V tem trenutku sem v svoje življenje končno spustila drugo osebo. Spoznala sem fotografa Jérémyja, prvega človeka, ki mi je v življenju rekel ne. Nisem bila več "princesa" Nina, kot sem bila vajena. Ko sem si fizično opomogla, se je ponovno pojavila želja po plezanju težkih smeri, a mi je Jérémy rekel ne. Ker sem ga imela zelo rada, sem se čutila primorano spremeniti svoj način delovanja. To je bil edini način, da naposled v življenju nekaj spremenim in napredujem.

⁸ Najtežji raztežaj smeri Nos; gre za gladek kot, ki ga je Lynn leta 1998 opisno ocenila z "enkrat ali dvakrat v življenju". Najprej ocenjen z 8a, sedaj z 8b+.

Z Jérémyjem sta ustvarila zelo zanimiv projekt, imenovan Andrea. Predelala sta vozilo v premično umetno steno, s katero sta v odmaknjenih krajih in na kriznih območjih plezanje približala otrokom. Od kod ta ideja?

Z Jérémyjem sva sedla za mizo in se pogovorila. Hotela sem spet plezati. On je fotograf z uspešno kariero, ki je bil v podobni situaciji kot jaz. Se pravi, da je hotel vedno narediti še nekaj več, bolje, težje. Bil je prezahteven do sebe, preveč je potoval in delal. Če bi oba nadaljevala življenje, kakršnega sva bila vajena, bi se razšla, ker v njem ni bilo prostora za drugega. Lahko pa skupaj ustvariva projekt, ki naju motivira, pri katerem sva enakovredna in lahko izraziva svoje talente. Rada bi skupaj potovala, a na drugačen način. Počasneje. Želela sva srečati še več ljudi. Tiste, ki živijo v bolj zakotnih krajih in imajo manj privilegirano življenje kot mi. Želela sva prenašati izkušnje in ljudem nekaj dati. Zato sva se odločila predelati terenski avto v bivalnega in nanj montirati umetno steno. Ta želja

*Nina v ključnem raztežaju smeri Orbayu, 8c
Foto Sam Bié*

Nina v apnenčastih
žlebičih smeri
Silbergeier, 8b+,
200 m
Foto Stefan Schlumpf

se mi je porodila po nepozabni izkušnji, ko sem bila z organizacijo ClimbAID v Libanonu, v centrih za begunce. Ko smo jim omogočili plezanje na umetni steni, sem videla magično moč plezanja ter kaj ta šport prinese ljudem, ki tega še nikoli niso počeli.

Prvega avgusta sva odšla na pot, na kateri sva preživela štiri mesece. Smisel projekta je kombinacija športa, kulture in druženja. Prva prava postaja je bila v Romuniji, kamor naju je, delno po naključju, povabil župnik revne romunske vasice. Pred šestimi leti je tam zgradil balvansko steno in rekel, da bi bilo otrokom v veliko veselje, če bi prišla mimo. Pod njegovim okriljem je 150 mladih, ki prihajajo iz zelo revnih družin. V bistvu je plezanje vse, kar imajo v življenju. V njihovi družbi sva preživela deset lepih dni. Zadnji dan sva organizirala tekmo na najini steni, na sredini vasi, med konji. Bilo je nepozabno. Rezultat njihovega navdušenja za ta šport je, da sta se dva od otrok kvalificirala za evropski mladinski pokal v Chambéryju. To je bil izreden dogodek, prvič sta zapustila Romunijo in sedla v letalo.

Imata kakšnega sponzorja?

Ne. Želela sva imeti projekt, ki je samo najin, brez obveznosti do sponzorjev. Hotela sva biti neodvisna in svobodna pri odločitvah. Le za konstrukcijo in koncept plezalne stene sva za pomoč prosila podjetje Entre-Prises, saj sva želela imeti kvalitetno steno, ne lesene, ki bi se napila vode. Ko so slišali za najin projekt, so bili navdušeni nad idejo in so nama izdelali steno zastoj.

Ninine najtežje večraztežajne smeri:

Ultime Démence 7c, 900 m, Mont Blanc
Voie Petit, 8b, 400 m, Grand Capucin
El Niño, 8a+, 1100 m, El Capitan
L'or du temps, 7c+, 470 m, Grand Capucin
Unendliche Geschichte, 420 m, 8b+, Rätikon
Orbayu, 550 m, 8c, Picos de Europa
Carnet d'adresse, 250 m, 8b+, Grenoble
Dame Cookie, 150 m, 8a+, Verdon
Silbergeier, 200 m, 8b+, Rätikon
Délicatessen, 150 m, 8b, Korzika
Ali Baba, 240 m, 8a+, Aiglun
Hotel Supramonte, 400 m, 8b, Sardinija
La Ramirole, 150 m, 8b, Verdon
Ultime Démence, 150 m, 8a+, Verdon

Sedaj je na vrsti malce drugačen projekt – mama Nina.

Haha ... ja, med najinim potovanjem se je to kar zgodilo. Moje telo je stroj, ki mi je vse življenje pomagal pri plezalskih podvigih. Ko sem srečala Jérémyja, je stroj začutil, da v življenju obstaja še kaj drugega. Prvič sem dobila redno menstruacijo in telo vrhunskega športnika je dobilo bolj ženske obline, moj značaj je postal nežnejši ... in potem sem med potjo zanosila. Zelo se veselim te nove vloge. Brez poraza v Nosu to ne bi bilo mogoče. Zato lahko rečem, da je bil poraz v Nosu moj največji uspeh v življenju. ○

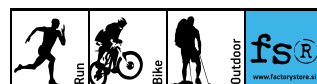
NOVI LUMBAR & DAYLID PACK

Vsi letni časi, vse poti.

www.factorystore.si

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan, Amfibija

Magda Šalamon

Življenje z iluzijami ...

... in brez njih

Slutnja oddaljenega časa se spušča z obzorja spominov. Oblak besed me objame in se skloni do srca, do prikritega solznega pogleda. Solza je le kapljica iz plohe spoznanj in milostnega usmiljenja, prisluh tihote in miru. Veselje doživetij me hrabri, da se ne prepustim lahkotnosti počitka, ko segam skozi prosojne plasti časa. In v globini duše že brbota zgodba, prepoznana po dejanjih.

Bil je mlad, poln moči, z večnim optimizmom v očeh, iskreno predan goram. V koprnenju presejanja običajnosti so mu visoke stene dajale izzive, ki niso za vsakega. Glas njegovih korakov je v temni noči mnogokrat plašil jato ptičev in se nikdar ustavil pred ovirami. Izčrpanost mu je dajala novih moči za dragocene izpolnitve, ko mu je trepet veselja šinil iz srca pod nebo. Imel je odlične plezalske kolege.

*Tone Škarja pod
Štruco
Foto Magda
Šalamon*

Kamniška smer v Koglu

Takrat je bilo leto 1962. Listje je spreminjalo barve in gozd se je pripravljal, da bo žareč kot plamen. Bil je četrtek, 13. septembra, ko sta Tone in Pavle

lenobno poležavala v Bistrici. Svoj pogled sta dvigovala proti nebu, ko ju gorska noč ni nagovarjala, da naj zgodaj vstaneta. Nista imela želje po hitenju, saj sta si za dosego cilja izbrala kar dva dneva. Svetle zvezde so ugašale, ptičje petje je dopolnjevalo zvok njunih korakov po lovski stezi v Trato. Lahkotno in predano sta se dvigala levo proti Koglu. Teren jima je bil domač, saj je bil takrat Kogel izzivalen poligon za kamniške alpiniste. Nad zatrepnim delom doline Kamniške Bistrice v Kamniško-Savinjskih Alpah so se gostili oblaki. Bila sta jim hvaležna. Pri jasnem vremenu je v Koglu kar vroče.

Ob desetih dopoldne sta vstopila v njegovo južno steno. Prvi raztežaj je bil hitro za njima, vstop v poševno poklino je bil dodeljen Pavletu. Tako je odrešil Toneta, ki se je tam spominjal padca. Pavle pa je blestel v nedolžnosti nesreč v gorah. Sinhronost njunega plezanja je imela velike uspehe, saj sta bila v navezi odlična tovariša. Bolj narisane razpoke jima niso nudile opore v desni prečnici iz zajede. Toneta je vleklo iz ravnotežja, za robom pa ju je pozdravil šop svežih planik. Začudeno sta jih pogledala in nadaljevala. Pavle je preplezal še naslednji raztežaj in opremil poč ter previs nad njo z železjem. Zelo urno je splezal čez zadnji del previsa, brez zabijanja klinov. V tistem zmagoslavnem trenutku ju je začela bičati toča ... pa sneg in bliski. Ploha je oprala njiju in steno. Zadnje metre gredine je plezal naprej Tone, mraz jima je zlezal za nohte, dež pa ni ponehal. Temen zastor oblakov ju je prepričal, da sta sestopila po gredini na Pode in na Kokrsko sedlo.

Prasketanje dežnih kapelj ju je zazibalo v trden spanec. V novem jutru ju je razveselilo sonce, čeprav sta se v podzavesti jezila na lepo vreme. Vrnila sta se na izstopno mesto prejšnjega dne. Z gredine sta prestopila okrog raza in sledila štirideset metrov rahlo desno navzgor v smeri razčlemb. Pod previsi ju je ponovno v desno izzvala prečnica in ju pripeljala v rumen kot. Ta jima je bil poznan z leve strani, kjer sta plezala pred petimi leti. Iz stene se je nad njima pokazala velika okrogla streha. Navpične zajede se je lotil Pavle. Stremena nad Tonetovo glavo so bingljala po zraku. Stena je bila previ-

sna, čeprav ni kazala takšne zahtevnosti. V previsu je bilo nekaj starih klinov. Tu sta jih pustila Ljubo in Lojze, ko sta pri prvi nehoteni ponovitvi reševala svoji življenji. Pavle je združeval vse atome moči in nadaljeval prosto po zadnjem previsu pod streho. Njegovi roki sta počasi drseli proti levi in z zadnjimi silami se je uprl na majhen stop, da je lahko zabil klin za slabo varovališče. Tone se je dvignil za pol raztežaja na majhno poličko pod previsom, nato pa je Pavle prestopil okrog vogala. Zapel je nov varovalni klin na dnu zajede. Plezanje je užitek, kadar gre vse gladko.

Tone je sledil Pavletu in vleko ga je levo, ko je izbijal kline in visel le na vrvi. Kot privid je bila pred njim strmina do prečnice. Nevidna pomoč ga je varovala, dvigal je notranji ogenj zaupanja, ko je plezal do Pavleta. Za nagrado mu je bila dodeljena desetmeterska poč. Brez klinov se je dvigal kvišku. Na polici pod zajedo je uredil varovališče in Pavle je spet nadaljeval kot prvi. Po previsni poč do strehe in nato desno na majhno poličko, kjer sta previdno naredila novega možica.

Nebo je bilo mirno, megle so se dotikale strmih sten, utrip njunega srca se je slišal kot motor s hitrimi obrati. Vzdušje je bilo razburljivo. Zaželela sta si izstopiti na vrhu, a je bilo nemogoče. Usmerila sta se desno in se po plazni polički dvignila na veliko, poraslo ploščad. Desno navzgor se je odpiral rob stene.

Vrhnji del Kamniške smeri v Koglu sta Tone Škarja in Pavle Šimenc preplezala že 7. julija leta 1957. Tistega dne, 14. septembra, sta se ob sončnem zahodu in s hitrimi koraki vrnila v dolino prva zmagovalca nove smeri v Koglu. Avtorja Kamniške smeri sta v svoji skromnosti, predanosti in iskrenosti vedela, da bo tam plezalo še veliko alpinistov. Danes, po šestdesetih letih, zapišejo alpinisti, ki ponovijo Kamniško smer, da je ta smer nora. Kaj je to v alpinističnem besednjaku, vedo gotovo vsi, ki jim je zid strmih hribov najprej izziv. Po vzponu pa hvaležno zadovoljstvo in ponos.

Novo življenje

Že naslednji dan po prvič preplezani Kamniški smeri v Koglu je v celjski porodnišnici zajokalo dete. Mama Ana ga je občudovano božala s pogledi in hrapavimi kmečkimi rokami. Novo življenje je zavzeto dihala, rastlo in se razvijalo. Življenje, ki se je rodilo z namenom za nekaj več. Za več lepote na Zemlji, za več plemenitih besed, ki krasijo knjižne police in vlivajo pogum, za več sreče v katedrali gora. Za več moči šibkim in za več hvaležnosti. Prav takrat je iz porodnišnice odhajala s sinom Mitjem v naročju njena nečakinja Minka. Stopila je do tete Ane in jo začudeno vprašala: "Ani, zakaj pa jočeš?" S solznimi očmi sreče ji je odgovorila: "Poglej, kako lepe rokice in nogice ima, pa še dekle je."

To dekle je sledilo svojemu poslanstvu in se ni prestrašilo ovir, ki so se ji kazale na poti vseh šestde-

set let. Iskreno se je predajala vsem preizkušnjam in večkrat je bila zmagovalka kot poraženka. Tudi ob njem, ki je v svetu živih sledil svojemu srcu in se brez strahu srečeval s križem trpljenja. Ta mu je pred dvema letoma nadel krila odrešenja. Bila mu je muza, poezija za moč. Nekoč ji je napisal: "Rad Te imam in večja opora si mi, kot misliš, večja potreba in edino mirno zatočišče. Zakaj se tako rad izpostavljam nevihtam in tako redko iščem zavetje Tvoje strehe, še sam ne vem. Mogoče kot tisto obhajilno – nisem vreden, da greš pod mojo streho – zares pa najbrž zato, ker Ti imam v zameno tako malo ponuditi. Brez Tebe me ni in Ti to veš, če pa včasih pozabiš, Ti življenje samo pride povedat. Nisi prišla zato v moje življenje, da bi Te kaj izrinilo, ker Te ne more. Veš, več vem, kot si Ti misliš, in poznam življenje z iluzijami in brez njih." Njena spoznanja ji pogosto sporočajo, da je vsak dotik sočloveka, ki ga srečamo v življenju, oblikovan s pomočjo višjih sil in zaupanja.

*Prvenstvena
Kamniška smer v
Koglu, 7. julij 1957
Arhiv Magde
Salamon*

*Tone Škarja v previsih Štruce, 1962
Foto Pavle Šimenc*

Tone je imel vedno poštene in neposredne besede. Ko sta s Pavletom Kemperlom nekoč premlevala temo gore in plezanje, je Tone rekel: "Veliko je še lepih stvari za zlesti, ki bodo še tudi za poznejše generacije trd oreh."

Direktna smer v zahodni steni Štruce

Navpična in previsna stena Štruce s trdno skalo je obdana s samozavestjo. "Skale niso ošabne, saj jih imam najrajši. Imajo le svoje nepopustljivo dostojanstvo," je razmišljal Tone v tisti noči sredi strmin. Svetle zvezde so tokrat žarele bolj kot v dolini in tako je od nekdanj. Med njimi je vedno več utrinkov, ki jih morebiti prižigajo znane in dragocene duše.

24. septembra leta 1961 sta Tone in Pavle prvič poskušala priti pod streho Štruce. V treh urah sta preplezala podnožje in poldrugi raztežaj dolge počti ter zavrtala prva dva svedrovca v streho. Umaknila sta se po polici, ki teče iz neke lažje smeri pod streho. Slab mesec za tem sta polico porabila za ogled in za eno leto čez Štruco napravila križ.

Izziv

Njune izkušnje iz vertikalnega sveta so ju silile še k večjim izzivom. Objemi visokih in trdih sten so jima bili dom, čeprav brez varne strehe nad glavo. Po letu oklevanja se je njun odpor do Štruce odmaknil. Njuni duši sta se ovili s toplo odejo zaupanja, ko sta septembra leta 1962 z veliko težo železja ponovno vstopila v severno steno Štruce. Do prve policičke podstavka sta splezala hitro in brez težav. Tu je zmanjkalo razčlemb.

Tone zabije močan klin. Nad njim se dvigajo bele plošče, ki zadenejo ob ogromen balkon. Nadaljuje Pavle, vstopi v poč, ki drži do strehe, zabije prvi

klin. Nato doseže še eno razpoko za drugi klin. Vrvi, ki drsi Tonetu čez ramo, je konec, zato se odpravi s stojišča z dvomom o dobrem varovanju. Oba se stiskata v poč. Pavle nadaljuje. Dramatičnost stene zahteva veliko napora. Tik pod streho je globoka in poševna poč. Tone iztakne klina in sledi vrvi, ki jo Pavle nečloveško vleče. Oba sta na sanjski polici, odlični razpoki za varovanje. Grejejo ju topli sončni žarki, nad njima pa visi moreča streha. V tem dnevu jima uspe nad žmulo izvrtati v streho štiricentimetrsko luknjo za leseno zagozdico in klin. S škripcem in dvema stremenoma se Tone muči kar poldrugo uro, da zabije drugi svedrovec. Dan in trpljenje sta končana.

Ponovno v Štruco

Vsaka rast potrebuje podlago. Če je podlaga ljubezen, potem uzremo marsikatero cvetlico ob poti in pridemo na zahteven vrh. Če pa bi bile za podlago le utvare, se bo vse lepo, kar bi zagledali v daljni prihodnosti, od blizu razblinilo v prah. Tretjo nedeljo po prvem poskusu sta spet pod streho. "V dveh dneh morava preplezati Štruco!" je njun zaključek posveta v petek zvečer. Pred tem sta se posodobila z novim svedrom, ki ga je posodil Jože, in klini s preprostim kvadratnim prerezem. Doma sta opravila poskusno vrтанje. Okrepljena z beljakovinami in kalorijami sta konec septembra spet na Kokrskem sedlu.

V Štruci nadaljujeta od zadnjega zabitega klina, na katerega obesita sedež. Zaupata tehniki. Mukoma zabiti klini in izvrtane luknje so edina možnost za napredovanje. Postopek traja tri četrt ure: izpeti sedež, vpeti v novi klin vrv in jo napeti, vpeti vanj dve stremeni, pomakniti sedež pod pazduho, se potegniti v škripcu in s stremenoma do klina, vpeti sedež in se z rokami zriniti nanj, da sledi spet vrтанje. Sliši se pritajeno pokanje sedežne deščice, ki ima na sredini dve grči. Nevarnost se oglašuje jasno, zato Tone razširi noge in obremeni sedež le ob straneh. Na sredi stene mu zmanjka klinov. Na eni vrvi napravi zanko in jo vrže Pavletu na polico. K sebi potegne zalogo svedrovcev, klinov in dve stremeni. Garanje se nadaljuje. Čisto obrtniško delo, ko Pavle prezeba na polici in vmes fotografira.

Optimističen pogled sluti v skali vedno več drobnih luknjic. S tipanjem Tone zazna okroglo vdolbino, ob njeni strani pa kratko razpoko. Seže do nje in trikrat udari po dvocentimetrskem dolgem obročkarju. Le centimeter ga zleze v skalo, a drži. Po že vpeljani metodi se dvigne za meter više. Vesel je lepe pridobitve po osem metrov vrтанja v gladko streho pot kotom sto petdeset in šele pred koncem sto trideset stopinj. Ura je pet popoldne, vreme se slabša, po žilah se mu od napora namesto krvi pretaka tekoči svinec. Spusti se do Pavleta in po trdi temi iščeta pot čez Pode. Bivakiranje pod streho bi bilo ob dežju neprijetno. V koči ju sprejme hrbovska družčina, noč pa obda z mirom počitka.

Jutranje sonce odžene njune težke občutke, ko hitro stopata čez Mala vratca proti nedokončani smeri v Štruci. Vstopita po polici. Nad zadnjim klinom prejšnjega dne Tone zabije v veliko lepo luknjo še enega. Naslednji se izpuli, ko izpenja streme, vendar se obdrži v škripcu. Le še dva metra je do travnate blazinice za vertikalnimi ploščami. V gladke plošče zavrti svedrovec, se potegne do stojišča, čez okrogel in gladek rob pa izginjata bela in rdeča vrv.

Zdaj je na vrsti premrazeni Pavle. Po posvetu pušča v smeri vse svedrovce. Po dolgem času izza skale pogleda njegov potni obraz. Pavle počiva, Tone pa opazuje možnosti nadaljevanja. Pritegne ga nakazana zajeda, ki se končuje v previsno poč. Visoko zavrti klin. Oboroženi Pavle nadaljuje proti plitvi razpoki. Ker je lahek, mu gre lažje, ko zgoraj zatolče klin s slabim zvokom. "Drži!" zakriči Pavle in nad Tonetom se požene izza roba v zrak njegova senca, ki prileti nazaj k steni. Tone stisne vrvi v dlani, ki se v trenutku spremenijo v usnje. Dva metra nad njegovo glavo bingljajo Pavletove noge, ki ponovno izginejo za rob. Sreča v nesreči. Ponovno se oglasi sveder in po uri zmagoslavno zakliče: "Hura! Pripravi se!"

Tone navdušen izbija kline, na svedrovec obesi sedež in nanj podpiše oba junaka Direktne smeri v zahodni steni Štruce. Pod Pavletovim stojiščem poleg vseh svedrovcev pusti še dva klina. Razčle-

njena skala jima podari zanesljiv in kratak vzpon na vrh. Veličasten stisk roke po sedmih urah plezanja. Vesel hrapav vrisk odmeva v meglo. Preplezala sta smer z največjim previsnim odstavkom pri nas. Kot dva smrkavca se nato podita proti Podom. Hvaležen pogled Štruci ju med žvenketanjem klinov za pasom osreči zadnji dan v septembru. Globoko v sebi nosita hrepenenje, prežeto z največjim zaupanjem. Kot rojstvo otroka.

Samota gora

V svetu neracionalnega se začuti šepet iz preteklosti ... Izpred šestdeset let. Ženski, rojeni prav takrat v septembru, obogatijo in se prebudijo notranji čuti zaznave. Ve, da je umirjeno čutenje dodana vrednost zemeljskemu bivanju. Kaže se v lepem ... Samota gora pa je le njihova, ne človeška želja po odrešitvi. V njenih strminah bodo večno šumele velike pozabljene zgodbe preteklosti. Te bodo oživiljale čas, v katerem smo.

Na Tonetovi in Pavletovi gomili nežno poplesava plamen sveče. Njuna veličastna dejanja in snopi zapisanih besed pa ostajajo v tem prostoru pokončno kot steni Kogla in Štruce. V samoti gora nevidno valovi neminljivost dejanj, resnični črti: Kamniška smer v Koglu in Direktna smer v Štruci. Poznavanje življenja z iluzijami in brez njih tiho teče naprej za naslednjih šestdeset let. ●

*Kamniška smer
v Koglu
Arhiv Magde
Šalomon*

Andrej Mašera

Gore nad kraljevimi jezerom

Berchtesgadenske Alpe

V začetku je bila krvava bajka, ki gre takole: Nekoč je v Berchtesgadnu vladal okrutni kralj Watzmann, ki je sovražil vse ljudi in tudi živali. Neusmiljeno je tlačil svoje podložnike, jih pobijal in užival v mučenju živali. V veliko veselje mu je bil krvavi lov; najljubša glasba mu je bil klic lovskih rogov in divje lajanje njegovih psov. Tudi kraljica in peterica njunih otrok niso bili nič boljše baže. Na lovu so tako priganjali konje, dokler niso od onemoglosti popadali po tleh. Takrat so jih prepustili psom, da jih raztrgajo.

Ljudje so trpeli in molili Boga, da jih odreši te nadloge, in Bog je sklenil, da jih bo uslišal. Toda žal se je moral zgoditi še en nezaslišan zločin: nekega dne je bil kralj skupaj z ženo in otroki spet na lovu. Na pot jim je prišla starejša ženska z vnučko v naročju; Watzmanna je to očitno tako razjezilo, da

je s konjem do smrti pomendral babico in vnukinjo. Ko sta iz bližnje kočice planila oče in mati ubitega otroka in skušala odnesti trupli v hišo, je kralj naščuval svoje pse, da so ju raztrgali na koščke. Kraljevska družina se je krohotala in neskončno uživala v krvavem prizoru, Bogu pa je končno prekipelo.

Stemnilo se je, blisk in grom sta udarila v zločinsko družino in vsi so v hipu okameneli. Do konca sveta bodo kot skalnati vrhovi nemočno gledali na lepo berchtesgadensko deželo ...

Tako je po stari sagi nastal mogočni Watzmann. So-sednji Kleiner Watzmann je okamnena kraljica, pet vmesnih skalnatih vršičkov pa so njuni otroci. Le kako je mogoče, da je iz takih grozovitežev nastala tako veličastna in edinstveno lepa gorska pokrajina, ki bi ji v celotnih Alpah težko našli podobno? Tu najdemo pravzaprav vse: mogočne gorske vršace z visokimi, strmimi stenami, bujne smrekove in macesnove gozdove, čarobna modro-zelena jezera, visoko kultivirano krajino z živo zelenimi, skrbno urejenimi travniki in arhitektonsko dovršenimi domačijami, ljubke vasice z gotsko ošiljenimi zvoniki in še marsikaj ...

Mestece Berchtesgaden pod Watzmannom
Foto Shutterstock

Watzmann in njegova okolica

Berchtesgadenske Alpe, ki so del Severno apneniških Alp, se raztezajo v skrajnem jugovzhodnem delu nemške dežele Bavarske, delno pa segajo tudi v Avstrijo. Prelepi venec gora leži okrog slikovitega Berchtesgadna, mesteca z okrog 8000 prebivalci. Najvišja gora Hochkönig, 2941 m, leži povsem na avstrijskem ozemlju, prav tako večji del skupine Hagengebirge na vzhodu in Steinernes Meer na jugu. Na severnem robu skupine se med Berchtesgadnom in Salzburgom dviga razpotegnjeni Untersberg, ki nikjer ne doseže višine 2000 metrov, čeprav ima povsem visokogorski značaj. Po prastari legendi naj bi v Untersbergu ob veliki mizi bival Friedrich Barbarossa (okoli 1122–1190), cesar Svetega rimskega cesarstva in nemški kralj, ki se je udeležil 2. in 3. križarske vojne. Pri povratku se je utopil pri prečenju neke reke v južni Turčiji. Legenda še pravi, da mu brada nenehno raste in naj bi se že dvakrat ovila okrog mize; ko se bo tretjič, bo konec sveta.

Za Mozartov Salzburg je Untersberg hišna gora, na njen severni rob je speljana tudi žičnica. Zelo prijetno se je sprehajati po vršnem slemenu, sicer pa ima gora krepko relativno višino in so vzponi precej dolgi in naporni. Na najvišji vrh Berchtesgadener Hochthron, 1849 m, je speljana tudi izjemno zahtevna novodobna ferata, kakršnih je v celotnem gorstvu že kar nekaj.

Prav na meji z Avstrijo stoji mogočni Hoher Göll, 2522 m, in malo južneje podobno oblikovani Hohes Brett, 2338 m. Oba vrhova imata določeno "prednost", namreč da vzpon skrajšamo s precej višjih izhodišč, kamor se pripeljemo z avtobusom ali z žičnico, na Kehlstein z avtobusom in na Jenner z žičnico. Kehlstein, 1837 m, je izpostavljena vzpetina, jugovzhodno od Berchtesgadna, kjer so malo pod vrhom zgradili za Hitlerja nekakšno utrdbo, imenovano 'Orlovo gnezdo', ki pa je diktator ni maral in jo je le redko obiskal. Kehlstein, kjer je danes gostišče brez možnosti prenočevanja, je izhodišče za vzpon na Hoher Göll, po zahtevni plezalni poti čez greben Mannlgrat.

Jenner, 1874 m, je lepo oblikovan vrh nad severnim delom jezera Königssee. Nanj pripelje dvostopenjska gondolska žičnica, je prvovrsten razglednik in zato množično obiskan. Z njegovega vrha vodi pot na Hohes Brett mimo kočice Carl von Stahl Haus, 1736 m, in naprej po južnem grebenu.

V samem središču skupine pa kraljuje pravljici Watzmann s tremi vrhovi Hocheck, 2651 m, Mittelspitze, 2713 m, in Südspitze, 2712 m. V bistvu je Watzmann dolg, oster greben, ki se proti vzhodu prepada s 1800 metrov visoko steno, eno najvišjih v Alpah. Tudi na zahodno stran se z grebena spušča v dolino Wimbachtal visoka, a nekoliko položnejša in bolj razbita stena. Vzhodno od Mittelspitze se precej niže vrsti pet vršičev – Watzmann Kinder (Watzmannovi otroci), ki skupaj s Hocheckom in Kleiner Watzmannom, 2306 m, obdajajo samotno krnico Watzmannkar.

Hoher Göll (levo) in Hohes Brett v jutranjem soncu. Levo od vpadnice vrha Hoher Gölla se vidi izrazit greben Mannigrat, po katerem pelje lepa ferata.

Foto Shutterstock

Na Hocheck so se povzpeli že v starih časih. Na Mittelspitze pa je leta 1800 (ali 1799) prvi priplezal Slovenec Valentin Stanič (1774–1847), takrat študent bogoslovja v Salzburgu. S tem solo vzponom je dokazal, da je bil v tistem času bržkone eden najboljših alpinistov na svetu. Dve leti kasneje se je prvi povzpel tudi na Hoher Göll. Na vrh Südspitze pa je leta 1832 prvi stopil znani alpinist P. C. Thurwieser iz Salzburga. Zahodno od Watzmanna se nad dolino Wimbachtal dviga Hochkalter, 2607 m, tretji najvišji vrh v gorstvu. Zaradi nekoliko odročne lege, velike relativne višine

ter dolgega in zahtevnega pristopa ta odlična gora doživlja precej manj obiska kot drugi paradni vrhovi v gorstvu. V severnih nedrjih Hochkalterja, v ozki, mračni krnici pod vršno steno, se skriva majhen ledenik Blaueis, ki je najbolj severno ležeči ledenik v Alpah; iz znanih razlogov žal pospešeno izgineva. Južni rob Berchtesgadenskih Alp tvori skupina Steinernes Meer, ki se v obliki prostranih visokogorskih

Pomlad ob jezeru Taubensee, Hochkalter nad njim je še krepko zasnežen. Foto Shutterstock

podov razteza od severozahoda proti jugovzhodu in se na škrbini Torscharte pripenja na skupino Hochköniga. Nad valovitimi podi se dvigajo posamezni vrhovi, najvišji je Selbhorn, 2655 m, na katerega je speljana tudi zahtevna *ferata* Herzogsteig (C/D). Najlepše oblikovan vrh je špičasti Schönfeldspitze, 2653 m, "berchtesgadenski Matterhorn", na katerega pripelje zahtevna, delno zavarovana plezalna pot (B/C, I). Najiminitnejše, prav bizarno ime pa ima Großer Hundstod, 2593 m, visok kopasti vrh, ki se

Schönfeldspitze – "berchtesgadenski Matterhorn" na skalni planoti Steinernes Meer se kopa v jutranjem soncu. Foto Vid Pogačnik

Kraljevo jezero globoko pod gorami

Vzhodno od Watzmannovega masiva in vzporedno z njim se razteza čarobno lepo jezero Königssee, ki je videti kot globok, ozek fjord, obdan s strmimi, mestoma tudi prepadnimi pobočji. Jezero je dolgo 8 km, široko do 1250 m, z globino do 190 m, zaradi česar je zelo hladno. Poleg drugih vodnih dotokov priteka v jezero tudi voda iz manjšega samotnega jezera Obersee, ki leži jugovzhodno od Kraljevega jezera. Posebna lokalna znamenitost je slikovita baročna cerkva St. Bartholomä z dvema čebulastima zvonikoma, ki stoji na travnatem polotoku na zahodni obali jezera. Cerkvica je dostopna le po jezeru, vožnja do nje z električno ladjico traja slabe pol ure. V območju Berchtesgadenskih Alp je več izjemno slikovitih gorskih jezer, od katerih je največje Hintersee na območju Ramsau, zahodno od Berchtesgadna.

dviga prav na nemško-avstrijski meji na severnem robu skupine. Vse ture v skupini Steinernes Meer so zelo dolge in naporne.

Velik del omenjenih gora leži v Narodnem parku Berchtesgaden, katerega osrednji del predstavlja eno najlepših alpskih jezer – Königssee (Kraljevo jezero).

Slikovita cerkev St. Bartolomä ob jezeru Königssee. Nad njo se dviga mogočna, skoraj 2000 m visoka vzhodna stena Watzmanna. Foto Shutterstock

'Visoki kralj' – prvak gorstva

Hochkönig (Visoki kralj) je najvišji vrh Berchtesgadenskih Alp in je kar 228 metrov višji od precej bolj znanega Watzmanna. Geografsko bi bilo bolj

OLDENBURG PHOTOGRAPHY

Vzpon na Hocheck od kočice Watzmannhaus. Levo v ozadju Untersberg z izstopajočim Berchtesgadener Hochthronom.
Foto Oton Naglost

logično, če bi ga šteli kar za samostojno gorstvo, saj je le s škrbino Torscharte, 2246 m, povezan z obsežno skupino Steinernes Meer v berchtesgadenskih gorah. Hochkönig je pravšnje ime za tega gorskega velikana. Na južno stran prepada s strmimi gladkimi stenami, ki na prvi pogled spominjajo na južno steno Marmolade, proti severu pa se spušča s položnejšimi, valovitimi pobočji. Tik pod vršnim robom se na severni strani razteza po-

dolgovat ledenik Übergossene Alm, ki žal doživlja usodo drugih ledenikov v Alpah in ga je danes v visokem poletju bolj za vzorec. Leta 1888 je meril kar 550 hektarjev, do danes pa se je zmanjšal za več kot 70 %. V podobnem obsegu se je tudi stanjšal, tako da na mnogih mestih iz snežne beline štrlijo skalnati hrbti in otočki.

Masiv Hochköniga sega od Hochseilerja, 2793, na zahodu, čez glavni vrh do Großer Bratschenkopfa,

Superferata Königsjodler na Hochkönig

Številne poti, ki peljejo na vrh Hochköniga, so različnih težavnosti; najtežji pristop je nedvomno znana in neskončno dolga *ferata* Königsjodler (D), ki se od kočice Erichhütte, 1545 m, pod južnim ostenjem, dviga čez tako imenovane Hudičeve stolpe (Teufelshörner) do 2875 metrov visokega Hoher Kopfa, zahodno od glavnega vrha. Zaradi svoje izredne dolžine, tehničnih težav in izpostavljenosti je Königsjodler ena najzahtevnejših *ferat* v Avstriji in je primerna le za vrhunsko izurjene gornike.

Od izhodišča na sedlu Dienter Sattel smo v pol ure pri koči Erichhütte, kjer je najbolje prenočiti in začeti z vzponom zgodaj zjutraj. Pristop do *ferate* je kar dolg, do škrbine Hochscharte, 2283 m, rabimo dve uri hoje po lepi poti. Na *ferati* bomo prečili kar osem grebenskih stolpov, vmes bomo šli čez žični most, po želji pa se bomo lahko zapeljali tudi z *ziplineom* Flying

Fox čez škrbino pod stolpom Teufelshörndl, 2522 m, v izogib tem vragolijam pa je možen tudi prehod čez dno škrbine. Pomembna vzpetina v grebenu je tudi Kematstein, 2772 m, na katerega splezamo po visoki, izpostavljeni steni. Čeprav se ponekod vzpenjamo tudi po lažjem skrotastem svetu brez varoval, se tehnične težave redkokdaj spustijo pod C/D, so raje bližje D. Od konca *ferate* na Hoher Kopfu nas čaka še dobre pol ure vzpona do kočice Matrashaus na vrhu Hochköniga.

Najkrajši sestop do izhodišča je skozi veliko zagruščeno grapo Birgkar (v njo je možno sestopiti tudi pa zasilnem izhodu iz *ferate* na škrbini pod Kematsteinom), vendar je pot tako grda, da je skoraj ne moremo priporočiti. Čeprav je precej daljši, je sestop po običajni poti skozi Ochsenkar do hotela Arthurhaus vsekakor boljša izbira. ●

2897 m, na vzhodni strani. Osrednji greben se od tu nadaljuje do Kleiner Bratschenkopfa, 2686 m, kjer zavije malo proti jugu, nato pa se spet usmeri proti vzhodu. Ta del grebena se imenuje Mandlwand, kjer je najvišja vzpetina Gamsleitenkopf, 2534 m. Greben tvorijo številne skalnate ostrice; njihove južne stene so eldorado sodobnih plezalcev, seveda pa imamo tudi v južnih stenah Hochseilerja, Hochköniga in Großer Bratschenkopfa celo vrsto plezalnih smeri, od klasičnih do modernih, ekstremno težavnih. Od pomembnejših vrhov v skupini Hochköniga omenimo še vitki, drzno oblikovani Torsäule, 2588 m, nad krnico Ochsenkar; vrh je znan po zelo zahtevnih plezalnih smereh, medtem ko je običajni pristop nanj zelo prijetna, lahka plezarija II. težavnostne stopnje.

"Temna senca" nad Berchtesgadnom

Zelo rad zahajam v ta prelepi svet berchtesgadenskih gora, in se tam zelo dobro počutim. Pa vendar me vedno, ko pogledam v smeri Obersalzberga, travnatega pobočja vzhodno od Berchtesgadna, kot "temna senca" spreleti neprijetna misel, da je tam pogosto bival Adolf Hitler v svoji vili Berghof, o kateri danes ni ne duha ne sluha. Ob tej misli začutim rahlo nelagodje. Na mestu Berghofa so danes ostali samo bujni sončni travniki – prijazna narava, tako daleč od človeškega Zla.

Najvišja stena vzhodnih Alp

Vzhodno stran Watzmanna predstavlja mogočna, nad 1800 metrov visoka stena – Watzmann Ostwand, ki je nekakšen zaščitni znak gore in najvišja v Vzhodnih Alpah. Po višini jo v celotnih Alpah prekaša le vzhodna stena Monte Rose. Steno je prvi preplezal Johann Grill, po domače Kederbacher, iz kraja Ramsau pri Berchtesgadnu. Smer II–III. težavnostne stopnje, eno mesto je ocenjeno celo z IV-, tudi danes nikakor ni najlažja v steni! Kederbacher je kasneje postal prvi avtorizirani gorski vodnik v Nemčiji, bil je tudi dolgoletni oskrbnik kočje Watzmannhaus in je bil legenda že za časa svojega življenja. Od ostalih smeri omenimo še Berchtesgadener Weg in Salzburger Weg; slednja je med klasičnimi smermi najtežja. Vse smeri potekajo v območju Südspitze, kjer je stena najvišja, 300 metrov pod vrhom je nameščen bivak, ki pride prav, če zaradi izredne višine stene plezalce ulovi noč. Znameniti alpinist Hermann Buhl, zmagovalc karakorumskega velikana Nanga Parbata, 8125 m, je pred tem podvigom za trening preplezal vzhodno steno Watzmanna pozimi, ponoči (brez svetilke) in seveda sam.

Na vznožju stene je zanimiva geološka tvorba – Eiskapelle, majhen ledeniček, skozi katerega je voda izdolbla mogočen predor. Fenomen, oddaljen uro hoda od cerkvice St. Bartholomä, je zaradi klimatskih sprememb verjetno zapisan izginotju.

Veličastna podoba Südspitze Watzmanna s planote Steinernes Meer
Foto Vid Pogačnik

Koča Matrashaus na vrhu Hochköniga
Foto Franci Horvat

Na vrh Hochköniga so se bržkone prvi povzpeli domači pastirji in lovci. Prvi turistični vzpon je leta 1826 opravil znani alpinist P. C. Thurwieser iz Salzburga. Na Hochkönigu in v njegovi okolici je veliko markiranih poti in koč, od katerih je najznamenitejša

Matrashaus, ki stoji prav na njegovem vrhu. Zelo priporočljivo je turo načrtovati tako, da se prvi dan povzpemo na vrh in prenočimo v tej slikoviti koči. Bližnji in daljni razgledi z vrha so ob zahajajočem soncu in naraščajočem mraku nepozaben doživljaj.

Informacije

Izhodišča za gore okoli Berchtesgadna: Peljemo se skozi Karavanški predor in naprej po Turški avtocesti do kraja Hallein, nekaj kilometrov južno od Salzburga. Tu zapustimo avtocesto proti jugozahodu in se ob rečici Berchtesgadener Ache peljemo do Berchtesgadna. Če se želimo povzpeti na Watzmann, nadaljujemo proti zahodu, v smeri kraja Ramsau ob potoku Ramsauer Ache do mosta Wimbachbrücke, kjer je veliko parkirišče in izhodišče za naš vzpon. Če se želimo povzpeti na Hochkalter, se peljemo še naprej do parkirišča Seeklause v bližini jezera Hintersee. Obisk jezera Königssee in vzpone na Hoher Göll, Hohes Brett, Jenner, Kehlstein začnemo v bližnji okolici Berchtesgadna.

Izhodišče za Hochkönig: Skozi Karavanški predor se peljemo po avtocesti mimo Spittalla, skozi predor Katcshberg in Turški predor do Bischofshofna. Tu jo zapustimo in gremo proti zahodu do 9 km oddaljenega kraja Mühlbach. Zavijemo proti severu in se po gorski cesti povzpemo do izhodišča pri hotelu Arthurhaus, 1503 m.

Vodniki: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017.
Heinrich Bauregger: *Berchtesgadener Land*.

Bergverlag Rother, 2022.

Bernhard Kühnhauser: *Berchtesgadener Alpen*. Alpenvereinsführer. Bergverlag Rother, 2015.

Franz Rasp: *Watzmann – Ostwand*. Gebietsführer. Bergverlag Rother, 2013.

Walter Theil: *Berchtesgadener Land und Steirneres Meer*. Kompass, 2020.

Walter Theil: *Königssee. Nationalpark Berchtesgaden – Watzmann*. Kompass, 2021.

Sepp, Marc Brandl: *Berchtesgadener und Chiemgauer Wanderberge*. Bergverlag Rother, 2021.

Marc, Sepp Brandl: *Hochkönig*. Wanderführer. Bergverlag Rother, 2021.

Axel Jentzsch-Rabl et al.: *Klettersteigführer Deutschland*. Alpinverlag Jentzsch-Rabl, 2019.

Literatura: Horst Höfler, Heinz Zemsch: *Watzmann. Mythos und Wilder Berg*. AS Verlag, 2001.

Albert Precht: *Hochkönig*. Verlag Anton Pustet, 2016.

Zemljevidi: *Nationalpark Berchtesgaden. Watzmann*. DAV, 1: 25. 000.

Berchtesgadener Land. Chiemgauer Alpen. Kompass, 1: 50.000.

Tennengebirge. *Hochkönig*. Kompass, 1: 50.000.

Zanimivo je, da je Watzmann, čeprav ne dosega niti višine naše Škrlaticice, postal eden najbolj znanih vrhov v Alpah, saj njegov sloves ni bistveno manjši od npr. Mont Blanca, Matterhorna, Eigerja ali Treh Cin. Poleg tega da je izredno postavna in lepo oblikovana gora z veliko relativno višino nad vznožjem, je tudi najvišji vrh, ki v celoti stoji na ozemlju Nemčije.

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana pot (B, I). Na Hocheck se lahko povzpnejo tudi manj izurjeni, naprej do Mittelspitza pa pot vsekakor zahteva določene gorniške izkušnje ter absolutno ravnodušnost do globokih pogledov. V vsakem primeru pa moramo biti telesno dobro pripravljene, ker je relativna višina gore zelo velika. Celotno prečenje Watzmanna in povratek skozi Wimbachtal pa si lahko privoščijo le najbolj vzdržljivi. Bodimo pozorni na vremensko napoved; če nas dobi nevihta na grebenu, se znajdemo v smrtni nevarnosti!

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas, komplet za samovarovanje

Višinska razlika: 2089 m

Izhodišče: Parkirišče pri mostu Wimbachbrücke, 634 m, v kraju Ramsau. WGS84: N: 47,60239 E: 12,92445

Koči: Watzmannhaus, 1915 m, telefon +49 8652 96 42 22, spletna stran www.watzmannhaus.de; Wimbachgrieshütte, 1327 m, telefon +49 865 73 44, spletna stran www.wimbachgrieshuette.de

Časi: Izhodišče–Watzmannhaus 3.30–4 h

Watzmannhaus–Hocheck 2 h

Hocheck–Mittelspitze 30 min

Mittelspitze–izhodišče 4 h

Skupaj 10–11 h (priporočljiva dvodnevna tura)

Sezona: Od julija do konca septembra

Vodniki: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017; Bernhard Kühnhauser: *Berchtesgadener Alpen*. Alpenvereinsführer. Bergverlag Rother, 2015; Walter Theil: *Berchtesgadener Land und Steinernes Meer*. Kompass, 2020; Sepp, Marc Brandl: *Berchtesgadener und Chiemgauer Wanderberge*. Bergverlag Rother, 2021.

Zemljevida: Nationalpark Berchtesgaden. Watzmann. DAV, 1: 25. 000; Berchtesgadener Land. Chiemgauer Alpen. Kompass, 1: 50.000.

Vzpon: Z izhodišča krenemo po kolovozu št. 441 strmo skozi gozd do planine Stuben Alm. Od tu naprej skozi smrekov, nato macesnov gozd do planine Mitterkaseralm, kjer je spodnja postaja oskrbovalne žičnice za Watzmannhaus in tudi gostišče. Pot se nato dviga v številnih okljukih; ko pride mo iz gozda, smo na slikoviti planini Falzalm, od koder se odpre enkraten pogled na Kleiner Watzmann, malo višje pa še v krnico Watzmannkar, kjer so v zatrepu vidni ostanki nekdanjega ledenika. Od tu zagledamo visoko na vršiču Falzköpfl tudi naš neposredni cilj – kočjo Watzmannhaus. Zdi se, da bo pot do nje kar zahtevna, toda videz vara: pot je speljana zelo spretno, na enem malo bolj izpostavljenem mestu je zavarovana tudi z jeklenico. Od kočje nadaljujemo z vzponom na Hocheck, 2651 m; pot gre malo navzdol, nato pa v dolgih okljukih

Hoher Göll se dviga jugovzhodno od Berchtesgadna in ima obliko nekoliko potlačene piramide. Nanj peljeta dva zanimiva in razgibana pristopa: lažji je s severa mimo kočje Purtschellerhaus, precej zahtevnejši pa po ferati Mannlsteig s Kehlsteina. Oba pristopa lahko združimo v zanimivo prečenje gore, pri tem pa se pojavi

nekaj nevsječnih logističnih težav: obe izhodišči sta si kar precej narazen, prevoz med njima si lahko organiziramo z dvema avtomobiloma, avtostopom, morda tudi z naročenim taksijem.

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana pot (C, B/C, I). Primerna je za izkušene

in utrjene gornike, na nekaterih mestih je kar krepko izpostavljena. Čeprav je dovolj zavarovana, moramo ponekod tudi malo poplezati brez varoval (I).

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas, komplet za samovarovanje

Višinska razlika: 688 m

Izhodišče: Gostišče Kehlstein, 1834 m.

Iz Berchtesgadna se peljemo proti vzhodu do parkirišča Hintereck am Obersalzberg, od tam pa s posebnim avtobusom po ozkih serpentinah in končno z dvigalom do gostišča v nekdanjem "Orlovem gnezdu".

WGS84: N 47,612787 E 13,041712

Časi: Izhodišče–Hoher Göll 3.30 h
Hoher Göll–izhodišče 2.30 h

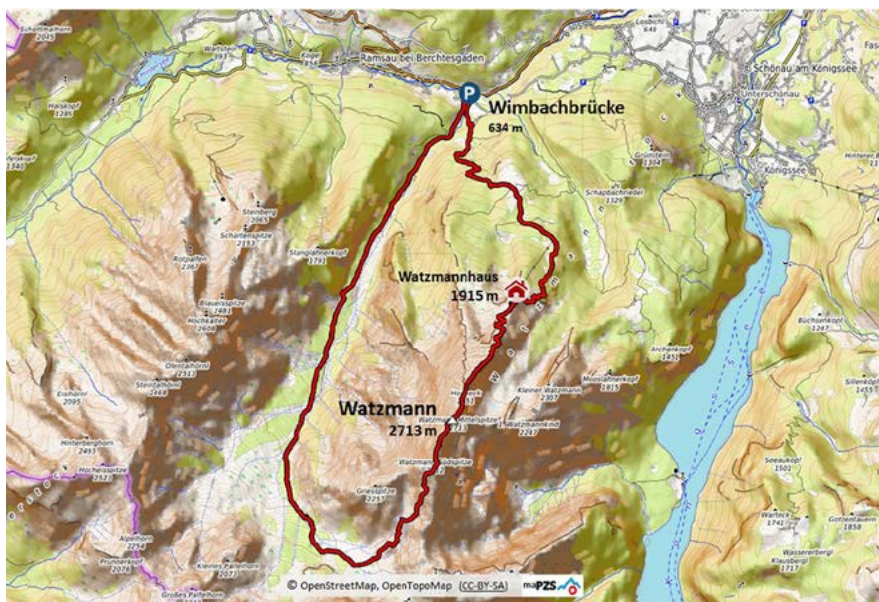
Skupaj 6 h

Sezona: Od konca junija do začetka oktobra

Vodniki: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017; Bernhard Kühnhauser: *Berchtesgadener Alpen*. Alpenvereinsführer. Bergverlag Rother, 2015; Walter Theil:

Najlepši pristop na Hoher Göll je po zanimivi ferati čez greben Mannlgrat.
Foto Irena Mušič Habjan

do najnižje točke grebena, od tu pa po strmi ploščati polici splezamo na glavni vrh Watzmanna. Razgled, ki se nam razkrije, nas dobesedno osupne. Proti zahodu se onstran globoke doline Wimbachtal dviga divji Hochkalter, 2607 m, na vzhodu nas pozdravlja Hoher Göll, daleč na jugu in jugovzhodu se svetlikajo ledeniki na Hochkönigu in Dachsteinu. Najlepši pa je več kot 2000 metrov globok pogled na spokojno jezero Königssee.

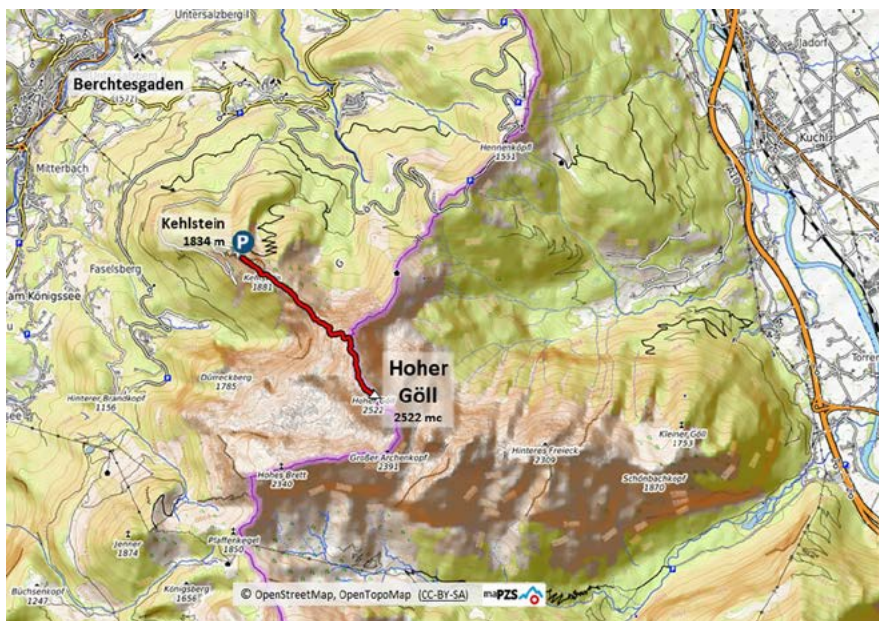
Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

(Lahko pa nadaljujemo prečenje po ozkem, dobro zavarovanem grebenu na Südspitze, 2712 m (1.30 h), nato pa nas čaka 1400 m, oziroma tri ure vse prej kot prijetnega sestopa po jugozahodnem pobočju z neustreznim imenom Schönfeld (zagruščeno, krušljivo, zelo strmo, mesta I. težavnostne stopnje, zahtevna orientacija) do kočice Wimbachgriesshütte, 1327 m. Do izhodišča moramo pešačiti potem še najmanj dobri dve uri. (Sestop 6.30 h, skupaj 12–13 h)

Andrej Mašera

premaga strmo travnato pobočje do skalnih plošč, ki tvorijo t. i. Ramo (Schulter). Na dveh mestih nam pri vzponu čez plošče pomaga jeklenica, sicer pa do vrha ni omembe vrednih težav. Za konec pa sledi poslastica: prečenje ozkega in zelo izpostavljenega

grebena do glavnega vrha Mittelspitze, 2713 m. Na prvi pogled se zdi, da se bomo morali soočiti z velikimi težavami, toda greben ponuja odlične prehode, poleg tega pa je pot tudi brezhibno zavarovana z jeklenicami. Najprej gremo malo navzdol

V začetnem delu vzdolž grebenschkih vršičev Mannköpfe gre pot sem ter tja brez omembe vrednih težav (A/B). Ko pridemo skozi dva zanimiva skalna preduha, pa se težave hitro pojavijo. Sledi plezanje po gladkih platah (B); eno, rahlo previsno moramo preplezati ob jeklenici celo v sestopu (C). Kmalu za tem dokaj sitnim mestom se znajdemo v zagruščeni krnici, iz katere izplezamo s pomočjo skob in jeklenic skozi strm kamin (B/C) v položnejši svet, imenovan Gölleiten. Po širokem slemenu se povzpemo do neizrazitega sedla Mannscharte, 2253 m, kjer se nam z leve priključi pot od kočice Purtschellerhaus. Čaka nas še kakih 250 višinskih metrov vzpona po lahkem svetu do razglednega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. (Če želimo spoznati še drugo plat gore, sestopimo po lažji ferati, ki gre po severnih pobočjih gore (B, A/B) mimo kočice Purtschellerhaus.)

Andrej Mašera

Berchtesgadener Land und Steinernes Meer. Kompass, 2020; Sepp, Marc Brandl: *Berchtesgadener und Chiemgauer Wanderberge.* Bergverlag Rother, 2021.

Berchtesgadener Land. Chiemgauer Alpen. Kompass, 1 : 50.000.

Vzpon: Po široki poti, olajšani s stopnicami, se med množico turistov prebijemo na sam vrh Kehlsteina, 1852 m, in v slabe pol ure do vstopa v ferato.

Hochkalter, 2607 m

Berchtesgadenske Alpe

Hochkalter, ta nekoliko skrivnostni zahodni sosed Watzmanna, ponuja izurjenim gornikom prvovrstno alpsko doživetje. Vzpon poteka s severa, od jezera Hintersee, najprej do kočice Blaueishütte, ki je po mnenju poznavalcev najboljša v pogorju; nato pa po slikovitem severnem grebenu do samotnega vrha. Nedvomno gre za grande course Berchtesgadenskih Alp!

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena nezavarovana pot (III-/I, II). Zelo razgibana, zahtevna ter dolga tura, najtežja od tu opisanih. Spremembo

gorskega vodnika je zelo priporočljivo! Ker se dolgo časa mudimo na izpostavljenem grebenu, je stabilno vreme pomemben predpogoj za uspešno izvedbo ture. Manj izurjene gornike bo že samo vzpon do lepe in gostoljubne kočice Blaueishütte povsem zadovoljil.

Oprema: Običajna za visokogorje, oprema za varovanje (plezalni pas, vrv, tehnična oprema)

Višinska razlika: 1861 m

Izhodišče: Parkirišče Seeklause, 746 m, pri jezeru Hintersee v območju Ramsau, zahodno od Berchtesgadna.

WGS84: N 47,60423 E 12,85839

Koča: Blaueishütte, 1680 m, telefon +49 86 57 2 71, spletna stran www.blaueishuette.de

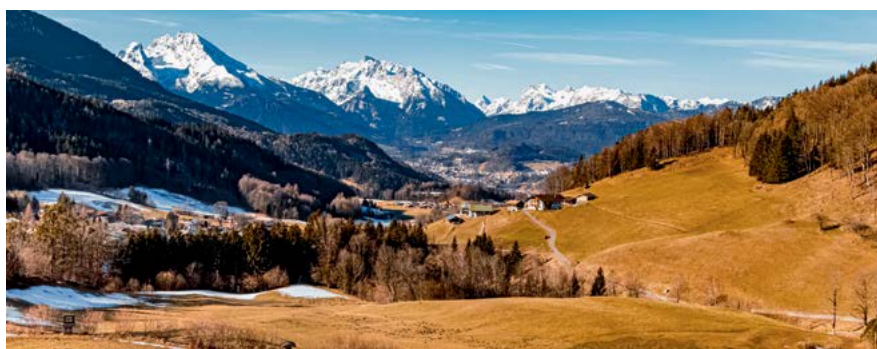
Časi: Izhodišče–Blaueishütte 2 h
Blaueishütte–Hochkalter 3.30 h
Hochkalter–izhodišče 4 h
Skupaj 9.30–10 h (priporočljiva dvodnevna tura)

Sezona: Od konca junija do srede oktobra

Vodniki: Bernhard Kühnhauser: *Berchtesgadener Alpen*. Alpenvereinsführer. Bergverlag Rother, 2015; Walter Theil: *Berchtesgadener Land und Steirernes Meer*. Kompass, 2020; Sepp, Marc Brandl: *Berchtesgadener und Chiemgauer Wanderberge*. Bergverlag Rother, 2021.

Zemljevida: *Nationalpark Berchtesgaden*. Watzmann. DAV, 1: 25. 000; *Berchtesgadener Land. Chiemgauer Alpen*. Kompass, 1: 50.000.

Vzpon: Od parkirišča gremo sprva po lepi gozdni cesti jugovzhodno do planine Schärtenalm, 1362 m. Malo nad njo dobi pot čisto planinski značaj,

Parada gora nad Berchtesgadnom. Z leve: Watzmann, Hochkalter in vrhovi skupine Reiteralm. Foto Shutterstock

Hochkönig, 2941 m

Berchtesgadenske Alpe

Pot na Hochkönig je med vsemi najlažja in velja za običajni pristop na goro. Poteka od hotela Arthurhaus, 1503 m, ki se nahaja pod stenami Mandlwanda; pot gre sprva zelo zložno proti severovzhodu, nato pa zavije proti zahodu in se dolgo dviga skozi

slikovito krnico Ochsenkar in naprej proti vrhu. Iz meni neznanega vzroka se del poti skozi krnico imenuje 'Hochkönigsteig', od vznožja ošiljenega Torsäule do sedla Schrammbachscharte 'Schartensteig', naprej do vrha pa 'Schweizersteig' (?).

Mogočna, južna stran Hochköniga Foto Franci Horvat

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Vzpon na Hochkönig po običajni poti je tehnično nezahteven, čeprav zelo dolg in kar naporen. Hoja po ostankih nekdanjega ledenika ne terja ledeniške opreme.

Oprema: Običajna za visokogorje

Višinska razlika: 1438 m

Izhodišče: Berghotel Arthurhaus, 1503 m.

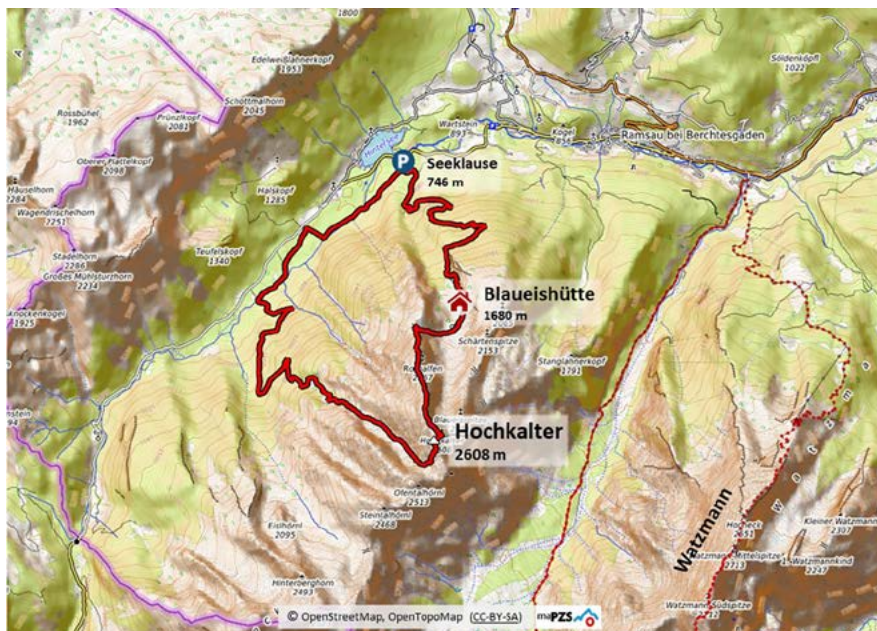
WGS84: N 47,41033 E 13,12874

Hotel in kočica: Berghotel Arthurhaus, 1503 m, telefon +43 6467 72 02, spletna stran www.arthurhaus.at; Matraschhaus, 2941 m, telefon +43 6467 75 66, spletna stran www.matraschhaus.at

Časi: Izhodišče–Hochkönig 5 h
Hochkönig–izhodišče 4 h
Skupaj 9 h (priporočljiva dvodnevna tura)

Sezona: Od julija do konca septembra

Vodniki: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017; Bernhard Kühnhauser: *Berchtesgadener Alpen*. Alpenvereinsführer. Bergverlag Rother, 2015; Marc, Sepp

zelo privlačen plezalski del po ploščati nagnjeni steni, delno poraščeni z ruševjem (I in II). Nadaljujemo naprej po grebenu do ključnega mesta, 15 metrov visoke stenice s čvrsto skalo in dobrimi oprimki ter stopi (III-). Naslednja grebenska vzpetina je Rotpalfen, 2367 m, ki jo obidem po desni strani, nato pa nas lep in izpostavljen greben pripelje na Kleiner Hochkalter, 2513 m, od koder zagledamo glavni vrh s križem. Do tam nas čakata še dve škrbini, tik pod njim pa še sestop v ozko škrbinico (II). Razgled z vrha je sijajen!

Sestop: Sestopimo lahko po poti vzpona, kar je najkrajše, pa še koča je vmes. Vendar moramo biti sposobni težavna mesta preplezati tudi v sestopu. Najbolje je, da sestopimo po slabše označeni poti južno, skozi zagruščene žlebove na škrbinico Ofenscharte, z nje pa se spustimo v zatrep doline Ofental, 2270 m. Sledi dolg spust po meliščih skozi ozko dolino, pot se izboljša šele tik pred začetkom vegetacije. Sestopimo do potoka Klausbach, ob katerem se vrnemo do izhodišča.

Andrej Mašera

postane strma in se v okljukih dvigne do kočice Blaueishütte, 1680 m. Od kočice gremo naprej proti jugu med skalnimi balvani do ostankov temeljev stare kočice, ki jo je leta 1955 porušil plaz. Tu zavijemo desno navzgor po

zagruščeni grapi, nato po nadležnem skrotju do 30 metrov visoke skalne stopnje, ki jo preplezamo brez posebnih težav (I/II). Končno dosežemo grebensko škrbino Schöner Fleck, 2015 m, kjer zavijemo levo na greben. Kmalu sledi

dviga po travnatem pobočju, poraslim z grmovjem, dokler se po dolgem travnatem hrbtu ne približa stenam markantnega Torsäula. Pod njegovimi stenami se naporno vzpenjamo po stezi, ki preči vznožna melišča, nato pa zavijemo na drugo stran krnice in čez skalnata rebra ter meli dosežemo široko, neizrazito sedlo Schrammbachscharte, 2529 m. Pot se naprej vije nekaj časa po dokaj nepreglednem skalnatem svetu, kjer moramo biti pozorni na oznake. Skozi neizrazito grapo nekoliko sestopimo na ostanke ledenika Übergossene Alm, kjer končno zagledamo vrh Hochköniga in kočico Matrashaus na njem. V megli nam na ledeniku lajšajo orientacijo tudi drogovi, ki pozimi služijo turnim smučarjem. Vrh Hochköniga je kopast in skalnat, tako da nam je zadnji del vzpona po severnem slemenu olajšan s skobami, lestvijo in verigo.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andrej Mašera

Brandl: *Hochkönig*. Wanderführer. Bergverlag Rother, 2021.

Zemljevid: Tennengebirge. *Hochkönig*. Kompass, 1:50.000.

Vzpon: S parkirišča pri hotelu Arthurhaus gremo po pobočju malo navzgor, nato pa desno po široki poti št. 430 čez pašnike do planine Mittlerfeldalm, 1670 m. Ta del vzpona je

bolj podoben udobnemu sprehodu, pri katerem uživamo v pogledih na našagan greben Mandlwanda. Na planini, do katere pridemo v dobre pol ure, je prijetno gostišče. Tu se pot obrne levo severozahodno in se ob jeklenici čez skalno rebro in po meliščih nekoliko spusti v široko krnico Ochsenkar. Strmina narašča, pot se

Beg pred smrtjo

Huda nevihta na Triglavu

Bilo je poletje 1972. Danes lahko rečem, da je bilo povprečno leto, takrat pa se ni zdelo tako. Tistega leta je moj brat končal osnovno šolo. Za nagrado je šel v šolsko kolonijo v Karigador, jaz kot mlajši pa sem bil doma. Sestra, ki je že imela svojo družino in je bila zaposlena, se je s sodelavkami dogovorila za izlet na Triglav. Seveda je ta novica prišla do moje mame, saj je bilo potrebno varstvo za sestrina otroka, jaz pa sem prosil, če bi lahko šel zraven v gore. Najprej je privolila mama, nato pa še sestra.

Tako se nas je odpravila skupina znancev na Triglav. Z Raven smo bili moja sestra Marija in njen mož Slavko Blatnik, Vikica Grilc, Jože Jakob, Franc Adamič, ki je bil voznik kombija, in jaz. V Slovenj Gradcu so se nam pridružili še Jože Šisernik - Jošt, Minka in Mojca.

Jože in Jošt sta se kot izkušena planinca odločila za Tominškovo pot, kar je pomenilo približno osem ur hoje, in med občudovanjem Triglavske severne stene smo začeli pohod proti vrhu našega očaka. Vreme je bilo prijetno toplo in suho, visokogorsko, pogled pa nam je segal po okolici in v dolino Vrat. Steza, obrasla z drevesi in posuta z drobirjem, se je vila cikcak. Po poldnevu smo prišli v območje megle, kar hitro je postalo hladno, zato smo se morali obleči in postati previdnejši, saj so skale postajale vlažne in je bilo nevarno za zdrs. Okolica je postala alpska, skalnata, pot vklesana v skale, ob njej jeklenice, klini, pogled v dolino nam je zakrivala megla. Kakor smo prej hodili sproščeno, smo zdaj strnili vrsto in drug drugega opozarjali o nevarnostih. Na čelu kolone je bil Jošt, tudi gorski reševalec, na koncu pa Jože. Jože je bil sploh zagnan. Bil je invalid brez ene roke, vendar je vse opravil sam, od vezanja vozlov, obuvanja, oblačenja ... Nekje na višini dva tisoč metrov, po petih urah hoje, nam nasproti pride planinec in prosi za pomoč. Njegovemu sinu je zdrsnilo in padel je približno tri metre globoko v žleb s snežno zaplato. Zeblo ga je in imel je poškodovano roko ali nogo; ne spomnim se točno. Jošt mu je svetoval, naj gre raje do kočice na Kredarici in tam pokliče pomoč, saj je do Aljaževega doma v Vratih precej dlje. Obrnil se je in šel proti Kredarici, mi pa smo kmalu prišli do poškodovanega fanta, ki je bil v žlebu pod zavarovano potjo med skalo in snegom. Njegova mama mu ni mogla pomagati, lahko se je z njim samo pogovarjala in ga bodrila. Fant, bil je približno mojih let, 13 ali 14, je jokal, saj ga je bolelo pa še strah ga je bilo. Naša skupina je previdno prečkala snežno zaplato in na drugi strani napravila mini tabor. Jože in Jošt sta se navezala in zavarovala. Jošt se je spustil do fanta in rešila sta ga iz žleba. Naredil je še sidrišče in fanta ter mamo zavaroval, tako da sta brez skrbi počakala na reševalce.

Začetek pohoda na Triglav. Stoji Slavko Blatnik, z leve Minka, Jaka, Jože, Mojca; z leve stojijo Franc, Marija Blatnik, Vikica in na vrhu klina Emil. Fotografirano 28. 7. 1972 v Vratih. Arhiv Emila Pušnika

Malo pod vrhom Tominškove poti se je megla razkldila, posijalo je sonce in pot smo nadaljevali v soncu. Pred nami je bil Triglavski ledenik, ki je bil takrat res še ledenik. Stopinje so bile vsekane v sneg in treba je bilo iti po njih.

Nadaljevali smo do kočice na Kredarici in popoldne okrog četrte ure zaključili prvi del ture. Bolj ko se je bližal večer, več je bilo pohodnikov oz. planincev. Slišal si različne narečne govornice, skoraj bi lahko rekel Slovenijo v malem. Vsi so bili veseli, da so že prišli do Kredarice. Prihajali so z različnih smeri, vsak je bil ponosen na prehojeno pot in se veselil zasluženega počitka. V koči je postajalo vedno bolj živahno. Pijača, jedaja, veselje, pesem ...

Ob šestih zjutraj je bilo mrzlo, megleno in nič kaj prijazno vreme. Samo da ne sneži in dežuje, smo se tolažili. Pri zajtrku v koči ni bilo veliko ljudi, saj so že

Na Triglavskem
ledniku pred
50 leti, v ozadju
Triglav. Od leve:
Slavko, Marija,
Vikica, Jože,
Franc in Emil.
Fotografirano
28. 7. 1972.

Foto Slavko Blatnik

šli na vrh. Mi smo se odpravili ob osmi uri. Toplo smo se oblekli, nahrbtnike pa pustili v koči. Iz Luknje se je dvigala megla. Starejši gospod, član delovne ekipe na Kredarici, je razlagal, da če je v Luknji megla, je rado slabo vreme. Ampak mi smo bili sproščeni, saj je bila za nami prespana noč in bili smo polni energije.

Plezamo, prijemljemo se za jeklenice, uporabljamo kline, ni nam težko. Za nami se vije kolona pohodnikov, hodimo v gosjem redu. Mrzlo je, imamo zimska oblačila, bunde, rokavice, kape. Veter in megla se tako kot mi dvigujeta proti Malemu Triglavu.

Ob dotiku jeklenice preskoči iskra, v ozračju se pojavlja statična elektrika, Mojca se rada poigra in pokaže, kako preskoči iskra z njenega prsta na jekle-

nico. V zraku se pojavijo nekakšne statične kroglice, ki oddajajo zvok, brenčijo kot čmrlji. Te kroglice se zapletejo v lase, ki gledajo izpod kap in rut. Jošt, ki vodi našo kolono, opazi dogajanje in nas opozori, naj hodimo sklonjenih glav. Na grebenu proti vrhu smo sami, drugi hodijo za nami. Jošt malo pod vrhom omeni, da je blizu bivak, kjer lahko počakamo, da morebitno neurje mine. Na vrhu prosimo zanamce, da nas fotografirajo, vpišemo se v zvezek in odpravimo se nazaj proti koči.

Veter, sodra in grmenje so vse bliže, kot da bi grmelo nad Rjavino in Malim Triglavom, vse odmeva okoli nas. Jošt gre prvi, jaz za njim, za mano Marija in Slavko ter preostali naši, Jože je zadnji. Bolj ko se bližamo sedlu Malega Triglava, glasnejše je grmenje, odmeva po prostranosti, megle se malo raztegnejo, bliska povsod okrog nas, grozno je. Jošt me drži za roko, hodiva sklonjenih glav. Ko se posveti in v najini bližini zažarijo črte ter žareče "kače" letajo pred našimi očmi, se skloniva za skalo. Sika, pritisk je tako močan, da Jošta potisne stran od mene. Vidim ga, kako se oprijemlje skale. Za vso to svetlečo grozo pa se od zadaj zasliši zvok, ki ni grmenje, temveč bobnenje, ki prihaja iz globin. Jošt me v trenutku prime, potegne in že drviva proti Malemu Triglavu. "Ne se ozirati," mi pravi, "samo naprej greva!" V zraku je vonj po žeplu, smodniku, sodri, skale so mokre.

Bliski in grmenje se oddaljujejo. Tudi sodra se umiri in nastane popolna tišina. Prideva na Mali Triglav, kjer so imeli drugi pohodniki shranjene nahrbtnike. Ti so razmetani po okolici, tam vidim človeka, modrega v obraz, ustnice krvave, potolčeno čelo, naprej nad potjo drugega, širi še se vonj po zažganem. Ne moreva pomagati, samo nadaljujeva pot. Ivan me vleče: "Ne glej, pob, greva, greva!" V zavetju Malega Triglava se

Na vrhu Triglava;
s palico Slavko,
Marija, Mojca, Jaka,
Emil, stojijo od leve:
Minka, Franc, Jože in
Vikica. Fotografirano
29. 7. 1972.

Arhiv Emila Pušnika

Prati večeru so se megle razkadile. Posijalo je celo sonce, toda vsi smo tiho žalovali za umrlimi planinci. Slikano 29. 7. 1972 na Kredarici, zadaj pot na Triglav. Emil, Marija, Vikica in Franc. Foto Slavko Blatnik

vsa zadihana ustaviva, ne veva, kako je z našimi. Jošta vprašam, ali je bil tisti človek mrtev. Prikima. "Kaj pa ostali?" "Jih nisem videl," mi reče. Noče mi povedati, čeprav jih je videl, kot sem jih videl jaz ... Prideta Slavko in Marija. "Samo rebra me bolijo, me je vrglo na stran," pravi Slavko. "Samo da ni hujšega, gremo dalje." Ne vem, kako sem prišel z Malega Triglava na Kredarico, kar naenkrat smo bili pri koči. Tam pa tišina. Jošt je šel k točki GRS in podal poročilo, da so sprožili re-

ševalno akcijo. Potem me je poklical k sebi, stopila sva do šanka in naročil je dva vinjaka: "Emil, potreben si ga, jaz pa tud'." Vmes mi je naročal: "Ne pravi okrog, kaj si videl. Ko bodo prišli reševalci, bodo oni podali poročilo." Ne vem, kdaj so drugi iz naše skupine, Vikica, Franc, Minka, Mojca in Jože, prišli z gore. Potem so pripovedovali, da so zadnji šli dol. Vmes so srečali dva planinca, ki sta šla gor, a so jima to odsvetovali.

Na koči je bilo zelo žalostno vzdušje, tisti dan ni nihče šel na Triglav. Helikopter ni mogel pristati zaradi megle, tako da so reševalci morali z vso opremo peš iz Vrat na Kredarico. Zvečer je eden povedal, da so jih ob enajsti uri poklicali z milice, da je na Triglavu strela ubila planinca in da morajo iti reševat ljudi, da je kar nekaj ranjenih. Miličniki so jih s kombijem pripeljali do Aljaževega doma. To so bili jekleni fantje, saj so za pot iz Vrat do Kredarice s težko opremo potrebovali manj kot pet ur. Pred tem pa so bili v službi. Ko se je Jošt z njimi pogovarjal, jih je vprašal tudi po fantu, ki ga je oskrbel na Tomiškovki poti. Eden od reševalcev je povedal, da je bil tudi prejšnji dan zraven, ko so reševali tistega fanta. Res so bili zlati fantje.

Naslednji dan smo v miru sestopili čez Prag do Aljaževega doma, kjer nas je čakal kombi. Čim prej smo želeli priti domov, zato smo se ustavili samo na Brezjah in pomolili sv. Mariji za srečno vrnitev domov. Doma nas je mama pričakala v solzah, srečna, da smo se vrnili, saj bi lahko izgubila hčerko in sina, njena vnuka pa očeta in mamo. Pozneje smo izvedeli, da so Franc, Slavko in Jože po vrnitvi domov poiskali zdravniško pomoč zaradi udarca ob skalo.

Sestra me še zdaj včasih pokliče in vpraša, ali se spomnim našega pohoda na Triglav. Da, vsem nam je ostal spominu, v zavesti. Letos je minilo petdeset let od tega dogodka. Tisto poletje je bilo zadnje, ki smo ga preživeli kot družina. Naslednje leto poletje je umrla mama in družinsko sočutje in povezanost sta se izgubila ... ○

Slikano na Kredarici 29. 7. 1972. Od leve: Slavko Blatnik, njegova žena Marija, Emil Pušnik, Viktorija Grilc in Franc Adamič. Arhiv Emila Pušnika

Marta Krejan Čokl

Košček Wilder
Kaiserja
Foto Marta
Krejan Čokl

Carski razgledi

Wilder Kaiser

Moj zapis, poln presežnikov, je – priznam – precej subjektivno obarvan. Nisem ravno svetovna popotnica, zato težko primerjam ... Ampak saj primerjave niso nujne, če nam je nekaj res zelo všeč, kajne? In vem, da se v območje pogorja Wilder Kaiser med Salzburgom in Innsbruckom nisem "zagledala" samo jaz.

Zahmer Kaiser in bolj znani Wilder Kaiser, ki se razteza med mestoma Kufstein in St. Johann, sta grebena gorske verige Kaisergebirge na severu Vzhodnih Alp na Tirolskem. Med drugimi je v teh gorah veliko svojih sledi pustil velikan alpinizma Hermann Buhl, rojen v Innsbrucku, "cesarskim goram" pa je dodatno slavo prinesla znana televizijska nanizanka. Alpinist Sašo Prosenjak je pripovedoval o podaljšanih plezalnih koncih tedna, ki jih je tam preživljal s svojo ženo približno takrat, ko so pri nas po televiziji predvajali nanizanko Gorski zdravnik. Že bežen pogled na televizijski ekran je potrdil Saševe besede, da so tisti kraji čudoviti, gorska kulisa nad krasnimi vasicami pa je tako mikavna, da sva s prijateljico vendarle spustili ročno zavoro, na kateri je pisalo "saj je veliko hribov dosti bliže domu", in se po končani prvi koronski nadlogi znašli pred ordinacijo znanega televizijskega zdravnika. Zakaj tam? Ob prihodu v

St. Johann, kjer sva v zgledno urejenem kampu postavili šotor, so se gore objemale z oblaki, zato sva iz večera potegnili najboljše, kar se je dalo – iskali sva informacije o gorovju, plezalnih smereh in seveda obiskali nekaj turističnih točk. Za obisk lokacij, kjer so snemali nanizanko, ni treba biti ljubitelj TV-limona. Gre namreč za čudovite stare zgradbe, tirolske hiške z nizkimi stropi, zraščene s hlevi in obkrožene s strmimi travniki. To je treba potipati in zavohati, da vsaj kanček začutiš, kako bije srce Wilder Kaiserja. Do takrat sem bila prepričana, da sem odraščala v *bregih*, ampak ko sem videla, v kakih strminah stojijo tamkajšnje domačije, sem ugotovila, da je naš Paški Kozjak relativno prijazen. Strme "cesarske" ceste so resda ozke, a lepe in dobro speljane, kmetije so izjemno lepo urejene in kmetje pametno izkoriščajo to, česar se pri nas še vedno nekoliko otepamo, češ da bomo izgubili identiteto – turizem in turistično infrastrukturo,

*Razgled z znamenitega dvorišča
Foto Marta Krejan Čokl*

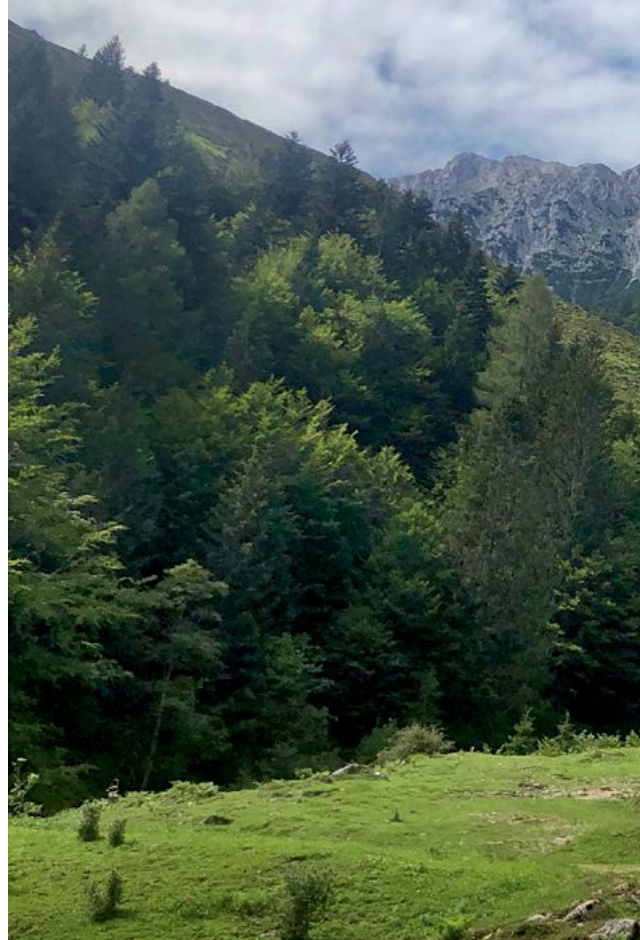
predvsem smučišča. Ko sem ravno pri smučanju – turni smučarji, mislim, da tudi vi ne boste razočarani, če boste želeli svoje strasti ohladiti v tistih hribih.

Na domačiji, kjer je živel televizijski gorski zdravnik, v resnici se imenuje Köpfing oz. Hof Köpfing, ne živi nihče. Lastničina hči je povedala, da je pozimi zaradi slabe izolacije v hiši premrzlo, zanjo pa vseeno dobro skrbijo, imajo urejen hlev in tam pasejo živino. Lastniki, družina Mayr, v poletnih mesecih sprejemajo turiste in s tem zelo dobro zaslužijo, turistične organizacije imajo pripravljenih več različnih tur (peš, kolesarske ture, različne oblike javnega prevoza, gondole ...), okoliške kmetije in gostišča pa skupaj z njimi ponujajo vsak svoje usluge – in vsi imajo od tega korist. Najbrž še najbolj trpi zasebnost, ampak gostje oz. turisti očitno zelo spoštujejo omejitve, saj pri domačinih nisva zaznali nobene nejevolje, med obiskovalci pa nobenega pritoževanja.

Oblaki so se vendarle poslovili od gora in začeli sva urešničevati želje, zaradi katerih sva sploh šli tja. Med uro in pol trajajočo hojo proti planinski koči Stripsenjochhaus, 1580 m, na severni strani Wilder Kaiserja sva se nenehno ustavljali in fotografirali. Drugače tam ne gre,

*Kljub mokroti ni zelo drselo.
Foto Marinka Dretnik*

Eden od detajlov v
Levjem kralju
Foto Marinka Dretnik

če je v človeku vsaj malo romantične duše. Pod kočo, kakih dvajset minut sopihanja v breg je še bilo do nje, je nekaj sten z opremljenimi večraztežajnimi smerni. Izbrali sva Wildangerwand z odlično skalo, plezanje pa zaključili z vzponom do kočice. Severna lega naredi stene še bolj strme, divje in malce tudi mračne, a hkrati so čudovite in strašno mikavne. Vrhovi, ki sva jih opazovali, so večinoma težko dostopni, planinske poti ne vodijo na vse, zato se plezalci z njih spuščajo po vrveh in iščejo prehode po brezpotjih. Od kočice oz. vrha s križem malce nad njo se najbolje vidijo trije veličastni vrhovi: Totenkirchl, 2190 m, Fleischbank, 2186 m, in Predigstuhl, 2116 m. Nanje ne vodi nobena markirana pot.

Zaradi še vedno mokrih severnih sten sva se naslednji dan podali v južni del pogorja, in sicer v eno od sten nad zelo lahko dostopno kočico Gaudeamushütte. Če stopiš malce hitreje, si kljub označbi "35 min" pri koči v slabih petnajstih minutah. Do nje vodita cesta in malce daljša, večinoma gozdna pot, tako da je dostopna tudi za malčke ali tiste, ki zaradi različnih razlogov ne zmorejo daljših poti. Vse skupaj zelo spominja na obe možnosti vzpona od Bukovnika do Koče na Grohatu, razgled od kočice pa na tistega, ki se odpre, ko s kamniške strani gledaš Kamniško sedlo, sploh od Pastircev naprej.

V sončni pripeki sva preplezali lepo štirico Jakobsweg, s katere ne moreš sestopiti drugače, kot da se spustiš po vrvi, a do prvega sidrišča za spust je treba "prehoditi" izpostavljeno travnato prečko, dolgo dva raztezaja.

Na dan počitka sva v Scheffau, enem od krajev, ki obkrožajo gorovje, najeli električni kolesi in lagodno potiskali pedale po nižjih hribih, kjer je pozimi verjetno pravi vrvež zaradi smučarjev. Odpeljali sva se proti

zahodu in v kraju Söll zavili južno proti Salvenbergu. Med prevoženimi 1200 višinskimi metri sva našli nekaj prekrasnih kmetij in gostišč, tako bogatih kot skromnih (ta so nama bila še posebej všeč) turističnih točk, iznajdljivo urejenih in lahko dostopnih. A ne s svojim avtomobilom, saj vožnja marsikje ni dovoljena. Zapeljali sva se še do gostišča s prenočišči z imenom Gruberhof 1200 metrov visoko. Ime, znano zaradi drugih Gruberjev, je najbrž marsikdaj razlog, da gostišče obišče kak turist več, če se prej ne pozanima, kje iskati bivališče znane TV-družine.

Hintersteiner See je veliko jezero malce nad Scheffauom, kjer sva zaključili "počivalni" dan. Kljub pozni uri je bilo ob njem in v njem še vedno veliko kopalcev, predvsem razigranih otrok. Okrog njega vodi urejena razgibana pešpot, ki ne razočara nobenih oči. Pa tudi nog ne ...

Wilder Kaiser je zanimiv tudi za geolovce. *Geocaching* oz. geolov je prostočasna dejavnost, ki izvira iz ZDA, vendar ne pozna meja in je zelo razširjena po celem svetu. Pri geolovu udeleženci na terenu postavljajo t. i. geotočke oz. "zaklade" in jih iščejo s pomočjo GPS-naprave. Nekatera iskanja so preprosta, nekatera pa izredno zapletena in zahtevajo matematično znanje, branje knjig, posebne spretnosti in podobno. Veliko je tematskih "zakladov" ali celih serij, večina pa je poučnih, saj postavljavci v opisu geotočke pojasnijo, zakaj so zaklad postavili tam in kakšne so zgodovinske ali druge okoliščine tiste točke ali kraja. Najdemo jih na vseh mogočih in nemogočih lokacijah – ob poteh, na vrhu plezalnih smeri, na brezpotjih, na vrhovih gora, v gozdovih, v votlinah ... Z Marinko, ki je stra-

stna iskalka zakladov, nisva samo iskali zakladov, od letos, ko sva "Buhlovo igrišče" ponovno obiskali, je v Wilder Kaiserju še en nov.

Iz dneva po aktivnem počitku sva iztislili vse, kar sva zmogli. Od luksuznega gostišča Jägerwirt, kjer je urejeno parkirišče, do 600-metrskega grebena oz. smeri Kraxengrat na Kopfkrazen, 1280 m, sva dostopali skoraj dve uri. Greben oz. smer po njem nima visoke ocene težavnosti (največ IV), a naju je vseeno nekoliko presenetil, in sicer zaradi izredne izpostavljenosti. Oster je kot nož, smer pa orientacijsko dokaj zahtevna, čeprav je (skopo) opremljena s svedrovci. Čez vrh Kopfkrazen in sosednji Sonneck, 2260 m, ter na bližnji veličastni Treffauer, 2304 m, vodijo dobro označene, a precej zahtevne planinske poti. Tudi sestop po markirani poti je bil zelo naporen, strm in dolg.

Zadnjo noč sva preživeli v tipični tirolski hiški pri prijaznih gostiteljih, ki za (za tisti okoliš) zmerno ceno oddajajo sobe; takrat sva plačali 80 evrov za prenočevanje z zajtrkom za obe, v kampu je prenočevanje približno 30 evrov za dve osebi, cene v hotelskih sobah in apartmajih pa so znatno višje.

Letos sva dva plezalna dneva v veliki meri porabili za načrte in ogled; spet tudi zaradi vremena. V nezahtevno smer Ellmauner Tor sta naju zvalila opisa v vodničku in na spletu. Piše namreč, da je tako lepa, da se ti zdi, da se vzpenjaš po stopnicah v nebesa. 460-metrška smer je opremljena z redkimi svedrovci, a jih je dovolj za varno plezanje, saj sta le dva detajla ocenjena s IV+, oba pa sta dobro opremljena (enemu 20-metrskemu se lahko izogneš po dobri trojki, a obvoza zaradi lepe štirice ne priporočam). Dolg sestop poteka

po markirani zavarovani poti Eggersteig, dostop je pa zelo kratek (približno 45 min). Smer je res krasna – taka je kot štiriletni otrok ... Še en dokaz, da težavnost včasih ne igra nobene vloge. Zelo primerna za tečajnike alpinistične šole, ki se učijo plezanja v vodstvu.

Še ena priljubljena smer, ki se imenuje po zelo znani risanki, je bila najina neizpolnjena želja od prvega obiska teh krajev, polnih presežnikov. Skoraj dveurni strm dostop do Levjega kralja, König der Löwen, niti ni naporen, če ima človek rad razgibane poti, vonj po pašnikih in zeliščih, razglede in Wilder Kaiser. Smer pa je ... Kot domača gibanica! Začne se po žlebičkih, ocenjenih s 3 do 4, potem pa po kompaktni skali preplezaš previs z oceno 5+. Lahko se mu izogneš, ampak tega tudi tukaj ne priporočam, ker gibanica ne bo popolna brez ene vrste nadeva. Čaka ta še nekaj trojk, štiric in petic, vse pa so zelo dobro opremljene s svedrovci. Sestop po označeni izpostavljeni in malce sitni poti vodi do vstopa v smer; tako da lahko kak nahrbtnik plezalca mirno počaka pod steno.

Mesec dni po postavljenem novem geozakladu sem po Wilder Kaiserju iskala druge, še neodkrite z najmlajšim sinom in mamo. Fotografije, ki sem jih domov pošiljala že med prvim potepanjem po tistih gorah, so mojo mamo, strastno planinko, namreč tako navdušile, da sta le še čas in vreme odločala o nakupu vinjete za avstrijsko avtocesto. Wilder Kaiser je res zanimiv tako za najmlajše, ki imajo vsaj malo radi pustolovščine in raziskovanje, kot za starejše, ki – čeprav sami celo življenje živijo v *bregih* – v nekih drugih *bregih* vidijo lepoto in začutijo nekoliko drugačno, a njim zelo domačo energijo. ●

Hlev in pastirski stan na poti proti Treffauerju
Foto Marta Krejan Čokl

Klemen Belhar

Zaračunavanje in kaznovanje

Ljudi so popadli jeza, ogorčenje in bes. Vse troje stresajo na druge okrog sebe, na družbena omrežja in na gorske reševalce. Torej na tiste, ki niso storili tistega, kar je vzbudilo neprijetna čustva. Toda takšni smo ljudje: ko se ne moremo jeziti na tistega, na katerega smo jezni, se jezimo na tiste, ki so pri roki.

Vem, bralce spet puščam v nevednosti in gradim napetost, za katero še ne vedo, s čim je povezana. Postopek se mi zdi kar primeren, saj je podoben omenjenemu čustvovanju in z njim povezanemu občutku nemoči, ko nam notranja občutja govorijo, da je nekaj treba storiti, a sami ne moremo nič, niti ne vemo, kdo bi kaj moral, in še manj, kaj natanko bi moral ta nekdo storiti. A nekdo bi vendarle nekaj moral storiti. Ker imamo več vprašanj kot odgovorov, se nas polasti sveta jeza. Da ne bi kar tako, tja v en dan, doživljali občutka nemoči, se zatecimo k rešilni bilki premisleka in analize.

Iz leta v leto narašča število nesreč v gorah in reševalci že vrsto let postavljamo rekorde po številu reševalnih akcij. V resnici rekordov ne postavljamo reševalci, ampak jih postavljajo ponesrečenci in izgubljeni. Reševalci zgolj opravljamo svoje delo in beležimo statistike. S številom nesreč narašča tudi število "nesmiselnih" nesreč. Takšnih, ki se ne bi smele zgoditi. V dneh, ko pišem ta članek, sem v intenzivnih stikih z reševalci iz cele Slovenije in poslušam zgodbe z reševanj in različnih srečevanj v gorah. Zgodbe pripovedujejo dvoje: da ima neverjetno število ljudi neverjetno srečo in da je stanje obiskovalcev gora mnogo bolj kritično, kot si človek lahko predstavlja. V natikah (japonkah), belih nogavicah in s platneno vrečko na Bovški Gamsovec. Sestopanje z majhnimi otroki po najkrajši poti z Vogla – po terenu pod gondolo – tako pač kaže navigacija, ki ji zaupajo bolj kot lastnim očem in lastnemu strahu. Do trenutka, ko je treba klicati na pomoč. Spraševanje na Facebooku, po kateri poti naj se nekdo, ki v gore sploh ne hodi, najlažje sprehodi na Triglav, v nekaj uricah gor in dol. Stvari, za katere si težko predstavljaš, da so sploh možne.

In tu nastopi jeza, tu izstopi bes. Takšna ravnanja so tako napačna, da v ljudeh očitno povzročijo podobna čustva kot nasilje nad živalmi, zloraba otrok in velika revščina. Preprosto vemo, da ni prav, in zavedamo se, da bi morali ukrepati, a ne vemo, kako se tega lotiti. V pomanjkanju idej bi želeli storilce kaznovati, jim naprtiti velike račune, jim povedati svoje in se koga fizično lotiti. Nasilje in kričanje dajmo ob stran in se

lotimo premisleka o kaznovanju nepridipravov in zaračunavanju reševalnih akcij. Začnimo s slednjim.

Marsikdo si predstavlja, da bi zaračunavanje reševalnih akcij prineslo nekakšno moralno zadovoljstvo. Krivec bi plačal neko ceno in red bi bil vzpostavljen. Žal je takšna predstava o planinsko-reševalni pravičnosti napačna in skoraj gotovo neizvedljiva. Namreč, pravno bi bilo skoraj nemogoče najti način, da bi reševanje zaračunali zgolj nekaterim. Očitno med ljudmi obstaja predstava, da gorski reševalci lahko kar določimo, da bo nekdo zaradi malomarnega ravnanja moral plačati stroške reševanja. Jasno, da gorski reševalci takšnih pooblastil nimamo. Tudi sodni postopki, v katerih so komu skušali dokazati malomarno ravnanje, so se izkazali za neuspešne in razlogi za neuspeh so očitni že ob površnem premisleku.

Plačilo stroškov reševanja ni kaznovalni postopek, je zgolj mehanizem financiranja reševanja. Ob uvedbi plačila reševanja bi plačal vsak reševanec, ne glede na razlog potrebe po reševanju. Plačala bi gospa v natikah (ki ravna nespametno in malomarno) in otrok, ki ga na planini piči čebela ter doživi hudo alergijsko reakcijo (ima smolo).

Uvedba plačila bi planince spodbudila k zavarovanju in stroške reševanj bi plačale zavarovalnice. Tak sistem poznajo v večini alpskih držav, zato smo člani PZS zavarovani za reševanje v tujih gorah. Zdaj bi bili zavarovani tudi za reševanje v domačih gorah. Morda bi komu, ki bi ravnal malomarno, zavarovalnica plačilo zavrnila, vendar je to stvar zavarovalnih pogojev in sodne prakse. Reševalci o tem ne moremo soditi.

Uvedba plačila in zavarovanja ima, tako kot vse na tem svetu, dobre in slabe plati, a za zmanjšanje števila nesreč ne bi bila ne dobra in ne slaba plat. Prepričan sem, da na število nesreč to ne bi imelo vpliva. Ljudje zato, ker bi bili zavarovani, ne bi ravnali bolj premišljeno in bolj odgovorno. Morda celo obratno? Marsikdo bi razmišljal, češ, saj sem zavarovan, če bo šlo kaj narobe me bodo rešili in zavarovalnica bo plačala stroške. Mnogi tujci, ki z nespametnim ravnanjem zaidejo v težave in potrebujejo reševanje, so zavarovani in zaradi tega nič bolj odgovorni. Nekateri so po

reševanju nemalo začudeni, ker v Sloveniji ne zahtevamo plačila in jim zavarovanje nič ne pomaga.

Uvedba plačila bi gorskim reševalcem in državi prinesla nekaj prepotrebne denarja, ne bi pa spremenila toka dogajanja v gorah. Niti ne bi preprečila nenavadnega obnašanja in ne bi zmanjšala občutka jeze. Ljudje bi še vedno hodili gore v natikačih, se nastavljali soncu v iskanju vročinske kapi, vodili otroke čez izpostavljene grebene in igrali ruleto s strelami. Ob ustreznem toku denarja bi reševalci lahko dobili primerne prostore, boljšo opremo in nekaj organizacijskih spodbud. Morda bi država končno kupila nekaj namenskih helikopterjev za gorsko reševanje in nujno medicinsko pomoč. Kar ne bi bilo tako slabo. Naš občutek za prav še vedno ne bi bil pomirjen, še vedno bi se spopadali z jezo in besom. Še vedno bi pisali ogorčene komentarje, bentili za šankom in se po *messengerju* pridušali gorskim reševalcem, zakaj za vraga tem čudakom ne pišemo kazni. Kdo bi lahko pisal kazni in v katerih primerih?

Ko iščemo odgovor, smo spet v območju resničnega življenja, kjer ni nič preprosto in je občasno celo precej zapleteno. Pomislite na prometna pravila, tam je vse predpisano, normirano, določeno, zato je kaznovanje dokaj preprosto. Kakšno kazen določiti komu, ki je na vrh Mont Blanca nesel napravo za trening veslanja? Ali skupini, ki na Triglav nese sedem harmonik? Ali popolnoma neprimerno opremljenemu paru, ki je v nevihti izgubljen pod vrhom Male Mojstrovke? Žal ne moremo izmeriti prevelike hitrosti, premajhne varnostne razdalje ali ugotoviti telefoniranja med vožnjo. Za kaznovanje nenavadnih in nespametnih

ravnanj v gorah nimamo ne ustreznih predpisov in ne primerne prekrškovnega organa.

Za izognitev fizičnim kaznim in linčanju se lahko zatečemo le k urejenemu pravnemu sistemu, ki bil sposoben obdelati nekoga, ki sili na Begunjsčico ob razglašeni 5. stopnji nevarnosti snežnih plazov. Kot smo že ugotovili, gorski reševalci nismo tisti, ki bi lahko pisali kazni. Mi zgolj rešujemo. Tudi od zdravnikov in medicinskih reševalcev nihče ne zahteva, naj pišejo kazni povzročiteljem prometnih nesreč.

Takšno nalogo imajo policisti in ti ne morejo ukrepati brez ustrezne zakonske podlage. Torej mora osnovno nalogo opraviti tisti, ki piše zakone. Naj namignem, to je Državni zbor. Tisti, ki jih izvaja, mora omogočiti in organizirati, da je izvajanje mogoče. Naj namignem, to je Vlada. Ob ustrezni organizaciji mora zakon izvrševati pristojni organ. Naj namignem, to je Policija. Bi bilo to mogoče? Da, a vseeno bi šlo za resen pravniški izziv. Namreč, kako zapisati, da nekdo ne more v gore v natikačih, ne da bi se nekdo v sandalih uspešno pritožil na izrečeno kazen? Kako zapisati, kaj je ustrezen podplat? Kako izmeriti malomarnost? Kje se konča smola in kje se začne ravnanje, ki zahteva kazen?

Imamo kje kak zglede? Niti ne. Tudi države, kjer zaračunavajo stroške reševanja, se spopadajo s podobnimi izgubljenici. Tudi tam število nesreč narašča. Tudi tam jih primeta jeza in bes, ki sta župana enega od francoskih alpskih mestec privedla do predloga, da bi planinci morali pred vzponom plačati 15.000 evrov vreden depozit za morebitne stroške reševanja in pogreba. Kar se zdi minoren slovenski pojav, je v resnici globalni fenomen.

Reševalci ne zaračunavajo, reševalci le rešujejo.
Foto Klemen Belhar

Te dni berem, da je sodišče v državi New Hampshire v ZDA izreklo manjšo finančno kazen dvema popolnoma nepripravljenima pohodnikoma. Utegneta ju doleteti tudi obtožba in obsodba za kaznivo dejanje, predvsem zaradi ogrožanja varnosti reševalcev. ZDA imajo drugačen pravni sistem, v katerem so sodišča mnogo bolj samostojna kot v Evropi. Pionirsko dejanje nekega sodišča onkraj luže naj vendarle spodbudi premislek v majhni evropski predalpski državi. Določena ravnanja planincev, pohodnikov, gobarjev, padalcev, turistov itd. kličejo po kaznovanju, ne zato, da bi pomirjali jezo in bes na socialnih omrežjih, temveč zaradi prej omenjenega občutka za to, kaj je prav in kaj je narobe.

Kazen je lahko tudi vzgojna. Postavi zgled. Loči prav in narobe. Trenutno je marsikaj narobe. Morda poleg okrepljenega ozaveščanja potrebujemo tudi kaznovanje? Vem, večina nas večino časa ravna prav. Zakaj bi to večino obremenjevali z možnostjo kazni zaradi

nespametne manjšine? Ker bi s tem ljudem, ki so resnično neodgovorni, povedali in pokazali, da ravnajo narobe. Reševalci bi nekega dne v dolino prinesli poškodovanega gospoda, ki meni in na Facebooku razglša, da so *crocsi* primerna planinska obutev. V dolini bi ga pričakali policisti gorske enote in mu nato poslali kazen. Gospod pa bi v notranjosti svoje duše moral rešiti nekaj dilem o izbiri opreme, o bolečinah po poškodbi in svojem pristopu do vzpenjanja na gore.

Jeza pa ..., pustimo jezo, ta je pretežno nekoristna. Ob uvedbi kaznovanja bi se preusmerila na običajnejše tarče. Ljudje se ne bi jezili ne na izgubljenca niti na reševalce, jezili bi se na državo in na policiste, ker bi pisali kazni. Ampak tega smo že navajeni. ○

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Klemen Belhar, kolumnist z ostrim očesom

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Po izobrazbi sem doktor antropologije. Preživljam se s svetovanjem na področju izobraževanja in s poslovnim usposabljanjem. Najraje bi bil zgolj raziskovalec, ki občasno kaj malega napiše.

Kaj najraje počnete v prostem času?

V prostem času najraje turno smučam, kolesarim, lahkotno plezam in berem.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Odkar pomnim, sem povezan z gorami. Najprej kot pastirček, pozneje kot alpinist in gorski kolesar. Še pozneje kot turni in alpinistični smučar. Zadnjih dvajset let tudi kot gorski reševalec. Zadnje leto celo kot podpredsednik GRZS.

Vaš najljubši kotiček/najljubša aktivnost v gorah?

Najljubša aktivnost je gotovo čim hitrejšo smučanje po pršiču na zelo strmem terenu v redkem gozdu. Ta kotiček obstaja, ima ledinsko ime Dov. Morali bi me mučiti, da bi izdal, kje je to. Skoraj enako všeč mi je bilo smučanje nad Ushgulijem v Svanetiju.

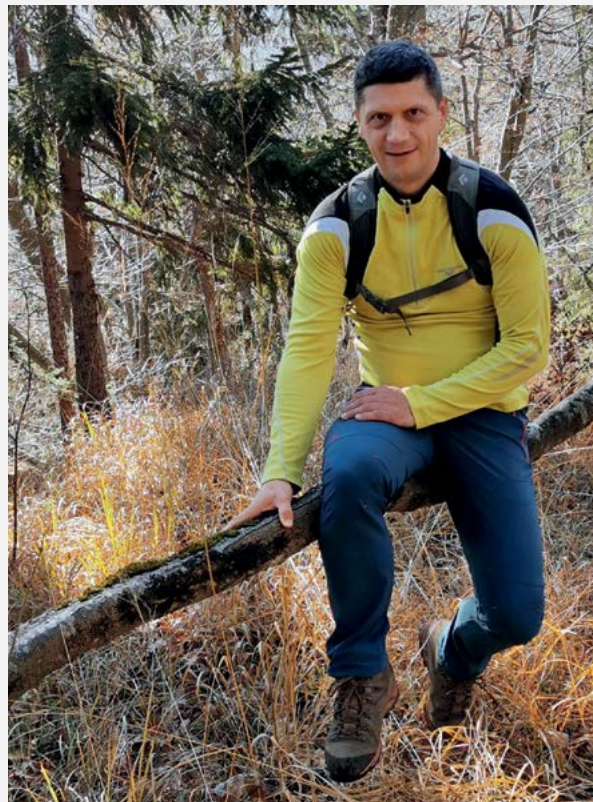
Vaš moto v življenju je ...?

Imam dva:

1. Odvisno ...
2. Neverjetno je spet postalo resnica.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Bil sem povabljen k sodelovanju. Odzval sem se z veseljem. Dolgo sem si želel pisati o novih pojavih v gorah. Spodbuja me k antropološkemu opazovanju.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

S povabilom za sodelovanje sem dobil prostor, bralce in sveti rok. Zame je to pogoj za pisanje. Pisanje za *Planinski vestnik* je tudi čast. Gre za revijo, ki jo je treba ohranjati mlado in aktivno. Upam, da prispevam v tem smislu. ○

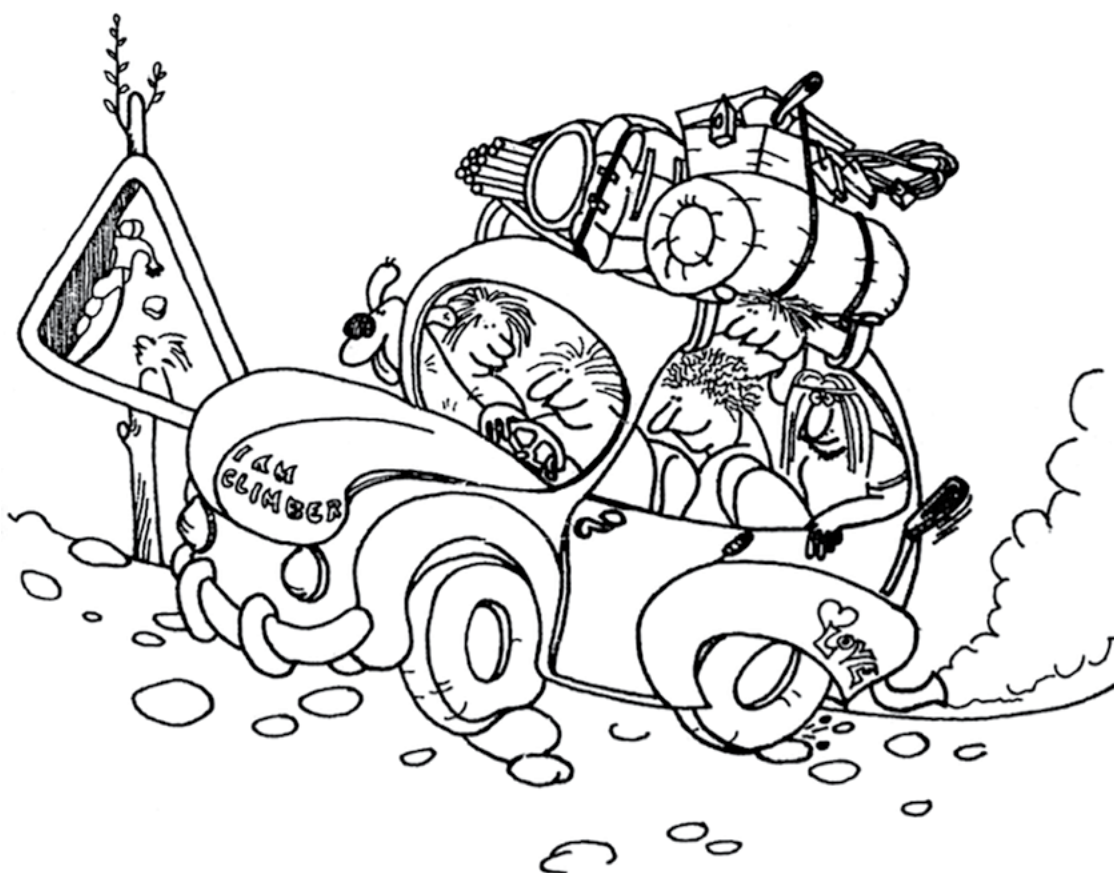
Marta Krejan Čokl

Dvakrat Mosoraška

Stari fotri – 7. del

V alpinističnem žargonu smo jim v 80. rekli stari *fotri*. Seveda niso bili niti stari in po navadi tudi *fotri* ne. Stari *fotri* so bili izkušeni alpinisti in to je bilo zanje častno ime. V osemdesetih sem risala zabavne risbe iz življenja alpinistov, velikokrat v tandemu z Janezom¹, ki je poskrbel za bolj tehnično dovršeno izvedbo. Karikatura Gremo v Paklenico je bila objavljena na naslovnici *Alpinističnih razgledov*. V ozadju te risbe je veliko pakleniških alpinističnih zgodb. Karikature in zgodbe, ki *pašejo* zraven, posvečam starim *fotrom*, od katerih sem se naučila alpinističnih veščin, ki jih ne najdeš v učbenikih.

Gremo v Paklenico
Karikatura sta
narisala Lidija Honzak
in Janez Marinčič.

Prekrižani načrt

Mosoraška smer v Paklenici spada med lažje smeri v visoki steni Aniča kuka. Kadar plezam lažje smeri, imam čas, da se mi podijo po glavi tudi kakšne malo manj na plezanje osredotočene misli. Obe zgodbi, ki ju tokrat delim z vami, sta iz Mosoraške. Prva je iz mojega aktivnega plezalskega obdobja in druga, ko sem že imela tri otroke.

"Jaham ježa, jaham ježa," je stokala Maja², ko ji je nekako uspelo zajahati navzdol visečo lusko, da si

spočije roko, ki se ji je po poškodbi razbolela. Stokajoč in ponavljajoč tega ježa se je na luski zadržala solidno dolgo. Jaz sem jo spodaj varovala in opazovala naveze, ki so se v grozdu zbirale pod nama, pod zamaškom, ki sva ga ustvarili. "Lahko bi jim razdelila čokolado, preden začnejo preklinjati in bentiti," sem pomislila. Čokolade nisem imela, pa tudi potrebovala je nisem. Fantje v navezah pod zastojem so bili mirni in dobrohotno nasmejani. Sumim, da je bilo tako, ker so bili v Majo z dolgimi rjavimi lasmi, ki jih je običajno držal skupaj indijanski trak, vsi malo zagledani.

¹ Janez Marinčič.

² Maja Dolenc.

Simona Pogač

Glorija življenju

Gora, višja od Everesta

... in ko izstopiva na greben, naju pričaka glorijska. Tako velika in tako posebna, da skoraj ne verjamem svojim očem. Zato zakličem: "Gregga, slikaj!" Bojim se namreč, da bo ušla. Vzela bi jo rada s seboj, za tiste težke dolinske dni.

Po prelomu tisočletja sem veliko zahajala v hribe. Sama, s prijatelji, z alpinistično šolo. Ko sem *našparala* nekaj denarja in nabrala izkušnje v domačih gorah, so prišle na vrsto odprave v tuja gorstva. Kavkaz, Andi, aljaško gorovje, Himalaja. Nisem pa vedela, da me največji izziv in moja najzahtevnejša odprava čakata doma.

Za turo se z gorskim vodnikom Gregom Koflerjem zmeniva že konec junija. Določiva datum: 2. 9. 2022. Konec avgusta vsak dan dežuje. Prepričam se, da bo na najin dan vreme lepo. To bo znak, da lahko grem. Da sem dovolj pripravljena. Po kar desetletnem premoru in enoletnem ponovnem hribolazenju. Izberem Široko peč. Kolikokrat sem sedela pri Ingotu s skodelico čaja v roki in z občudovanjem opazovala

Hvaležna in srečna Foto Gregor Kofler

Maja je bila vzorna študentka medicine. Študirala je v fakultetni knjižnici, ki so ji rekli Pajzl. Vsak četrtek ponoči se je Pajzl spremenil v diskoteko. Nekoč nas je, alpiniste, povabila v ta Pajzl in od takrat smo bili tam vsak teden. Ščasoma je bilo alpinistov že skoraj več kot *piflarskih* medicincev. "A ni škoda, da sami tukaj prepevata, ko pa imata tam vrhunskega glasbenika," sem nekoč rekla dvema pijanima medicinkama, ki sta sedeli na mizi in se trudili peti. Z roko sem pokazala na alpinista in glasbenika Milenka Arnejska - Prleta. Prle mi je šel na živce. Še posebej od takrat, ko se ob dveh ponoči ni hotel *spokat* iz naše kuhinje. Ko sem že mislila, da odhaja, si je pa še čik prižgal.

"Če se mu dve pijani *bejbi* obesita za vrat, ne bo mogel *upecat* tiste, na katero je gotovo že vrgel oko," sem privošljivo pomislila. "Oooo, a rees?!" sta navdušeno vzkliknili dekleti in se mu, kot sem predvidevala, obesili za vrat. V nadaljevanju pa se je moj maščevalni načrt *sfižil*. Ena od deklet mu je bila zelo všeč. Uspel jo je izolirati od prijateljice, da jo je lahko pospremil domov. Postala je njegova punca in pozneje žena.

Po najinem časovno zamudnem vzponu čez Mosoraško sva si z Majo morali privoščiti dobro kopel. Plezali sva čez skale in balvane pakleniškega potoka. Na drsečih kamnih sva lovili ravnotežje in preskakovali deročo vodo iz ene na drugo stran. Končno sva bili zadovoljni. Prišli sva do samotnega, skritega tolmunčka, kjer se bova lahko v miru goli kopali. Kljub vsemu sva bili previdni. Medtem ko se je ena umivala in čofotala, je bila druga na straži, za vsak slučaj, da naju ne bi kdo presenetil. Potem sva se na straži zamenjali. Šele ko sva bili zadovoljni s svojo čistočo in sveže preoblečeni, sva na ogromnem balvanu nad sabo zagledali mariborskega alpinista, ki je ves čas tiho sedel tam gori.

Lekcija

"Ženske in otroci imajo prednost," sem glasno oznanjala, ko je trojna naveza z Janezom spredaj ter mano in najinim desetletnim Rokom zadaj prehitevala naveze pred nami, enkrat po levi, drugič po desni. Na udobni polici sem se naslonila na uleknjen del stene in začela varovati Janeza. Uleknjen del stene je bil kot nekakšna niša, v katero bi lahko postavil kip device Marije v naravni velikosti. Videti je bilo, da jaz nekako nisem *pasala* v to nišo, kar je ugotovil tudi obilen nemško govoreči moški, ki je za nami priplezal do police. Jezen, ker ga je naša trojna naveza nesramno prehitela, se je postavil pred skalno vdolbino, v kateri sem varovala in jo s svojim ogromnim telesom in trebuhom zamašil. V naslednjih zelo dolgih četrt ure sem, *zdručkana* v tej vdolbini, vdihovala vonjave njegovih *prešvicanih* pazduh in se skoraj zadušila. Nauka te zgodbe mi verjetno ni treba razlagati. ○

spreminjajočo se barvo njenih peči ob zahajajočem soncu. Gorska lepota, katere greben krasi vrsta skalnih stebrov, ni prav lahko dostopna. Pa vendar je skozi Amfiteater pustila odprta majhna vrata tudi za nas šodrovce.

"Pripravita se, da bo najbrž v naslednjih dneh umrla," mi je v sobo prišla sporočit priznana zdravnica na oddelku za nedonošenčke. To je bila napoved za najino prezgodaj rojeno hčerko. Zmešnjavo začetnega strahu, obupa in solz so ob pogledu na majhno deklico, ki je kar vztrajala, v nekem prelomnem trenutku zamenjali pogum, odločnost in prepričanost, da BOMO zmogli.

Vstopiva v Amfiteater. Doslej sem ga občudovala le na slikah. Energija gora, ki ga obkrožajo, je močna. Kukova špica, Škrnatarica, Dovški križ in mogočen

Srkam močno energijo gora. Foto Gregor Kofler

greben Široke peči. Prvi dve gori že poznam, z drugima dvema se bom spoznala danes. V načrtu sta namreč pristop na glavni vrh Široke peči in prečnje do Dovškega križa. Grega mi pokaže prehod do škrbine na grebenu, naveževa se in že plezava. Obsije naju sonce, dan je prekrasen. Plezava vedno više nad Amfiteatom, razgledi so božanski. Vrh je že blizu in občutki so vedno močnejši.

Hčerka je vztrajala. Na začudenje zdravnikov in najino neizmerno veselje se je kot levinja borila za svoje življenje. In po petih bolnišničnih mesecih smo se končno lahko odpravili domov. Spremljala nas je diagnoza cerebralna paraliza. In nasvet, da se zaradi strmih stopnic v našem domu preselimo ali naredimo *rampo*. Ker hčerka najbrž nikoli ne bo hodila. A na srečo sva imela še načrt B: fizioterapijo bova po navodilih priznanega fiziatra izvajala kar midva doma. In to vsak dan po pet ur! Telovadba s hčerko, služba, hrana, spanje. Nič drugega ni obstajalo. In

vmes veliko, veliko raznih čustev. Predvsem pa občudovanje majhne deklice, ki je vse to zmogla. Kot nori smo se veselili prav vsakega najmanjšega napredka, ki ga starši zdravih otrok najbrž niti ne opazijo. Naučili smo se, da prav nič ni samoumevno in da ima prav vsak kos mozaika svojo dragoceno vrednost. In po treh letih in pol je hčerka shodila.

Z vrha Široke peči s strahospoštovanjem gledam greben, ki se vije do Dovškega križa. "Pa kje bova to midva šla?" se sprašujem. Grebeni mi niso ravno pri srcu, a je čas, da opravi tudi s tem. Grega mi ne da dosti časa za razmišljanje, za kar sem mu hvaležna. Na nekem izpostavljenem delu grebena grem daleč iz svojega območja udobja, a zmorem. Ko se približuje Dovškemu križu, mi postaja kar malo žal, da bo plezanja že konec. Z vrha pogledam nazaj po grebenu in oblije me neizmerna sreča. Hvaležna sem gori, hvaležna sem Gregu. To so dnevi, ki ostanejo v srcu in nam dajejo moč, voljo, vztrajnost in pogum, da premagamo včasih še težje dolinske izzive.

Hčerka je zdaj že petošolka. Ko je shodila, to ni bila zaključena zgodba. Fizioterapija ostaja del njenega življenja. Le da zdaj to ni po pet, ampak po uro ali dve na dan. Oči lahko zdaj *laufa traile*, mami pa spleza na Široko peč. S hčerko pa se skupaj povzpemo na bližnji 622 metrov visok Hom v Zgornji Savinjski dolini. Kar me napolni z več sreče, kot če bi pred leti dosegla vrh Everesta. ○

Najraje bi jo odnesla s seboj v dolino ...

Foto Gregor Kofler

Urh ni vedno cilj

Trilogija Alp

Znamenita
prečka v Eigerju
Foto Anja Petek

Nekakšna skrivnostnost s pridihom nedosegljivosti, ki jo predstavljajo t. i. trije problemi Alp, ne izgine, čeprav so problemi razrešeni. Že dolgo in že večkrat. Dejavnike, ki se morajo ujemati, da ti uspe preplezati vse tri stene drugo za drugo, je na neki način v sodobnem času še težje uskladiti kot nekoč. Ne dvomim, da vsak gornik ve, o čem govorim. Ko jih vendarle uskladiš in se znajdeš pod steno, pa te dejstvo, da jo je nekdo že preplezal, opogumi le toliko, da veš, da je to mogoče. Še vedno pa si šele pod njo.

Seveda sem se tudi sam že nekaj časa želel preizkusiti v treh problemih Alp, a nikoli mi svojega časa in prioritete ni uspelo uskladiti s časom in prioriteta soplezalcev. Najbrž rak sodobnega časa ... Nenehno sem iskal plezalca, ki je dovolj motiviran in natreiran, da bi se z mano lotil tega podviga, in končno našel plezalca, Anjo Petek. Anja je imela enako željo, zato sva se o njej pogovarjala že vse od prvega skupnega vzpona. Letos februarja, ko sva skupaj plezala na taboru na Škotskem, je bila odločitev sprejeta: na pot greva v drugi polovici aprila!

Prvi

15. aprila zgodaj zjutraj sva krenila od doma. Anja se je pripeljala v Mežico in odbrzela sva skozi München v Grindelwald, kjer sva za las ujela zadnjo gondolo do zgornje postaje, od koder sva imela le še petnajst minut dostopa do veličastne severne stene mogočnega Eigerja.

Na manjšem platoju sva postavila šotor. Ves čas sva gledala divjo steno, ki ji ni videti kraja. S cmokom v grlu sva začela kuhati. Večer sva preživela brez besed, saj sva bila oba zatopljena vsak v svoje misli. Pričakovanj ni bilo, saj nisva vedela, kaj sploh lahko pričakujeva. Bila sva pod steno, o kateri sva poslušala, razmišljala, se pogovarjala, prebrala vse, kar se je dalo, ampak ... Bila sva pod njo! Odločila sva se, da s seboj ne bova vzela bivak opreme, ker bova tako lažja in hitrejša. Ponoči sva se kljub vsem vprašanjem v najinih mislih dobro spala. Dokler ni zapiskala tista zgodnja budilka, ki te vrže iz sladkega spanca. "Jaaaaaoooo," sem si mislil, "kaj mi je spet tega treba!?" A prsti so zelo hitro zasrbeli in pod steno sva bila, kot bi trenil. Sprva sva plezala nenavezana, saj težave niso bile velike in sva prihranila nekaj časa. A kljub temu so se v mojih mislih porajali dvomi, ali bova sploh lahko prišla čez, saj so bile snežne razmere slabše od pričakovanih.

Po dobri četrtini smeri se naveževa na vrvi, saj sva pri prvem kombiniranem raztežaju, ki zahteva kar pošteno koncentracijo, in ta nama takoj pokaže, da se bo treba potruditi prav za vsak meter. Ves čas nama gre tekoče in brez hudih težav. Nato pa naju v tretji četrtini počasi obsije sonce, kar nekoliko spremeni razmere v steni. Sneg postane še mehkejši in v prečki pred Belim pajkom nastane drsalnica. Manjša snežna odeja je prekrivala skalo vse do Črnega ledu, ki je bil prijeten do kanala, kjer se je končal. Tam pa se je začela nova zgodba, saj je čez edini ozek trak ledu tekla voda v potoku in videti je bilo, kot da se bo ledeni trak vsak čas porušil. Počasi in previdno sem plezal brez možnosti varovanja, za nameček pa me je zalivala voda. Na sidrišču sem si pošteno oddahnil.

Malo sva zadihala in se sprostila, misleč, da sva po opisih in skici čez vse večje tehnične težave. Dan se je poslavljal, Anja se je odpravila "na toaleta", v pasu, viseča na vrvi, kar je pravi podvig. Med tem časom sem opazoval kanal nad nama, v katerega sva nato *zarila*. Plezanje je naenkrat postalo zahtevnejše, težav pa je bilo še več, kot sva jih imela čez dan. V glavi se mi je vklopil gramofon s pokvarjeno ploščo, ki je vsake toliko tiho naznanjala, da sva ubrala napačno linijo, in kmalu se je izkazalo, da je to res. Prečka je bila prekratka ... Bila sva izven smeri ...

Spogledava se in se vprašava, ali bo šlo. Odločiva se za nadaljevanje, saj ne moreva biti več daleč od vršnega ledišča. Noč postane precej hladna in začne se boj za vsak meter. V tretjem raztežaju Anji zdrsne, saj izpuli enega od klinov iz zadnjega sidrišča; v njegovo uho je namreč zataknila cepin in se potegnila zanj. Ko pridem do nje, mi pokaže izpuljen klin.¹ Debelo pogledam, saj med varovanjem zdrsa nisem niti zaznal, in vesel, da ni kaj hujšega, hitro zberem misli, ker naju čaka še nekaj raztežajev, ki nama jih olajšajo sneg, led in prijaznejši naklon. Hkrati se zaveva, da sva za tri raztežaje porabila celo noč. Ravno ko naju pozdravijo prvi žarki svetlobe, priplezava na vršno ledišče, kjer z žgočimi meči opraviva še s tremi raztežaji do vršnega grebena.

Na vrhu sva! Po osemindvajsetih urah "bitke" sva si srečna samo s pogledom čestitala za vzpon in si privoščila nekaj minut počitka. Bila sva tako utrujena, da nisva zmogla dojeti, kaj se je zares dogajalo. Nisva izgubljala časa. Hitro sva pospravila opremo in naredila še nekaj zadnjih požirkov tekočine ter se odpravila nazaj proti šotoru, od tam pa hitro na gondolo in do avta.

¹ Anjin komentar: "Nauk oz. šolski primer. Že zabite kline je treba vedno preveriti, preden jih obremeniš. Prej jih lahko dvesto dobro drži, dvestoprvi pa popusti."

*Ob pol petih zjutraj v Matterhornu
Foto Andrej Jež*

*Med vračanjem,
v ozadju Grandes
Jorasses
Foto Anja Petek*

Drugi

Namesto počitka sva se raje odpravila proti Zermattu, ki je bil najino naslednje izhodišče. Namestila se v kampu in si takoj pripravila vse obroke, ki sva jih nameravala zaužiti naslednji dan, saj v steni Eigerja nisva jedla, ker ni bilo časa. Šele ob prijetni hrani in ambientu Zermatta so se začeli jasni vsi dogodki preteklega dne. Eiger naju je res presenetil s svojo velikino in vesel sem bil, da nama ga je uspelo preplezati. A čakalo naju je še veliko težkih korakov. Naslednji dan sva po dvigu z gondolo pod Matterhornom dostopila do kočice Hörnli Hut in prespala v zimski sobi. Zjutraj sva bila hitro pod steno, a popolnoma druga zgodba je bilo iskanje prehoda čez krajno zev. Že z naglavno svetilko je bila videti precej sitna, kobacanje čeznjo pa nama je vzelo veliko več časa in energije, kot sva ju bila pripravljena porabiti za to.

Anja zagrizi. Prepleza nekaj metrov prečke in me opozori, naj pazim. Buf! Je že pri meni. S seboj je potegnila metulja ter izgubila cepin, ki se ji je iztrgal iz roke in odtrgal s traku. A dobro vstavljen zatič je opravil svojo nalogo! "Ja, sranje, kaj pa je zdaj to!?" preklinjam. Anjo po vrvi spustim nazaj na ledenik, kjer se odveže in odpravi iskat cepin. Ker je želela priti

hitro do cepina, da bi lahko nadaljevala plezanje, se nepremišljeno ni ozirala na razpoke. V tem času sem pospravil opremo in odšel za njo vse do konca ledenika. Tudi zelo nepremišljeno ... Buf! Eno nogo mi je požrla ledeniška razpoka. To naju je takoj streznilo in v trenutku sva se navezala. Nedaleč stran sem opazil cepin, ga pobral in vzdušje se je popravilo.

Tokrat zagrizem jaz in se pregrizem na ledišče, od koder nadaljujema pod glavni del stene. Tu nama vedno bolj postaja jasno, da se bova morala obrniti, saj razmere ne dopuščajo varovanja, plezanje je prepočasno, više pa je vse popolnoma kopno. Razočarana se odločiva za sestop. Še isti dan se odpraviva v Chamonix, kjer se dobiva z Davom in Tadejo.² Vesela sva bila, da sta se nama pridružila, saj sta naju bodrila in spodbujala.

Tretji

Spet se je bližalo sneženje, zato sva bila prisiljena spremeniti načrt. Za Grandes Jorasses sva morala počakati na novo okno lepega vremena. Na Aguille du Midi sva preplezala Voie Rebuffat v Eperon des

² Davo Mihev in Tadeja Godec.

Cosmiques in tako malo potešila žejo po plezanju ter ohranjala fizično pripravljeno.

Dnevi v mestu so se v slabem vremenu vlekli ko kurja čreva, čeprav nama je počitek dobro del. Vsak dan sva imela enak urnik, katerega glavna točka je bila: vsako uro preveri vremensko sliko. Težko je bilo čakati na

lepo vreme, morda celo bolj naporno od samega plezanja. In ko je bila napoved končno obetavna, sva se nestrpno odpravila proti bivaku Leschaux pod severno steno Jorassev. Tam pa presenečenje! Nepričakovana količina novozapadlega snega. Kljub temu sva ponovila ritual izpod Matterhorna – zvečer sva se dodobra najedla, potem pa šla zgodaj spat.

A jutro je bilo drugačno, kot so napovedali vremenslovci. Spet je rahlo snežilo. "Kaj zdaj?" je odmevalo v moji glavi. Tudi Anja ni imela odgovora. Odločila sva se, da en dan počakava v bivaku, saj so naju izkušnje gnale k temu, da vsaj preveriva, kakšno je stanje v steni. Večkrat se je namreč zgodilo, da so bile razmere v smeri kljub sneženju dobre – seveda ob predpostavki, da ni nevarnosti plazov.

Ponovno zgodnja budilka. Vreme je jasno. Končno se odpraviva proti steni. Napredujeva zelo počasi, saj je novozapadlega snega ponekod do pasu. Pod steno prispeva šele po osmih urah gaženja. Postaja vroče, sonce pripeka brez milosti. Med opazovanjem čudovite okolice nad ledenikom Argentiere vidiva, da iz stene nenehno leti kamenje in da neprestano bučijo plazovi.

Stakneva glavi in se odločiva za sestop v Chamonix, saj bi sicer po morebitnem (!) uspešnem vzponu morala v dolino po južnem pobočju v Italijo, kar bi bilo v takšnih razmerah izredno tvegano, saj je ta sestop eden najtežjih in objektivno najbolj nevarnih v Zahodnih Alpah.

Kaže, da nama tudi ta vzpon ni bil namenjen ... Razočarana odhitiva proti dolini, a kljub vsemu z dobro popotnico v srcu. Odločitev je bila težka, a vseeno sem v dolino prišel zadovoljen in z novo izkušnjo. Vem, da Anja čuti enako.

Iskreno priznam, da je izjemno naporno pokazati hrbet cilju, za dosego katerega vložiš zares veliko truda, vendar dejstvo, da sva zdrava in cela prišla nazaj k domačim, presega še tako visoke cilje. In ravno za to, za zavedanje, kaj je zares najpomembnejše, sem najbolj hvaležen! 🍷

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

PLANINSKI
KOLENDAR
2023

VABLJENI
K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

v spletni trgovini
https://trgovina.pzs.si

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **5,90 €**

Emil Pevec

We went steadily and got to Shipton's Notch.
 Vztrajno smo se vzpenjali
 in prišli do Shipton's Notcha.

Reinhold Messner v Ljubljani

Zadnji obisk legende

V ljubljanskem Cankarjevem domu je med 1. in 4. septembrom potekal festival *Zadnja odprava* (The Final Expedition), s katero se legendarni južnotirolski alpinist Reinhold Messner poslavlja od zveste publike v najbolj znanih svetovnih plezalskih središčih. Prva postaja *Zadnje odprave* je bila v Sloveniji.

Vsak od prvih treh večerov se je začel s projekcijo dokumentarca, ki je nastal pod Messnerjevimi režijskim vodstvom. Po njej je sledil krajši pogovor Vikija Grošlja z gostom, ki so ga oplemenitila vprašanja iz občinstva.

Reinhold Messner je kljub dopolnjenim 78 letom iskriv sogovornik.
 Foto Aleš Rosa: arhiv Cankarjevega doma

Četrtek – čudež na Mt. Kenji

Prvi večer smo si ogledali Messnerjev režijski prvenec *Še vedno živa* (Still Alive) iz leta 2016, ki govori o izjemni zgodbi, enem izmed najosupljivejših visokogorskih reševanj v zgodovini alpinizma, ki se je odvi-

jalo pred več kot pol stoletja. 5. septembra 1970 sta dr. Oswald "Bulle" Öl in dr. Gert Judmaier, dva mlada avstrijska plezalca po osvojitvi vrha sestopala po severni steni z vrha druge najvišje gore v Afriki, Mt. Kenyje. Še visoko pod vrhom se je Judmaierju (v igranih delih, ki so bili posneti na originalnih lokacijah na gori, ga igra žal že pokojni Hansjörg Auer) zrušil velik skalni blok. Padel je trideset metrov globoko in utrpel odprt zlom noge.

Kako poškodovanega v eksotični deželi brez usposobljene gorske reševalne službe čim prej spravili z gore do zdravniške pomoči? Öl je Judmaierja oskrbel na najpreprostejši način, mu pustil vso hrano in odšel po pomoč. K sreči je v zavetišču Kami našel alpiniste, po radijski postaji je bila kmalu obveščena lokalna policija. Sledila je prva medcelinska gorska reševalna akcija. Ekipa gorskih reševalcev s Tirolske je bila v manj kot petih dneh uspešno poslana v Kenijo, Judmaierja so sedmi dan po nesreči tudi rešili.

Film nam nazorno pokaže, kakšen podvig je bil ta dogodek takrat – ne samo z alpinističnega vidika, ampak tudi z vidika gorskih reševalcev. (Žal je reševanje v prvih dneh zahtevalo življenje mladega ameriškega pilota helikopterja.) Zaključek filma prikaže Ōlza in Judmaierja ponovno na poti pod Mt. Kenyo štirideset let pozneje, tokrat z namenom, da bi proslavila uspeh reševalne misije leta 1970. Podrobnosti o zgodbi lahko preberete v *Planinskem vestniku* (september 1992, kazalo digitalnih vsebin na <https://planinskivestnik.com/>). Kdor pa je več

nemščine, si film lahko s pomočjo QR kode tudi ogleda (ServusTV.com).

Petek – pomemben mejnik na Everestu

Drugi večer smo si ogledali film *Everest! Najvišji cilj* (Everest! The Last Step), ki je predstavil podvig Messnerja in Petra Habelerja, ko sta se 8. maja 1978 prva opravila vzpon na Everest brez uporabe dodanega kisika. Plezalca sta prestopila mejo, ki je do takrat veljala za nemogoče dejanje. A to ni bila brezglava ideja. Pred Everestom se je Messner povzpel že na tri osemtisočake in je vedel, kako se njegovo telo odziva na tej višini. Peter Habeler, ki je bil takrat eden najboljših in najhitrejših alpinistov na svetu, je prav tako že imel izkušnje z osemtisočaki. Nobeden od njiju torej ni bil začetnik v velikih višinah. Njune izkušnje so bile podlaga za veliki podvig. Poleg tega se na vrh nista odpravila z namenom, da bi ga dosegla za vsako ceno. Želela sta iti tako daleč, kot bi jima dopuščalo telo ali ju omejeval strah. Bila sta pripravljena poskusiti in načrtovala sta tudi morebiten predčasen zaključek vzpona. Da bi čim manj časa preživela v smrtno nevarnem območju, je bila njuna taktika: hitro gor, hitro dol.

Podlaga za film je bilo izvirno gradivo legendarnega režiserja gorniškega in pustolovskega filma Lea Dickinsona, dodali pa so mu bližnje zračne posnetke Everesta ter nekatere na novo posnete prizore, ki jih leta 1978 zaradi logističnih razlogov ni bilo mogoče posneti. Pri snemanju so želeli doseči kar največjo pristnost posnetkov, zato film ni bil posnet z elektronsko kamero, ampak na 16-milimetrski filmski trak – kot originalni posnetki pred štiridesetimi leti. Messnerjev sin Simon (ki igra svojega očeta) in njegov plezalni tovariš Philipp Brugger (igra mladega Petra Habelerja) sta te prizore posnela v originalni opremi Reinholda Messnerja in Petra Habelerja iz leta 1978.

Sobota – reševanje na Ama Dablamu

Tretji večer je bil na sporedu dokumentarni film *Sveta gora* (The Holy Mountain), posnet leta 2018, ki nam je predstavil nesrečo 24. oktobra 1979. Skupina novozelandskih alpinistov se je pod vodstvom Petra Hillaryja (sina prvopristopnika na Everest) odločila povzpeti po prvenstveni smeri v zahodni steni na 6828 metrov visoko goro Ama Dablam. Na isto goro (jugozahodni greben) so želeli splezati tudi člani avstrijske odprave, ki jo je vodil Wolfgang Nairz. Opažovali so vzpenjanje novozelandske naveze, ko jo je ob podoru orjaškega seraka zajel padajoči led. Ken Hyslop je umrl, Merv English, Geoff Gabites in Peter Hillary pa so bili hudo poškodovani in so se poskušali rešiti iz sila nevarnega položaja. Kljub velikemu tveganju se je Messner s soplezalcem, zdravnikom Oswaldom Ölzem, odločil za plemenito, nesebično dejanje. Vedela sta, v kakšno nevarnost se podajata, ko gresta na pomoč nesrečni navezi.

Film nam je s pomočjo zasebnih arhivskih posnetkov, igranih prizorov ter pričevanja Messnerja in njegovih

Reinhold Messner je hvaležno sprejel darilo družine Kunaver za svoj gorniški muzej – nekaj osebne alpinistične opreme Aleša Kunaverja: dereze in cepin, ki jih je uporabljal v evropskih gorah, cepin pa tudi na odpravi Makalu '72.

Foto Aleš Rosa; arhiv Cankarjevega doma

tovarišev približal tragično nesrečo, tesnobo ob težki odločitvi za reševanje in akcijo, ko je bilo na kocki tudi življenje reševalcev. Film je bil del programa 14. festivala gorniškega filma leta 2020.

Nedelja – pomen gora in tradicionalnega alpinizma

Polna Gallusova dvorana v nedeljo ni videla novega dokumentarca, pač pa je bila deležna predavanja z naslovom *Živeti!* Viki Grošelj je z izbranimi besedami napovedal predavanje:

Spoštovane obiskovalke in obiskovalci! Pred nami je četrti, zadnji večer festivala Zadnja odprava oziroma The final Expedition Reinholda Messnerja. Vesel sem, da je svojo svetovno poslovilno turnejo začel v Ljubljani,

Poslušalci so pozorno spremljali predavanja. Foto Aleš Rosa; arhiv Cankarjevega doma

Reinhold Messner je marsikoga osrečil s podpisom v svoje knjige.
Foto Aleš Rosa; arhiv Cankarjevega doma

Še vedno živa
(Still Alive),
nemščina,
(ServusTV.com)

in hvala Cankarjevemu domu ter vsem podpornikom, ki so nam ta unikatni dogodek omogočili. O Reinholdu Messnerju vemo vse. Koliko osemstisočakov, koliko knjig, koliko filmov, koliko gornjskih muzejev, koliko polarnih potovanj in koliko tveganih reševanj. Vemo vse ali pa nič, kot o vsakem človeku, če povzamem besede legendarnega vodje naših himalajskih odprav Toneta Škarje. Danes se nam bo Reinhold v živo razkril sam. Zato bo njegovo pričevanje toliko bolj dragoceno. Za dopolnitev slike o enem največjih plezalcev vseh časov pa bom nanižal nekaj utrinkov iz najinega skoraj 50-letnega poznanstva. Do prvega, posrednega stika je prišlo že konec šestdesetih let, ko sta se na taboru najboljših evropskih plezalcev v francoskem Chamonixu srečala takrat že uveljavljeni in prepoznavni Reinhold Messner in legenda takratnega slovenskega alpinizma Stane Belak - Šrauf. Šrauf ga je seznanil z razmerami v Jugoslaviji, kjer je bilo v tistem času zelo težko priti do kakovostne plezalne opreme. Reinhold mu je prisluhnil in pri avstrijski tovarni Stubai izposloval, da so nam podarili kakih trideset

Messnerjevo sporočilo bralcem Planinskega vestnika

Best regards for readers of P.V.
R. Messner

cepinov in lednih kladiv. Šrauf je z velikimi težavami, kljub negodovanju nekaterih funkcionarjev, čes da ne potrebujemo pomoči in daril iz kapitalističnih držav, to opremo nekako spravil v Slovenijo in jo razdelil med najboljše slovenske plezalce. Kot tistemu, ki nekaj obeta, je tudi meni dal ledno kladivo. Zdelo se mi je tako dragoceno, da sem ga uporabljal zelo redko, mogoče samo ob praznikih. Zato še danes skoraj nerabljeno visi na steni pri meni doma.

Osebnost se je z Reinholdom prvič srečala leta 1974 v Chamonixu in spregovorila nekaj besed. Leta 1983 sta v plazu pod Manaslujem umrla Nejc Zaplotnik in Ante Bučan. Ko smo se s tragične odprave povsem strti vrnili v Katmandu, nas je Reinhold poiskal, nam izrekel sožalje in dodal, kako zelo ceni Zaplotnikove dosežke. Dragocena tolažba v tistih zares težkih trenutkih.

Od takrat sva vse pogosteje sodelovala. Pri izmenjavi informacij o plezanju, pri ocenjevanju alpinističnih dosežkov, pisanju knjig, snemanju dokumentarnih filmov. Skupaj sva nastopila celo v gledališki predstavi. Od leta 2006 dodatno sodelujeva v okviru njegovih gornjskih muzejev, kjer ima razstavljene tudi rekvizite in stvaritve slovenskih plezalcev, ki jih zaradi izjemnih dosežkov zelo ceni. Tudi zato je rad prišel v Slovenijo in po letu 2016 že drugič gostuje v Cankarjevem domu.

Danes Reinhold zase pravi, da je zdaj pripovedovalec zgodb. Ob tej njegovi izjavi se spomnim na besede glavnega junaka romana Devetsto, avtorja Alessandra Barrica, in zdi se mi, da se ne bi mogel bolje odločiti. Takole pravi: "Nikoli nisi do konca oprel, dokler imaš na zalogi vsaj eno dobro zgodbo in nekoga, da mu jo poveš." Reinholdu Messnerju prav gotovo ne bo zmanjkalo dobrih zgodb. Ker on sam je najboljša zgodba. Spoštovane in spoštovani, na oder vabim velikega Reinholda Messnerja!

Že na novinarski konferenci je Messner povedal, da bo pripovedoval o zgodovini tradicionalnega alpinizma in svojem pristopu h goram, da bo lastne izkušnje prepletel z izkušnjami velikih plezalcev, da bo poskušal osvetliti svojo strast do gora in doživljanje napetosti med gorami in človekom ter tako naslednjim generacijam prenesti izročilo o pomenu gora in tradicionalnem alpinizmu. Gorništvo in alpinizem gresta žal v smeri potrošništva. Ljudje kupujejo "turistične pakete, ki vključujejo osemstisočake", pri čemer z vodniki pridejo na vrh po že vnaprej pripravljene smeri. Šerpe, ki so postali odlični gorski vodniki (očitno smo jih tudi Slovenci v Manangu dobro naučili loviti ribe), opremijo smer, s pomočjo dodatnega kisika gre potem še lažje. Gre pri tej zvrsti alpinizma za radovednost ali egoizem? Kje so v tej igri vrednote, kot so pogum, strast in odgovornost?

Reinhold Messner se je poslovil od Slovenije. Bučen aplavz je potrdil, da Slovenci znamo ceniti veličino njegovega opravljenega dela. Messnerju in Slovencem je v krvi premikanje mej. Tu smo se našli. Naj ostane zdrav, da bo Zadnja odprava še dolgo potovala po svetu. ○

Srečanje

Franci Horvat

"Od svoje zadnje odprave v letu 1977, od vrnitve z Daulagirija, sem malo spal. Ni bila samo ločitev od moje žene tista, ki me je spravila iz ravnotežja, pač pa sem imel občutek, kot da se mi je odmaknila vsebina mojega življenja. Čeprav sem si bil popolnoma na jasnem, da ima gornišstvo tako mnogo in tako malo smisla kot življenje nasploh, sedaj spet bolj radostno živim. Spim dobro in globoko, popolnoma sem prisoten, prostodušen – kot da o mojem življenjskem bivanju ni kaj za razmišljati!" (Povzeto iz knjige Reinholda Messnerja *Everest*.)

Te globokoumne besede so me kar pretresle in mi dale misliti. Spraševati sem se začel, ali se moram res ločiti od žene, če želim dobro spati. Kdo bi vedel, če je to pravi antibiotik za vse moje težave. Na obisku pri prijatelju Dušanu v začetku julija 2022 sem izvedel, da bo Ljubljano v začetku septembra 2022 obiskal sloviti alpinist Reinhold Messner. Imel naj bi poslovilna predavanja po vsem svetu, in ko bo zaključil s to turnejo, se bo umaknil iz javnega življenja. Po spletu je bilo že takrat možno nabaviti vstopnice, zato sva jo kar kupila. Ker sem "žal" starejši od 65 let, sem bil upravičen do izrednega popusta. Cena vstopnice je tako znašala samo deset evrov. Že takrat sem se odločil, da grem na predavanje Sveta gora (Ama Dablam, ki je zame ena izmed najlepših gora na svetu) v Linhartovo dvorano Cankarjevega doma. Predavanje oziroma film govori ravno o njej in njenih nesrečah. Prav Messner je pred leti odločilno vplival na reševanje novozelandske odprave. Ob nakupu sem že razmišljal tudi o fotografiranju, zato sva z Dušanom izbrala peto vrsto in sedež povsem na desni strani, da bi bil bolj gibljiv.

Minevali so dnevi in v meni je naraščala napetost. V tem času sem prebral intervju z njim v *Planinskem vestniku* in v Sobotni prilogi *Dela*, pozabiti pa ne smem niti na njegovo knjigo o Everestu. Iz prebranega lahko hitro začutiš, da gre za izjemnega alpinista oziroma alpinistično legendo. Odkar se ukvarjam z alpinizmom (1976), spremljam Messnerjeva dejanja. Ni samo to, da je kot prvi osvojil vseh 14 osemtisočakov brez kisika, peš je prečil tudi puščave Gobi, Takla Makan, Thar in tudi Grenladijo ter Antarktiko; povprečnost ga ne zanima kljub njegovim 78 letom. Težko si ob takšnih uspehih ravnodušen in ko si pred njim, se ti lahko napravi cmok v grlu in malce zašibijo kolena. Priznam, takšne treme nisem imel niti takrat, ko sem pred leti fotografiral angleško kraljico med njenim obiskom Ljubljane.

Končno sem dočakal 3. september 2022, ko sem se po kosilu z avtobusom odpeljal v Ljubljano. Do začetka predavanja je bilo na voljo še nekaj časa, zato sem se namenil fotografirat staro Ljubljano, toda prave vneme ni bilo, misli so mi venomer uhajale k Njemu. V Cankarjev dom sem šel že nekoliko pred

19. uro. Pri vratih sva se srečala z Vikijem Grošljem, ki ni bil z Reinholdom Messnerjem, kar me je malce začudilo. Najprej sem se napotil do vhoda v Linhartovo dvorano, kjer sem uslužbenko vprašal, ali bomo lahko dobili njegov podpis. Odšla je v dvorano k predavatelju, ki je seveda privolil. S tem se mi je odvalil prvi kamen od srca. Še večjo zadrego sem pričakoval glede fotografiranja, ampak k sreči tudi s tem ni bilo težav. Ko sem čakal, da se odpro "nebeška vrata" v dvorano, sem se zapletel v pogovor z dvema prijaja-

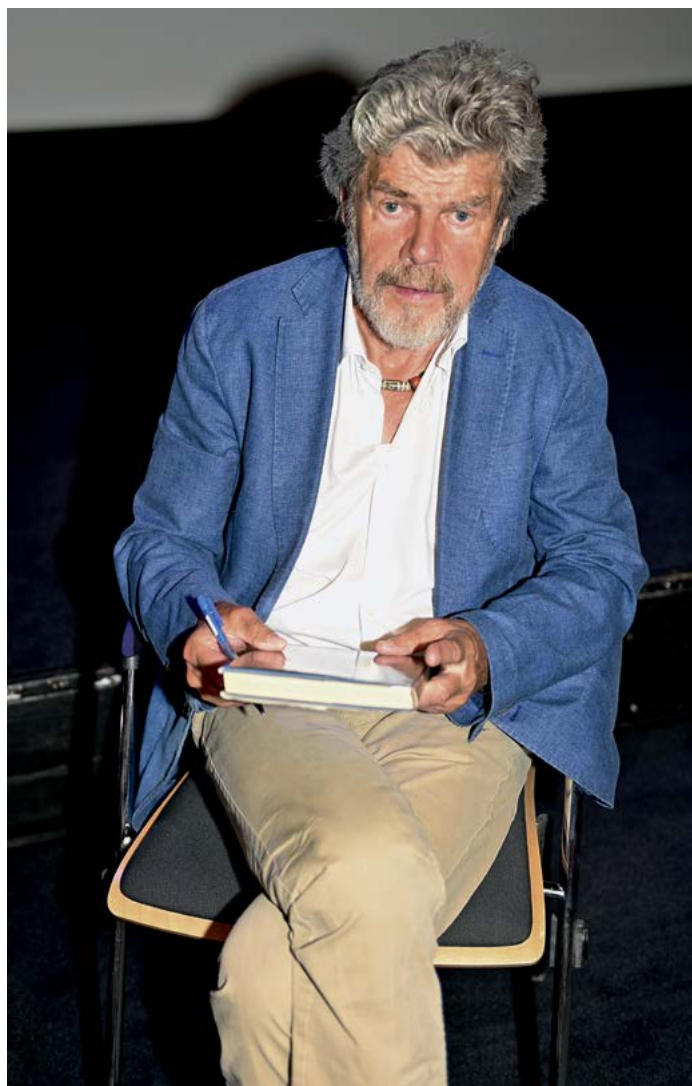

Foto Franci Horvat

Veronika
Hladnik Zakotnik¹

Suša v hribih in dolinah

Suša je bila letošnje poletje velikokrat tema pogovorov in vsakodnevnih novic. Skorajda vsi smo jo občutili na lastni koži ali vsaj opazili njene posledice v naši bližnji ali daljni okolici. S sušo se letos niso srečevali samo po dolinah, temveč tudi v hribih.

K stanju že tako bornih zalog deževnice ni pripomogla niti rekordna sezona obiska v gorah, saj je bilo vreme večji del poletja zelo ugodno za odhod v hribe. Tudi v visokogorje so se trume pohodnikov valile že kakšen mesec prej kot običajno, saj je bil zadnji dan s snežno odejo v visokogorju ugotovljen že v začetku meteorološkega poletja.

Problem pomanjkanja vode je bil to leto večplasten. Nismo ugotavljali samo manjše količine padavin v poletnih mesecih, ki je padla ob krajevnih nevihtah, temveč se je tudi nasploh padavinski primanjkljaj vlekel že mesece, pravzaprav je trajal že od preteklega leta. Borna je bila tudi zadnja snežna sezona. Ker so pri primerjanju trenutnega stanja s preteklim najzgovornejše številke, smo za primerjavo tokrat vzeli zadnjih trideset snežnih sezon, ki trajajo od 1. avgusta preteklega pa do 31. julija naslednjega leta. V zadnji snežni sezoni, ki je trajala od 1. avgusta 2021 do 31.

¹ Agencija Republike Slovenije za okolje.

znima gospema z Jesenic (mama in hči). Klepet je bil izjemno zanimiv, saj je bila naša tematika hribovska. Pogovoru se je pridružil še možakar, prav tako z Jesenic, ki me je prepoznal – spomnil se je najinega srečanja pod Jalovcem, ko sem iskal Blažejev preduh.

Malce pred 19.30 so nas spustili v dvorano, ki se je dokaj hitro skoraj povsem napolnila. Z akademskimi petimi minutami sta na oder stopila Messner in Grošelj. Pričakoval sem nekoliko večjo osebo po rasti, toda njegova dejanja so ga povzdignila do nebes. Po uvodnem govoru se je začel film *Sveta gora* – o Ama Dablamu. Posnetki so bili res prekrasni, tako da so me kar zarsbeli prsti na rokah in nogah. Kaj bi dal, da bi se lahko povzpел na to goro, sem razmišljal. Zavedal sem se, da je za takšen podvig zame že pred leti odpeljal zadnji vlak. Mogoče je bolje tako, kajti kot sem videl, Ama Dablam – Sveta gora ni kar tako, saj so tisti, ki je ne spoštujejo, lahko hudo kaznovani. Pri novozelandski odpravi je prišlo do nesreče, eden je izgubil življenje, dva sta bila poškodovana, četrtemu pa praktično ni bilo nič. Film je bil dolg približno uro in pol, potem sta se na oder vrnila Messner in Grošelj. Bilo je nekaj pojasnil na vprašanja gledalcev. Končno je nastopil trenutek, ko smo lahko dobili podpise. V prsih mi je razbijalo kot v kakšni sila delovni kovačnici. Za trenutek sem malce odlašal in se nato odločil, da grem, pa naj stane, kolikor hoče. Kot prvi sem s knjigo in fotoaparatom pristopil k njemu. Res sem bil za trenutek nekoliko zmeden, ko sem mu ponudil knjigo in malce kasneje še pisalo. Ko je začel podpisovati, sem se le ojunčil in pričel fotografirati z odprtimi usti. Messner je ves čas gledal v knjigo, zato sem mu dejal: "Reinhold, look at me." Za sekundo me je pogledal in vame so zasvetile njegove oči, ki jih ne bom nikoli pozabil. Pogled je bil res nenavaden in namenjen samo meni, malce podoben očem lame iz svetišča Jokhang v Lhasi v letu 1996. Prav nagonsko sem v tistem trenutku sprožil fotoaparat. Zase lahko rečem, da so se mi takrat odprla nebesa, kajti zavedel sem se, da takšne priložnosti domnevno ne bo več. Ker se je za mano zbrala dolga vrsta čakajočih za podpis, sem se nekoliko odmaknil in skušal napraviti še kakšen dober posnetek. Žal so se nebeške duri kmalu zaprle, zato sem si dejal, kar si uspel napraviti, to imaš. Kasneje sem ugotovil, da tega niti ni tako malo. Sreča je bila res neizmerna, počutil sem se kot otrok, ko dobi zeleno igračo. Malce kasneje sem se tudi spraševal, ali mi gre pri teh letih že na otročje.

Pred dvorano sem še enkrat srečal trojico z Jesenic in smo malce poklepetali. Kar težko mi je bilo, ko sem se poslavljal od njih. Do odhoda vlaka sem imel še debelo uro časa, ki sem jo prebil na železniški postaji, kjer sem lahko podoživel lep večer, ki ga bo težko ponoviti. ●

Julija 2022, je na Kredarici skupno zapadlo 915 cm snega, lani pa več kot dvakrat toliko, in sicer kar 1986 cm. Zadnja snežna sezona sicer ni bila med najslabšimi v zadnjih 30 letih, manj sneženih je bilo namreč deset zim, a kljub temu je to sovpadalo tudi z eno najnižjih skupnih količin padavin v poletnih mesecih, ki so snežnim sezonam sledili.

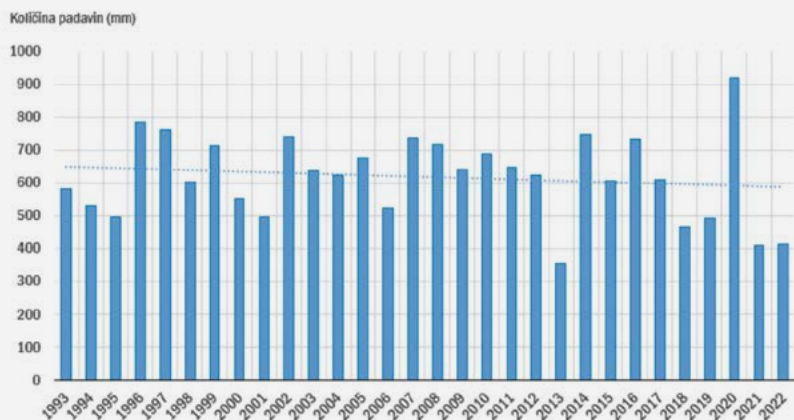
Linearni trend vsote novozapadlega snega sicer nakazuje, da vsota novozapadlega snega z leti narašča, a kljub temu so možna leta, ko je snega manj, kar se je zgodilo tudi letos. Ravno obratno je razvidno iz linearnega trenda količine padavin, ki je padla na Kredarici v poletnih mesecih. Ta trend nakazuje, da količina padavin v poletnih mesecih počasi pada in podobno sušnih poletij kot letos se bomo (postopno) morali privaditi. Če primerjamo poletja v zadnjih tridesetih letih, vidimo, da je bilo manj padavin na Kredarici le leta 2013, leta 2021 pa je bila količina padavin podobna kot letos. A snežna sezona 2012/13 je bila precej boljša kot letošnja. Skupno je zapadlo kar 1436 cm snega. Tudi lansko poletje je bilo med najbolj sušnimi, a je sledilo daleč najbolj snežno bogati sezoni. Najmanj padavin je v zadnjih tridesetih letih padlo poleti leta 2013, le 354,5 mm, največ pa leta 2020, kar 919,9 mm. Letos je poleti padlo 414,4 mm dežja na kvadratni meter, v zadnjih tridesetih letih pa v povprečju dobrih 600 mm, kar pomeni, da je na širšem območju Kredarice letos poleti padlo le dve tretjini pričakovane količine padavin.

Letos sta se torej združila kar dva sušna vidika – skromna snežna sezona, ki ji je sledilo sušno poletje. A za porabo vode predvsem v visokogorskih kočah je treba upoštevati še tretjega. Zadnji dan s snežno odejo na Kredarici je bil letos že 5. junija – za primerjavo, lani se je sneg obdržal kar do 2. julija. Tudi sicer je bila 5. junija lani višina snežne odeje rekordna – na Kredarici je bilo še okoli štiri metre snega, v povprečju pa je 5. junija snežna odeja visoka okoli meter in pol. Že tako majhna snežišča so se letos v visokogorju torej hitro skrčila in skopnela že v začetku junija, kar mesec dni prej kot lansko leto. To je seveda botrovalo tudi temu,

Foto Oton Naglost

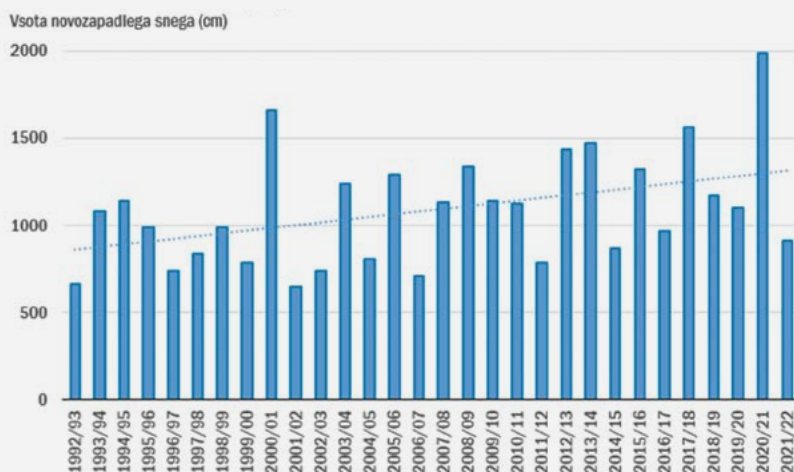

Graf količine padavin na Kredarici poleti v zadnjih 30 letih

ARSO VREME

Graf vsote novozapadlega snega na Kredarici po snežnih sezonah v zadnjih 30 letih

ARSO VREME

da se je za cel mesec prestavil tudi začetek masovne hoje v visokogorje in s tem poraba snežnice oziroma dežnice, ki jo visokogorske kočice zbirajo za ta namen. Pozabiti pa ne smemo niti, da marsikatera visokogorska kočica vodo v običajno sneženih zimah dobiva iz snežišč tudi ob začetku poletja, s čimer se začetek rabe zalog deževnice nekoliko zamakne v sredino poletja. Padavin je bilo torej že kdaj manj, a obisk v gorah vse bolj narašča – ne samo domačih, tudi tujih obiskovalcev je iz leta v leto več in poraba vode v visokogorju bo ne glede na zaloge iz leta v leto večja. Vse bolj ekstremne vremenske razmere so že nekakšna mantra, a ob skorajda vsakoletnih poplavah hitro pozabimo na sušo, ki postaja eden večjih problemov tudi v naših krajih. Hribi bodo ne glede na sušne razmere tudi v prihodnje ostali sprostitve za dušo in telo, strpnost, če vode ne bo za tuširanje ali splakovanje stranišč, pa bo nujna "dodatna oprema" ob odhodu na večdnevno turo. Rešitev so seveda tudi večji zadrževalniki za deževnico, v katere bomo lovili padavinsko vodo. Pazimo na naravo in na omejene vire (pitne) vode – ne imejmo jih za samoumevne, tudi kadar se zdi, da je vode več kot dovolj. ○

Rok Filipčič

Majhni, a simpatični

40 let AO PD Uipava

Sedeti na vrhu katere izmed smeri v Gradiški turi, s soplezalcem reševati svetovne probleme in hkrati občudovati lepote zgornje Vipavske doline je privilegij, ki ni dan vsakemu. Hkrati pa še mrzlo pivo nekaj minut stran. Neprecenljivo.

Vipavski alpinisti
v Meteori
Foto Oton Naglost

Organizirano premagovanje strmih sten je v Vipavi neločljivo povezano z delovanjem duhovnika in zaljubljenca v gore Otmarja Črnilogarja.¹ Duhovnik Črnilogar je vodenje vipavskega planinskega društva prevzel leta 1967, v času velike krize društva, ko so iz Planinske zveze Slovenije že prihajale usmeritve, da naj se društvo združi s sosednjim ajdovskim. Kmalu po prevzemu vodenja vipavskega planinskega društva je Črnilogar dal pobudo za postavitve zavarovane plezalne poti na Gradiško turo. Skupaj z legendo slovenskega alpinizma Antonom Sazonovom - Tonačem sta določila potek plezalne poti. Ta je bila svečano odprta poleti leta 1969 in poimenovana po domačinu Fricu Furlanu, ki se je leta 1952 smrtno ponesrečil v stenah Gradiške ture.

Kmalu po odprtju Furlanove plezalne poti je bil v Gradiški turi organiziran prvi plezalni tečaj za tiste, ki so želeli nekaj več od same hoje po utrjenih planinskih

poteh. Tečaj je vodil Tonač ob pomoči bratov Šušteršič, Jožeta Andlovica in Bora Krivica. Tečaju je sledila ustanovitev alpinistične sekcije v okviru alpinističnega odseka PD Ljubljana - Matica. Vodje sekcije so bili v času njenega obstoja Srečko Vidrih, Marko Fajdiga, Ivan Premrl in Darko Hrovatin. Krog plezalcev se je počasi širil in leta 1976 je Jurij Nabergoj, poleg Marka Fabčiča dolgoletni neumorni *spiritus agens* vipavske plezalne scene, kot prvi opravil izpit za alpinista. V začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja je naziv alpinist pridobilo še nekaj članov sekcije in počasi je dozorela ideja o ustanovitvi samostojnega alpinističnega odseka.

Ustanovni zbor je potekal 9. julija 1982. V poročilu o ustanovnem zboru lahko zasledimo, da so se vsi udeleženci po opravljenih formalnostih udeležili družabnega dogodka. Ustanovitev novega odseka pa so zaznamovali tudi s posebno spominsko polnitvijo barbere.² Dolžnost načelnika odseka je prevzel Darko Hrovatin, ki so mu v naslednjih letih sledili Davorin Kodele, Iztok Šeme in trenutni načelnik Marko Fabčič. Alpinistična dejavnost je z ustanovitvijo odseka dobila znaten zagon. Člani so preplezali prvo smer šeste stopnje in lestvica se je nato še dvigala. Preplezale so se slovenske klasike v Steni in drugih stenah doma in izven slovenskih meja. Nekoliko za preostalimi slovenskimi plezalci, leta 1985, so vipavski alpinisti preplezali tudi svoj prvi zaledeneli slap. Istega leta so se vipavski alpinisti prvič organizirano odpravili v nekoliko bolj oddaljene hribe. Obiskali so grško Meteoro, kjer so spoznali plezanje v peščenjaku. Meteoro so obiskali tudi naslednje leto. S plezanjem v Meteori je povezana zanimiva anekdota, lahko bi jo poimenovali kar *plakatna afera*.³ Član odseka Oton Naglost je hribovsko dogajanje pridno beležil s svojo kamero

² Po ne najbolj natančnem preverjanju smo na odseku prišli do podatka, da obstaja samo še ena spominska steklenica.

³ Hudomušni član odseka si je po vrnitvi v domovino prisvojil nekaj grških plakatov. Enega je nato pritrtil pred vipavski dom JLA, kar je vzbudilo alarm pri takratnih organih pregona. Po preverjanju je bilo ugotovljeno, da plakat poziva k stavki grških železniških delavcev in nato je bila preiskava zaključena. Avtor "afere" ni bil nikoli odkrit.

¹ Verjetno eden redkih duhovnikov, ki je opravljal funkcijo predsednika Planinskega društva v Sloveniji.

in s filmi tudi nastopil na nekaterih amaterskih filmskih festivalih.

V maloštevilni odsek je leta 1985 močno zarezala nesreča njihovega člana, ki se je smrtno ponesrečil med plezanjem v Stenarju. Dejavnost članov se je postopoma manjšala. Nekateri so plezanje sčasoma popolnoma opustili, drugi so se usmerili v takrat vedno bolj popularno športno plezanje. V hribih so plezali le še redki.

Iz hibernacije se je vipavski odsek izvil v začetku novega tisočletja. Po mnogo sušnih letih se je 2003 ponovno organizirala alpinistična šola in posledično so v naslednjih letih nekateri člani odseka opravili izpit za alpinista. V istem obdobju je bila v klubskih prostorih postavljen prvi del plezalne stene,

ki omogoča tudi izvedbo tečajev plezanja, plezalnih uric za najmlajše itd.

Na splošno člani vipavskega alpinističnega odseka nismo posegli po alpinističnih zvezdah. Ker pa velja, da izjeme potrjujejo pravilo, ne moremo mimo našega, žal prezgodaj umrlega člana Dejana Korena. DeKo, kot ga je poznala slovenska alpinistična srenja, je dosegel mojstrstvo v vseh oblikah alpinizma, od skale do ledu in vmesnega orodnega plezanja. Udeležil se je več odprav v tuja gorstva in preplezal tudi nekatere zanimive prvenstvene smeri. Morda je omemba najbolj vredna No fiesta v vzhodni steni Cerro San Lorenza. DeKo je bil tudi eden od pobudnikov zdaj že uveljavljene tekaške prireditve Ultra trail Vipavska dolina.

*Zaključek "kovidne" generacije alpinistične šole
Foto Marko Fabčič*

*Jubilejni tabor AO Vipava v Dolomitih
Foto Marko Fabčič*

Janez Mihovec

Najvišji vrh Jordanije

Jabal um ad Dami

Pandemija nam je v zadnjih dveh letih pošteno omejila gibanje. Nikjer ne piše, da smo opravili z njo, zato je bilo treba izkoristiti priliko in se čim prej odpraviti na pot – tokrat na *treking* v Jordanijo. Dežela je v vsakem pogledu popolnoma drugačna od Slovenije, njene gore pa prav tako.

Na skrajnem jugu države, že na meji s Savdsko Arabijo, leži pokrajina Wadi Rum. Njeno ime pomeni Rimska dolina; v antičnem času je bila namreč obmejno področje med Rimskim imperijem in področjem puščavskih nomadov, kamor državna oblast ni segla. Danes je Wadi Rum narodni park in kraj obveznega obiska, če se že odpravljamo v Jordanijo. Celotna pokrajina deluje popolnoma nezemeljsko. Divji vrhovi iz peščenjaka in granita, šiirne pokrajine peščin in divje soteske usahljlih potokov. Kakšnih resnih vodnih virov in naselij na področju narodnega

Najvišji vrh Jordanije Foto Janez Mihovec

Člani odseka, tu gre omeniti zlasti Marka Fabčiča, smo dejavni tudi pri urejanju lokalnih plezališč – Vipavska Bela in Gradiška tura. Leta 1988 je bila v Beli organizirana ena prvih plezalnih tekem v Sloveniji.⁴ Leta 2019 je bila na Gradiški turi odprta tudi nova zavarovana plezalna pot, ki je poimenovana po že omenjenem duhovniku Otmarju Črnilogarju. Pri njeni izgradnji smo bili najbolj aktivni ravno člani alpinističnega odseka. V Gradiški turi pa se lahko pohvalimo tudi s poligonom za orodno plezanje. Posebna pozornost je namenjena najmlajšim plezalcem, prihodnjim alpinistom. Alpinistični odsek Vipava skupaj s Planinskim društvom Vipava dvakrat letno organizira plezalno tekmo.

V nekaj vrsticah smo preplezali 40 let vipavskega alpinističnega odseka. Nismo najboljši, nismo največji, smo pa simpatični. Zanimanje za plezanje v zgornji Vipavski dolini ostaja. Jubilejnega alpinističnega tabora ob 40-letnici letos poleti v Dolomitih se je udeležilo več kot dvajset članov odseka. ●

Plezalna tekma v
Vipavski Beli
Foto Oton Naglost

⁴ Še pomnite tovariši? Včasih so plezalne tekme potekale na naravnih stenah.

Na vrhu
Foto Janez Mihovec

parka ni, vse, kar je potrebno za življenje, je treba pripeljati s sabo. V tej deželi so posneli celo vrsto znanstvenofantastičnih filmov, kot so Vojna zvezd, Rdeči planet, Marsovec in še kaj bi se jih dalo naštet. Gibanje po narodnem parku je omejeno. Tudi zaradi tega, ker je to obmejno področje in sta obe državi politično nestabilni. Toliko, da se ponoči slišijo odmevi strelav, nihče od domačinov pa jih ne sliši in tudi ignorirajo kakršne koli poizkuse za razgovor na to temo. Še posebej zaradi tega, ker so Savdijci na sami meji postavili zaščitni zid, ki sega od Rdečega morja v Akabi do Kuvajta v Perzijskem zalivu. Zaščitni zid ni neka igračka, kakršno smo mi postavili na Kolpi z namenom omejevanja migracij, ampak visoko tehnološka tvorba z opazovalnimi stolpi, elektriko v žični ograji, nadzorovana z droni, računalniki in stražarji, ki najprej streljajo in šele potem vprašajo, kako in kaj. Vsi obiskovalci narodnega parka prebivamo v kampih, ki jih upravljajo domačini. Do vznožja

1854 metrov visoke gore Jabal um ad Dami so nas pripeljali na prtljažnih prostorih že precej odsluženih džipov. Gora po sami višini pravzaprav ni nič posebnega. Tudi dostop nanjo je sorazmerno enostaven. Od tu naprej pa se zadeve zapletejo. Pozimi območje bičajo peščeni viharji in precejšen mraz, poleti pa temperature narastejo nad 50 stopinj Celzija, tako da je poskus kakršnega koli večjega napora že vnaprej obsojen na propad. Za povrh pa je skozi blodnjak usahljenih dolin, peščin in množice vrhov treba sploh najprej najti izhodišče za vzpon.

Kako uro in pol se z džipi vozimo sem in tja po pokrajini, ko voznik zapelje v enega izmed vadijev. Tu nas izkrca in naš vzpon se začne. Najprej dobre pol ure po pesku, kjer je gibanje precej oteženo. Nato pa po kamnitem pobočju do izrazitega sedla na severni strani gore. Sedlo označuje polovico poti. Nemarkirana pot se zato zasuče ostro na levo in po kamnitem kršu sledi še ura in pol vzpona. Po treh urah smo končno na vrhu. Na njem stoji drog s precej veliko jordansko zastavo. Vpisnih knjižic pa v teh krajih še niso "jemali". Na vrhu nas pričaka prelep razgled, ki sega vse do Akabskega zaliva, in spoznanje, da je Wadi Rum turistični cilj le na jordanski strani. Pokrajina se brez kakšne posebne spremembe nadaljuje proti jugu v savdsko pokrajino Hedžas in vse tja do gorovij v Jemnu. Na vrhu je sledilo obvezno fotografiranje, nato pa seveda povratek nazaj. Temperature so v vmesnem času začele naraščati in krepko presegle tridesetico. Za povrh pa je potegnil še suh puščavski veter.

Ob sestopu na izhodišče nas je počakala senca pod previsom, kjer so nam naši beduinski spremljevalci postregli s kosilom. Da bi prišli malce k sebi, se med naslednjima dvema urama hoje nihče ni premaknil stran od blagodejne sence. Sledil je le še povratek v kamp, kjer smo bivali. Še dolgo nas je spremljalo zadovoljstvo, da smo se uspeli povzpeli na najvišjo goro Jordanije. ●

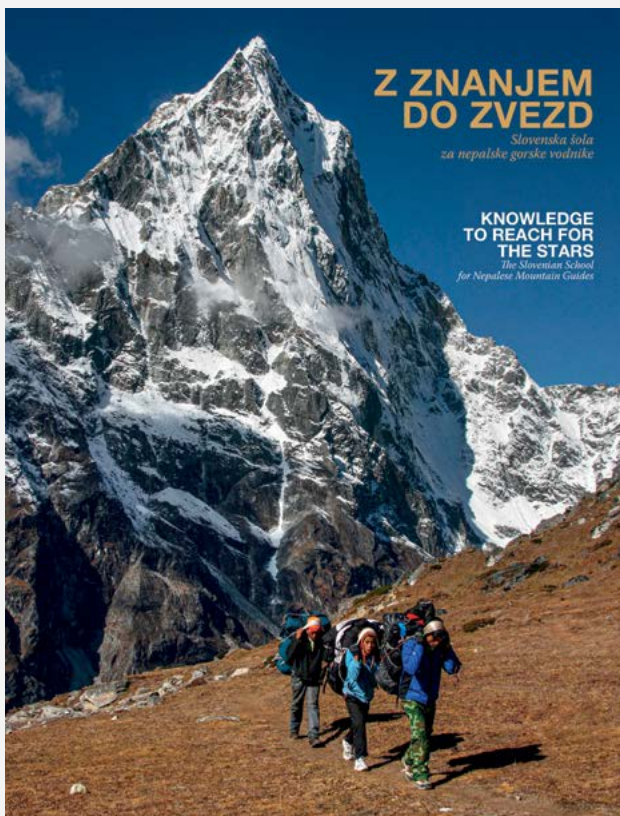

Mire Steinbuch

Z znanjem do zvezd

Uresničena želja Aleša Kunaverja

Monografija *Z znanjem do zvezd. Slovenska šola za nepalske gorske vodnike*,¹ je posvečena Alešu Kunaverju ter vsem inštruktorjem in zdravnikom, ki so štirideset let delovali v slovenski šoli za gorske vodnike v Nepalju.

nami zastavili prvi tečaj za bodoče nepalske gorske vodnike. Potem so se vsako leto v tej "šoli za Šerpe" približno dva meseca izobraževali nosači od blizu in daleč, saj so si želeli nekaj več kot samo dvajset do trideset kilogramov na hrbtu – boljši poklic, boljše življenje. In to so jim slovenski alpinisti kot predavatelji omogočili in okviru danih možnosti. Predvsem pa se je z znanjem gibanja in hoje v gorah zmanjšalo število smrtnih nesreč med Šerpami. Pri pouku zdravstvene vzgoje in prve pomoči so sodelovali naši zdravniki in zdravnice s prakso iz domačih gor.

Šola je nastala še v Jugoslaviji, sredstva zanjo so prispevali zvezni in republiški Zavod za mednarodno, znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje (ZAMTES), Planinska zveza Slovenije ter Komisija za tuja gorstva (KOTG) in drugi pokrovitelji. Z razpadom federacije je usahnil zvezni finančni vir, republiški je še nekaj časa deloval, dokler ga niso razpustili. Pri zbiranju denarja pri raznih sponzorjih je bil še posebno iznajdljiv in uspešen načelnik KOTG Tone Škarja, po svoje so se trudili tudi inštruktorji sami. Nekaj je prispevala tudi nepalska vlada.

Uvodna besedila so prispevali slovenski zunanji minister, član nepalskega ministrstva za zunanje zadeve, predsednik Planinske zveze Slovenije, predsednik

K izidu te knjige so bistveno pripomogli Dušica Kunaver, Bojan Pollak, Miro Eržen in Bojan Pograjc, zato je prav, da se to posebej poudari. Delo je dvojezično, za angleški prevod je poskrbel Gorazd Pipenbajer; obogateno je s številnimi fotografijami, tudi dvostranskimi, z risbami Danila Cedilnika - Dena ter faksimili dokumentov in rokopisov.

Brez Aleša Kunaverja in njegovega pogleda v prihodnost ne bi bilo te šole. Mogoče bi jo postavili drugi ljudje, iz druge države, a jih je Kunaverjeva vizija in empatija do ljudstva bosonogih nosačev za kar nekaj let prehitela. Želel je zmanjšati število žrtev med njimi, saj je do nesreč prihajalo, ker niso imeli priučenih izkušenj z gibanjem v visokogorju. Potrebnih je bilo veliko organizacijskih sposobnosti, domačih in mednarodnih povezav, retorične nadarjenosti in sposobnosti za prelitje teorije v prakso. Vse to je Aleš Kunaver zmožal, zato so leta 1979 v še ne popolnoma dokončani kamniti stavbi v Manangu pod Anapur-

Foto Bojan Pollak

¹ Zbrala in uredila Mojca Volkar Trobevshek. Planinska zveza Slovenije, 2022. 301 str., 39,90 EUR.

Aleš Erjavec

Marinka Koželj Stepic

Naša Marinka je letos obeležila lep življenjski jubilej, osemdeset let. Rodila se je 11. aprila 1942, z družino so živeli v Šiški in pogosto hodili v bližnjo okolico Ljubljane. Starejši brat je nekega dne prinesel domov Brilejev planinski priročnik in od takrat se je zasvojila z gorami. Tudi vsakodnevni pogledi na Grintovce so ji segli globoko v dušo. Kot najstnica je naravo vzljubila še z drugega zornega kota, saj je bila na tedanji Klasični gimnaziji pod vodstvom profesorja Pavla Kunaverja tabornica in astronomka.

Članica PZS je postala leta 1958 in s člani PD Ljubljana - Matica opravila nekaj zanimivih tur v Julijce. Kot študentka elektrotehnike je s kolegi odkrila tudi lepote zasneženih gora. Po diplomi je prišla na vrsto družina, zato je planinstvo nekoliko zaspalo. Članica PD LPP (takrat PD Viator) je vse od njegove ustanovitve leta 1974. Takrat se je začelo njeno obiskovanje gora bolj načrtno, pa tudi otroka sta bila že tako velika, da so opravili veliko društvenih izletov in tudi čisto družinskih. Kot družina so skupaj prehodili slovensko planinsko pot in razširjeno pot. Nato je za nekaj časa opustila hojo po slovenskih obhodnicah, saj je večino prostega časa posvečala vodenju izobraževalnih akcij za vodnike PZS. Zadnjih nekaj let je ponovno odkrila čar hoje po veznih poteh. Tudi alpinistični vzponi ji niso čisto tuji, saj je v letih med 1992 in 2002 opravila več kot 40 plezalnih vzponov, večinoma v Kamniško-Savinjskih Alpah. Povzpela se je tudi na nekaj vrhov v Alpah in Skandinaviji – na primer na Grossglockner, Mont Blanc, Galdhoepinger in druge, leta 1993 pa tudi na 6011 metrov visoki Chachany v perujskih Andih. Bila je na več *trekingih* – sedemkrat v Nepalju in v Peruju, Boliviji, Čilu, Argentini, Mehiki, Kubi, Tibetu, Maleziji, Novi Zelandiji in Skandinaviji.

Delo v društvenih organih ji ni tuje. V matičnem društvu je bila pobudnik za izdajanje društvenega glasila *Gorski popotnik*, ki ga je 14 let urejala in pisala vzgojno-izobraževalne članke ter vtise s svojih *trekingov* širom po svetu. Vključila se je še v delo MDO PD Ljubljana, kjer je bila v letih med 1990 in 2002 vodja Komisije za vzgojo in izobraževanje z glavno nalogo

¹ Predsednik
PD Polž
Višnja gora.

planinske zveze Nepala in zgodovinar Peter Mikša. Sledijo odlomki iz knjige *Aleš Kunaver*, ki jo je napisala Dušica Kunaver, in iz članka Zorana Jerina *Ne vem, kaj spet snuje Aleš*, ki je izšel v *Planinskem vestniku* januarja 1985.

Ostale prispevke v knjigi so napisali urednica Mojca Volkar Trobevšek, alpinistični inštruktorji in zdravniki v šoli v Manangu, pa tudi nekateri nepalski inštruktorji in predavatelji, ki so končali začetno šolanje v izvedbi Slovencev, pod francoskim mentorstvom tudi nadaljevalno stopnjo, najboljši pa so zaključili v nacionalnem centru gorskih športov ENSA v Chamonixu. Tako so šerpe nosači postali Šerpe gorski vodniki, nekateri tudi z mednarodno licenco.

Je kaj lepšega kot ponos in zadoščenje "profesorja", ko ugotovi, da njegov trud ni bil zaman, da je npr. tečajnik posnemal svojega očeta, se izšolal za gorskega vodnika in nasledil starša v trekinški agenciji? Namgyal Zangbu Sherpa svoj prispevek v knjigi zaključuje takole:

"Na koncu bi rad izrazil svoje največje spoštovanje in hvaležnost Planinski zvezi Slovenije in slovenski državi, da sta se tako potrudili in razvili takšen vzorčni model daleč izven svojih državnih meja, v državi, kjer se potreba po takšni vzorni šoli lahko izmeri s številom kvalificirane delovne sile in z življenji, ki jih je rešilo predhodno kakovostno usposabljanje. Hvala Vam."

Jani Bele, poslednji slovenski inštruktor v Manangu, je zapisal, da je bil to eden redkih humanitarnih projektov kjer koli po svetu, ki se lahko pohvali s takim izidom. Prisostvoval je predavanjem nekdanjih tečajnikov, ki so napredovali v inštruktorje in v nepalsčini poučevali tečajnike. "Bili so tako strokovni, da bi lahko predavali na kateri koli alpinistični šoli pri nas." Zdravnica Anda Perdan je bila leta 2019 zadnja slovenska predstavica v Manangu in je sklenila 40-letno slovensko udejstvovanje v šoli.

Letošnjo zimo je deset nepalskih gorskih vodnikov priplezalo na K2. Bili so prvi na svetu v zimskem času. Polovico odprave so sestavljali nekdanji tečajniki slovenske šole v Manangu!

Levji delež te preobrazbe oz. temelje zanjo so položili Aleš Kunaver in slovenski alpinisti, med katerimi je treba izpostaviti dolgoletna vodja šole Petra Markiča in Bojana Pollaka. To je uspeh, podvig tudi v svetovnem merilu. Dosežek, na katerega je lahko planinski narod na slovenski strani Alp upravičeno ponosen. Izposodil si bom prisposodbo in zapisal, da je šola v Manangu petnajsti osemstisočak slovenskega alpinizma. Po štiridesetih letih se je slovensko-nepalsko sodelovanje v šoli končalo na željo PZS, kajti Planinska zveza Nepala je že nekaj let pred tem prevzela šolo v svoje upravljanje, saj je bilo kakovostnih domačih inštruktorjev dovolj, le občasno je bil prisoten še kakšen slovenski.

Želja Aleša Kunaverja se je uresničila: Slovenci so jih naučili loviti ribe. ●

organizacije osnovnih tečajev za planinske vodnike in njihova izpopolnjevanja. V letih od 2002 do 2022 je bila kar pet mandatov predsednica MDO PD Ljubljana, kjer so letno organizirali skupne akcije, kot je na primer tradicionalni tabor ljubljanskih planincev. V letu 2016 je s sodelavci pripravila odmevno razstavo ob 50-letnici delovanja MDO PD Ljubljane. Ta razstava je bila postavljena najprej v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani, nato pa še v Mestni hiši v Ljubljani in nekaterih drugih krajih na ljubljanskem območju.

Marinka Koželj Stepic je bila aktivna tudi v organih PZS, in sicer v letih 1979–2002 kot članica Komisije za vzgojo in izobraževanje pri PZS, še posebej v letih 1983–1990 kot vodja Odbora za planinsko šolo

Arhiv Marinke
Koželj Stepic

in v letih 1990–2002 kot vodja Odbora za planinske vodnike. V obdobju 1983–1990 je bila vsako leto organizatorica seminarja za mentorje planinske šole ter osemkrat vodja odprte planinske šole za odrasle in mladino, kjer so udeleženci pridobili znanja in veščine za samostojno hojo v gore. Ta odbor je skrbel predvsem za organizacijo vzgojno-izobraževalnih akcij za vodnike PZS. V tem času so bila sprejeta nova pravila o izobraževanju, kategorizaciji in registraciji

vodnikov PZS, postavljene so bile enotne smernice za izvedbo izobraževanja. Bila je organizacijski vodja 12 tečajev A kategorije, 3 tečajev B kategorije, 1 tečaja C kategorije, 9 tečajev D kategorije in 1 tečaja G kategorije. Na vseh tečajih je tudi predavala in vodila praktično delo. Bila je organizacijski vodja izpopolnjevanj za vodnike PZS že od leta 1979. Tako je v tem času organizirala in predavala na 21 republiških izpopolnjevanjih za kopne razmere in na 20 republiških izpopolnjevanjih za snežne razmere. Pripravila je tudi 35 področnih izpopolnjevanj za kopne razmere. Sodelovala je pri pripravi učbenikov *Planinska šola* (1983 in 2005) in *Vodniški učbenik* (2006 in 2016) ter pri pripravi gradiva za Slovenski planinski muzej. Leta 1978 je končala tečaj za planinske vodnike, sprva bolj z namenom, da bo varno vodila v gore s svojo družino, kasneje pa je ljubezen do vodenja prenesla na vsakogar, ki si je želel organizirano obiskovati gore. V začetku je vodila le v okviru PD Viator in znotraj Slovenije. Počasi je to prerasla, začela je voditi ture tudi za druga planinska društva ali skupine, pokukala pa je tudi čez meje domovine, najprej v sosednje države, nato po Evropi in nazadnje na druge celine. To ji omogoča tudi znanje več tujih jezikov. Vodila je več kot 600 enodnevni izletov različnih težavnosti – tudi na brezpotja – v kopnih in snežnih razmerah in 70 dvodnevni ali tridnevni izletov. Pripravila in vodila je več enotedenskih planinarjenj, največ po otokih Kornatskega aghipelaga ter po otokih Vis, Lastovo, Korzika, Kreta, po Črni gori, Gudurickih planinah, po vrhovih Avstrije in po panoramskih poteh Švicarskih Alp. Pripravila je tudi več *trekingov* v Nepal in na Kubo ter po enega v Tibet, Patagonijo in Ognjeno zemljo.

Zadnjih nekaj let posveča veliko časa delu s starostniki. Zanje organizira njihovi telesni pripravljenosti primerne ture, tudi večdnevne v tujino. S pohodov in tur se vsi, ona in udeleženci, vračajo neizmerno srečni in zadovoljni. Ture načrtuje zelo skrbno ob upoštevanju vseh možnih vidikov za varno in zdravo izvedbo.

Veliko je že naredila za planinstvo, a ima še eno veliko željo, ki bi jo rada udeležila, namreč da bi v okviru izobraževanja vodnikov PZS pripravili navdila ali priporočila, kako voditi v gore starostnike, na kaj naj bi bili vodniki pozorni pri pripravi in izvedbi varnih izletov in tur. Pri tem je pripravljena sodelovati s svojimi bogatimi izkušnjami. Članov, starejših od 65 let, je v Sloveniji skoraj deset tisoč. Tako bi tej skupini članov polepšali življenje, jih rešili osamljenosti, predvsem pa pomagali ohranjati telesno in duševno zdravje.

Za delo v planinstvu in za planinstvo je prejela več visokih priznanj: leta 2002 spominsko plaketo PZS, leta 2007 najvišje priznanje PZS svečano listino PZS. Za predano delo v vodništvu je leta 2011 prejela naziv častni vodnik PZS, priznanje prostovoljec leta 2012 ji je na predlog predsedstva PZS za dolgoletno delo v planinstvu in tudi drugih prostovoljskih organizacijah podelil Državni svet Republike Slovenije. ◉

NOVICE IZ VERTIKALE

Dolgo suho poletje se je zaključilo s spremenljivim vremenom, podobnim jesenskem. To se je poznalo tudi pri vzponih v gorah, katerih število se je od sredine avgusta naprej zmanjšalo, predvsem je bilo manj zahtevnih vzponov v velikih stenah. Vztrajnost in lov na razmere sta vseeno bila poplačana z najdbo kakšnega bisera. Ko ni bilo razmer za vzpone v gorah, so za domačo mizo nastajala poročila in članki o poletnih dogodivščinah, med katerimi sta bili tudi dve odpravi v Peru.

Skalno plezanje

V zadnjih letih je v naših gorah nastalo kar nekaj strmih smeri, dobro opremljenih s svedrovci. Predvsem v primorskih gorah sta jih več opremila in preplezala Uroš Rupar in Maja Krajnik. Zadnjo sta opremila in preplezala 17. avgusta letos v Špici v Planji, ki leži v neposredni bližini Kotovega sedla. Dostop do stene je možen tako iz Loške Koritnice kot iz Tamarja. V obeh primerih je časovnica enaka – poltretjo uro. Za ponovi-

tev zadošča 12 sistemov in neskončne zanke za ureditev varovališč. Smer sta poimenovala **Eremit** (6b, 6a obv., 300 m). Ime smeri prisajata že zato, ker bo zaradi oddaljenosti od parkirišča navkljub svedrovcem primerna za ljubitelje samote. Avtorja opozarjata, da je kljub opremljenosti resna in zahteva dovolj plezalnih izkušenj iz naših sten.

Poleti leta 2020 in 2021 sta avstrijska prijatelja Grege Lačna, Georg Fieger in Stefan Lieb-Lind, v Triglavski severni steni preplezala prvenstveno **Spominsko smer Grege Lačna** (IX-, 500 m). Plezati sta začela med Helbo in Bergantovo smerjo, višje pa delno plezala po raziskanih, večinoma pa po deviških prehodih. V steni sta pustila štirinajst svedrovcev in devetintrideset klinov, a s tem nista popolnoma opremila smeri, sta pa ponavljavcem omogočila varen prosti vzpon. Ustvarila sta še eno zahtevno smer za vrhunske plezalce današnjega časa, kjer je treba združiti visoko športnoplezalno raven in alpinistične izkušnje iz velikih sten. Prvi prosti vzpon je že lani opravil Georgov sin Maximilian Fieger,

*Spominska smer
Rajka Robnika v Mali Raduhi
Foto Andrej Jež*

drugega pa sta letos na začetku septembra opravila Andrej Grmovšek in Bor Levičnik, ki sta v obdobju nestabilnega vremena le našla dovolj veliko luknjo dobrih razmer.

Na Koroškem sta bila letos poleti med najbolj aktivnimi raziskovalci novih linij Andrej Jež in Marko Volk. Novice o njunih prvenstvenih vzponih ali redkih ponovitvah so nenehno prihajale na dan, včasih z nekajdnevnim ali nekajtedenskim zamikom, tako kot naslednja dva vzpona. Andrej je 1. avgusta z Davom Mihevom v Mali Raduhi preplezal prvenstveno **Spominsko smer Rajka Robnika** (VII, A0/VI, 185 m). Za uspešen vzpon je bilo potrebnih več obiskov, Andrej je steno predhodno obiskal z Denisom Arnškom in Alino Ledinek. Težavnost, ko bo kdo smer zmozel prosto, ocenjujeta na 7b. Kline sta pustila v steni, tako da ponavljavcem ne bo treba preveč zabijati, potrebovali pa bodo set zatičev in set metuljev. Še eno smer je Jež preplezal z Markom Volkom. 21. avgusta sta prvič prosto preplezala smer, ki jo je Marko Volk po treh obiskih s pomočjo tehnike dokončal lanskega avgusta. Smer je dobila ime **Črna dama** (VII+/VIII-, 100 m).

*Prva prosta ponovitev
Črne dame
Foto Andrej Jež*

Pred osemindvajsetimi leti sta Miha Peternel in Urban Golob v Dolgem hrbtu s svedrovci opremila in preplezala prvenstveno smer Mali bogovi. V času, ko akumulatorji še niso bili vsepovsod prisotni, sta v skalo vrtala na lastne kalorije z ročnim vrtalnikom. Smer je dobila ime po znani glasbeni skupini, v kateri je Urban Golob imel vlogo bobnarja. Miha je že nekaj časa razmišljal, da bi smer preopremil in bi tako postala varnejša za ponavljalce. Idejo je 5. avgusta letos uresničil z Gregorjem Šeglom in Vidom Vilharjem. Smer so najprej preplezali, nato pa jo od zgoraj navzdol preopremili. Zaradi nevihte so morali izpustiti prvi raztežaj in ga opremiti ob naslednjem obisku, 14. avgusta. Med prvim obiskom so takoj na vstopu morali preplezati varianto, saj je bil prvi svedrovec dvajset metrov nad tlemi. Pred slabimi tremi desetletji je bilo snega pod steno bistveno več kot letos.

Peru

V deželo kondorjev sta na začetku letošnjega poletja odšli dve manjši odpravi, obe z vzhodnega konca Slovenije. Prva je 20. junija odšla mariborska, dva dni za njo pa z drugimi cilji še koroško-savinjska. Pred njihovim prihodom je v tamkajšnjih gorah zapadlo veliko snega, tako da jima ga v stenah ni manjkalo. V času obeh odprav težav z vremenom ni bilo, zato sta se obe lahko

*Odpravarsko "počivanje" -
Andrej Jež v Peruju
Foto Anja Petek*

posvečali načrtom brez motečih vremenskih prekinitev.

Mariborsko odpravo so sestavljali vodja Primož Plohl in Luka Juhart ter naknadno pridruženi Aleš Fajmut. Njihov cilj je bil nabiranje prvih odpravarskih izkušenj, hkrati pa počastitev 60. obletnice AO TAM. Za aklimatizacijo so se najprej odpravili na pogosto obiskani **Urus**, 5420 m, zatem so se iz istega baznega tabora na 5000 metrih odpravili še na prečenje **Ishince**, 5530 m. Primož in Luka sta nato poskušala z vzponom v zahodni steni gore Tocclaraju, 6034 m, a sta se zaradi slabega počutja obrnila. Po počitku v Huarazu so se lotili 24-kilometrskega dostopa do baznega tabora pod **Alpamayo**, 5947 m. Nanj so se vzpeli po **Ferrarijevi smeri** (AD+, 70°, 400 m). V dobrih razmerah so brez težav dosegli vrh in sestopili, napako so storili z nenošenjem sončnih očal na oblačen dan in tako zvečer zaspali z zbadajočim občutkom v očeh, a naslednje dni težav niso imeli več. Zadnji cilj odprave je bil **Chopicalqi**, 6354 m, na katerega so se vzpeli po normalni smeri, ki sledi JZ-grebenu (PD+/AD-, 60°). Vsekakor so doživeli pozitivno prvo izkušnjo s pet- in šesttisočaki. Koroško-savinjsko odpravo so sestavljali vodja Andrej Jež, Anja

Petek, Denis Arnšek, Davo Mihev in Matevž Gradišnik. V Peru so prispele že dobro aklimatizirani in dobro pripravljeni. Anja in Andrej sta že imela izkušnjo s tem gorstvom, oba sta tam uspešno osvojila več vrhov, za preostale pa je bil to prvi stik z Andi. Na tej podlagi so se razdelili v skupine. Anja in Andrej sta najprej plezala v skalni steni pettisočaka La Esfinge, preostali trije pa v dolini Ishince, kjer sta Anja in Andrej v preteklosti že bila. Slednja sta v La Esfinge najprej preplezala lažjo smer **Waiting for Jurak** (V+, 270 m), po počitku v Huarazu pa še smer **Original route 1985** (VIII-, 750 m). Medtem se je trojica aklimatizirala in vzpenjala na vrhove nad baznim taborom v dolini Ishince. Davo in Matevž sta se povzpela na Ishinco, 5530 m, in poskusila po normalni smeri priti na Tocclaraju, 6034 m, a sta se obrnila zaradi vetra. Na **Urus** sta se povzpela Davo in Matevž, na **Vallnuraju**, 5686 m, pa vsi trije skupaj. Po drugem vzponu na La Esfinge sta se Andrej in Anja odpravila v bazni tabor pod **Hualcan**, 6165 m. Hualcan je v naših krajih postal bolj znan lani, ko so v njegovi severni steni Matija Volontar, Bor Levičnik, Matevž Štular in Blaž Karner skupaj z lokalnim alpinistom Aritzom Monasteirom preplezali dve prvenstveni smeri. To sta bila verjetno šele drugi in tretji vzpon v zgodovini. Prvega je čez steno opravil Aritz s soplezalcem. Aritz

je tudi letos sodeloval z našima odpravama, plezalno pa se je priključil Andreju in Anji pri vzponu čez deviško vzhodno steno Hualcana. 8. in 9. julija so v levem delu stene preplezali prvenstveno **Fango fiesta** (ED, M5, 60–85°, 1150 m). V spodnjem delu smeri so najprej plezali med razpokami in seraki. Ta del je bil poln presenečenj, saj od daleč ni bilo mogoče razbrati, kje poteka najboljša smer. Sledil je osrednji del stene, kjer je bilo plezanje tehnično najzahtevnejše. Prvi plezalni dan je trojica zaključila v snežno-ledni luknji pod serakom, kjer so našli dobro mesto za bivač. Naslednji dan so skozi preduh v seraku nadaljevali vrhu naproti. V zgornjem delu stene je sneg pogosto segal krepko čez kolena in po njem je smer tudi dobila ime. Fango je lokalni izraz za globok nepredelani sneg. Bivakirali so na vršnem grebenu gore in naslednji dan sestopili.

Drugi so medtem dostopili pod goro **Alpamayo**. Po **Ferrarijevi smeri** (AD+, 70°) so 11. julija dosegli vrh. Od tod naprej so se naveze pomešale. V baznem taboru pod Ranrapalco se združili. Anja in Denis sta v severni steni Ranrapalce preplezala **Slovensko smer** oz. **Mazohizem** z desnim izstopom (M5, 65–85°, 900 m). Smer sta leta 1996 preplezala Matej Zorko in Andrej Markovič ter jo poimenovala Mazohizem, ime se je do danes že skoraj izgubilo. Do konca odprave je bila vseskozi v pogonu Anja. Sama je pristopila na **Ishinco** in poskusila z vzponom po neznanem terenu na Urus, kjer je obrnila zaradi kombiniranega terena. Skupaj z Matevžem je 21. julija po normalni smeri osvojila še vrh gore **Chopicalqi**.

Pred odhodom domov so se v Huarazu udeležili mednarodne športnoplezalne tekme, kjer so zasedli drugo in tretje mesto. Torej dve uspešni odpravi, ki večjih težavnost nista imeli. Kar se zdravja tiče, sta poleg nepredvidljivega gorskega okolja nevarnost predstavljala še eksperimentiranje s hrano in promet. Prometno nesrečo sta doživela in srečno preživela člana ko-roško-savinjske odprave.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

LITERATURA

Klemen Janša, Jože Drab: Julijske Alpe. Zahodno od Pišnice in Soče. Izbirni vodnik. Ljubljana, PZS, 2022. 224 str., 31,90 EUR.

To, bodo vzkliknili navdušeni gorniki, same velike ture, in to v svetu, ki ni prav obljuden, v svetu najdrznejših vertikal pretežno Zahodnih Julijcev. To ni izbirni vodnik, kot piše na naslovnici, to je izbirni vodnik! Jagodni izbor (večinoma) visokih gora zahodno od Pišnice in Soče. Nič neobičajnega ni, če pri turi piše, da je hoje za deset ur (ali celo kakšno uro več) in se prehojena višina približa dvema tisočicama metrov. V enem dnevu! Le ena tura, "Ta visoka Rosojanska pot", je dvodnevna. No, med 45 izleti, ki jih avtorja Klemen Janša in Jože Drab ponujata, je tudi nekaj blažjih, tako da nakup vodnika priporočam prav vsakemu ljubitelju gora. Najbolj pa bralca navdušujejo in vabijo velikopotezne ture nad Sočo in v Zahodnih Julijcih. Za osnovo sta avtorja vzela svoja dva vodnika: Klemen Janša *Zahodne Julijske Alpe*, Jože Drab pa *Julijske Alpe: skupini Mangarta in Jalovca*; oba vodnika sta izšla pri PZS leta 2015. V izbirnem vodniku so ture razvrščene po gorskih skupinah: Jalovec, Mangart, Kanin, Viš, Montaž, Naborjetske gore, Muzci, Matajur, Stol in Karman (na str. 150 je tiskarski škrt sicer pot Anite Goitan prestaval v Triglavsko skupino).

Kar veliko vzponov zahteva res celovitega in izkušenega gornika. Dostikrat brez samovarovalnega kompleta ne gre, saj je nekaj prehodov speljanih po zelo zahtevnih *feratah*. Težko je reči, kateri vzpon je "naj", a sam bi izbral nekaj med Vevnico in Mangartom ali med Višem in Montažem. Pa je vmes še veliko tudi precej neznanih vrhov, ki so od velikanov malce odmaknjeni, tudi malo nižji (a ne nujno lažje dostopni), ponujajo pa neverjetne poglede (Žrd, Vrh Dunje in Lipnik, Veliki Kadin ...). Avtorja ne zaobideta niti južnega predgorja Julijcev na italijanski strani, popeljeta nas na Matajur, Stol, Brinico in v pogorje Muzcev. In prav taki "razgledniki", tudi nad Pišnico (Ciprnik), pa nad Zajzero (Kamniti lovec), nad Rezijo (Skutnik) so tisti vrhovi, s katerih se bomo kasneje odpravili še na zares velike ture. Ker se jim ne bomo mogli upreti. Vodnik je v tem pogledu prav posrečen!

Opisi so zelo dobri, ni jim kaj očitati, le sem ter tja morda celo premalo poudarijo resnost nekaterih tur, npr. spust pod Goličico na Jalovško škrbino je tako strm, da ga težko premagamo le "v rahlem sestopu". Avtorja nas sicer usmerjata zelo natančno, tako da izgubili se prav gotovo ne bomo. In tu ju je treba posebej pohvaliti – za razliko od nekaterih avtorjev sta prav lepo "zgovorna", v opisu res ne pozabita na nobeno ključno mesto. Tisto poetičnost vodnikov Tineta Miheliča in grandioznost opisov Zahodnih Julijcev Andreja Mašere pa nadomestijo odlične, privlačne, navdihujoče fotografije, ki bralca neustavljivo vabijo na pot.

Opis vsake ture vsebuje ime gore, višine in čase (ne ustrašite se, tura 8 na Mangart ne bo trajala 10–11 ur, seštevek je tam napačen). Avtorja opozorita na zahtevnost vzpona, opišeta pot do izhodišča, navedeta kočice na poti in podobne uporabne podatke, vse ob strani glavnega opisa. Le-ta pa najprej razloži pot, potem sledi vodniški del z opisom vzpona in sestopa. Večina vzponov ali poti ima izhodišče in zaključek na istem mestu, pri nekaterih pa se je vendarle treba znajti s prevozom

(npr. veličastna tura za zares izurjene po poti Amalia čez Montaž na planino Pecol).

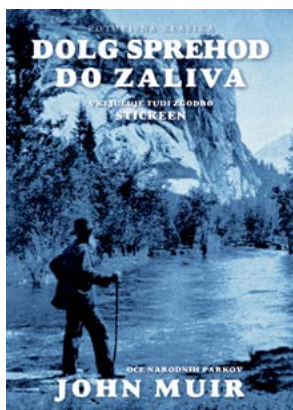
Pri vsaki turi je tudi zemljevid, a če so zemljevidi zelo uporabni v sedaj že dobro uveljavljeni aplikaciji maPZS, od koder so vzeti, služijo v knjigi res le za orientacijo. Za pravi obisk gora je tiskana kopija v nahrbtniku nujna in avtorja pri vsaki turi ustrezno navedeta kar nekaj kart. S pridom pa v aplikacijah na pametnih telefonih lahko uporabimo tudi v vodniku navedene koordinate GPS (izhodišče, vrh).

Izbirni vodnik Julijske Alpe, Zahodno od Soče in Pišnice je tako lahko kar povzetek vsega, kar pravi gornik potrebuje in želi, za tiste, ki smo velik del opisanih gora že prehodili, pa je to svojevrstna spominska knjiga. Sam sem ob branju pri skoraj vsakem vrhu dejal: "To pa moram znova poskusiti." Ali: "Ups, tole pa že predolgo čaka." Le kako se ne bi navduševali? Če samo navedem nekaj podnaslovov pri imenih gora: Kraljevska tura. Po zelo zahtevni in slikoviti poti, Divji, samotni in zahtevni pristop na razgledni vrh, Divje romantična krožna pot. Kdo bi se mogel upreti takim povabilom? Odlični izdelek!

Marjan Bradeško

John Muir: Dolg sprehod do zaliva.

Prevod in spremna beseda: Anja Radaljac. UMco. Ljubljana, 2022. 222 str., 24 EUR.

Johna Muirja (1838–1914) ljubiteljem gora in narave verjetno ni treba posebej predstavljati. Znameniti škotsko-ameriški naravoslovec, botanik, mislec, utemeljitelj ameriške ekologije in avtor je verjetno najbolj znan kot oče narodnih

parkov. Delo *Dolg sprehod do zaliva* (izšlo 1916) je njegov prvi prevod v slovenščino, ni pa to njegova prva knjiga. Na splošno pa je največ pisal o narodnih parkih. Muir je že v mladosti prebiral knjige Alexandra von Humboldta, kasneje je študiral botaniko in sestavljal svoj herbarij. Ko je marca leta 1867 delal v tovarni v Indianapolisu, ga je doletela nesreča in je za nekaj tednov oslepel. Po okrevanju se je odločil, da bo nemudoma odpotoval in si ogledal rastline na jugu države; pravzaprav si je želel potovanje podaljšati celo do Južne Amerike, a je to ostalo le pri želji. To potovanje je nato opravil leta 1911, celih 47 let po prvi poti. Pustolovščina je bila kar drzna, kajti od državljske vojne sta minili le dve leti, razmere v državi so bile še kaotične, veliko je bilo gverilskih skupin, ki so ropale popotnike, pokrajina je bila ponekod zelo opustošena. Takole pravi: "Sledi vojne niso vidne le na požganih poljih, polomljenih ograjah, mlinih in neusmiljeno izsekanih gozdovih, temveč tudi na obrazih ljudi."

Muir je torej 1. septembra 1867 zapustil svoje življenje v Indiani in krenil na tisoč šesto kilometrov dolgo pešpot do Mehiškega zaliva. Knjiga je pravzaprav dnevniški potopis z refleksivnimi mesti, ko kritično razmišlja o vprašanih narave, predvsem o odnosu človeka do narave. Originalno knjigo je uredil Muirjev biograf in vsestranski učenjak William Frederic Badè, ki jo je sestavil iz Muirjevega izvirnega dnevnika, njegovih skic s svinčnikom, tipkanih strani, namenjenih stenografu, ter nekaj drugih ločenih besedil, torej je to moralo biti kar zapleteno uredniško delo. Dnevnik se konča z Muirjevim prihodom v San Francisco okoli prvega aprila leta 1868. V devetih poglavjih sledimo Muirjevi poti iz Indiane skozi gozdove Kentuckyja, čez Cumberlandsko gorovje in rečno Georgio, skozi floridska močvirja in gozdove do pristanišča Cedar Key in dalje do Kube, od tam pa z ladjo mimo New Yorka do Kalifornije. Nepredstavljlivo razdalje za tisti čas.

V načrtu je imel najmanj uhojene poti, torej divjo naravo. S sabo je

vzel zemljevid in majhno torbo. Brat mu je občasno pošiljal denar, včasih je bil brez ficka tudi po več tednov, tako da je bil prisiljen stradati, pa tudi sicer je na poti živel izredno skromno in je precej shujšal. Že blizu morja je zbolel za malarijo malarijo in kar tri mesece je potreboval za okrevanje. Zanimivo, da omenja težke noge le na začetku, kasneje o tem ni ne duha ne sluha. Večina opisov je namenjenih naravi, goram, pokrajini, hrastom, rožam, pticam, vsem živalim ... "9. september. Še en dan v najljubši pokrajini ptic in cvetja. Številni hitri potoki, ki tečejo v prelepih, s cvetjem obrobjenih kanjonih, ki ležijo v naročju gozdov. Sedel sem na veličastno pobočje, ki kakor slika izstopa iz ozadja neba." Ko opisuje Cumberland, pravi: "Oh, ti gozdni vrtovi našega Očeta! Kakšna popolnost, kakšna božanskost v njihovi arhitekturi! Kakšna preprostost in obenem skrivnostna kompleksnost detajlov!"

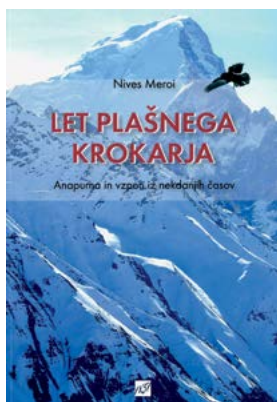
Lepo je brati in slediti njegovi pozitivni naravnosti, čeprav v pogosto nevarnem okolju, a se je iz pretečih težav vedno uspel nekako izvleči. Ob srečanjih z ljudmi na poti je užival v pogovorih in izmenjavi mnenj, od politike do narave – slednje je imel najraje. Veliko omenja črnce, saj je bil to čas precej bolj živega in vseprisotnega rasizma kot dandanes. Spal je pri dobrih ljudeh, redko v gostiščih, pogosto pa kar na prostem. Poleg ljudi so ga ogrožale tudi živali, na primer klopotace, v močvirjih pa aligatorji. Vsemu se je uspel spretno in z nekaj sreče izogniti. Večkrat omenja osamljenost, saj po več dni ni srečal žive duše: "Počutil sem se strašno osamljenega in revnega." Knjigi je dodana izredno zanimiva zgodba Sticken, pustolovščina s psom in ledenikom, v kateri opisuje, kako sta se s psom komaj rešila iz ledenega labirinta v nevihtnem dnevu.

Čar Muirjevega pisanja so osupljivi opisi raznorodne narave, to je zgodba o neomadeževanosti, nedotaknjenosti in neokrnjenosti divjine, kar v današnjih (betonskih) časih materializma in pretiranega potrošništva, ko smo na pragu ekološke kataklizme, razumemo kot klic

nazaj k naravi. Muir je neizprosno kritik civilizacije v njenem odnosu do narave in živali. Zanj so vsa bitja, rastlinska in živalska, kot božje stvarstvo, ki ni popolno, če v njem umanjka kakšen drobci. V naravi ne vidi agresivne sile, pač pa harmoničnost, ubranost in veličastno moč, dojema jo kot celovit organizem. Potrebujemo torej premik k naravi – pri tem nam je Muir lahko dober zgled in dober učitelj. "Ne moreš se počutiti, kot da si zunaj; planjava, nebo in gore oddajajo lepoto, ki jo lahko začutiš. Kopaš se v teh duhovnih žarkih, vrtiš se okrog in okrog, kot bi se ogreval ob tabornem ognju. Kmalu izgubiš občutek o svojem lastnem, ločenem obstoju; spojiš se s pokrajino in postaneš del, drobci narave."

Vladimir Habjan

Nives Meroi: Let plašnega krokarja. Anapurna in vzponi iz nekdanjih časov. Celjska Mohorjeva družba, 2022. 144 str., 22 EUR.

Najnovejša knjiga alpinistke in pisateljice Nives Meroi, ki je skupaj z možem Romanom Benetom stala na vseh štirinajstih osemtisočakah, je napisana neposredno, duhovito, zanimivo in napeto. Opisuje njun vzpon na zadnji preostali osemtisočak, ki jima je manjkal do tako imenovane himalajske krone. Opis samega vzpona poteka kronološko, vanj pa vpleta razmišljanja o trenutkih iz minulih vzponov, ki jih vzbudi kakšna asociacija ali spomin. Ko opisuje scene v baznem taboru oziroma v njunem šotoru, ki spominjajo na domačnost njune hiše, je slog njenega pisanja prizrčen. Ni odveč poudariti, da sta vseh štirinajst vzponov opravila brez doda-

tnega kisika, fiksni vrvi – razen na mestih, kjer so bile res nujno potrebne zaradi varnega sestopa, višinskih nosačev in največkrat sama. Meroijeva ta način imenuje pošteni alpinizem za razliko od komercialnega oz. turističnega in čistega alpskega sloga. Zato ji ni všeč, ker morajo tokrat v bazni tabor po zraku namesto po tleh. Zaradi obilice snega nosači ne bi mogli nositi težkih tovorov, edina rešitev je bil helikopter. Čas za odpravo je omejen; če ga bo premalo, je treba pred iztekom vložiti prošnjo za podaljšanje, kar pomeni dodaten finančni strošek.

Njun slog na odpravi je špartanski. Ničesar ne primanjkuje, vse je na robu zadostnosti. Kot pravi Benet, "manj nosiš gor, manj umažeš". Ob tem se spomnita raznih neverjetnih – nepotrebnih – stvari iz preteklih odprav, npr. velikega ekrana v dnevnem šotoru v taboru Rongbuk pod Everestom, opremljenega z barskimi stolčki in ležalniki; Šerpe, ki se je s košaro piva na hrbtu vzpenjal med nevarnimi lednimi slapovi; prave peči na drva v kuhinjskem šotoru pod Makalujem. Razmišlja o protislovju turističnega navala na visokogorje in njegovega vpliva na okolje, a po drugi strani je ta obisk pomemben vir ekonomskega zaslužka domačinov. Nives Meroi razmišlja o etiki: "Morda pretiravam, a na teh gorah vedno več moči izgubljam s tem, da se moramo braniti pred aroganco alpinizma, ki ga poganja denar." Čas romantike je že davno minil, v visokih gorah imajo gostje komercialnih odprav drugačno mentaliteto kot alpinisti starega kova in to se pozna pri njihovem obnašanju.

Po dnevih čakanja v bazi zaradi slabega vremena in sneženja se na posled odpravita na zaključni vzpon. Dogovorita se s štirimi alpinisti, s katerimi so se po naključju znašli v taboru, da se bodo vzpenjali skupaj in izmenično gazili, kajti zapadlo je veliko snega. Benet mi je povedal, da sta na tem vzponu tvegala več kot na vseh prejšnjih osemtisočakah. Spomnim se tudi njegove izjave, da bi bilo v himalajskih gorah zelo malo zahodnjakov, če bi bilo

plezanje v Himalaji res tak napor in trpljenje, kot ga nekateri opisujejo. Vsepovsod sneženje, megla, belina. Pri iskanju prehodov pomaga intuicija, pri podorih serakov in plazovih sreča. Neznansko so utrujeni, avtomatično se kobacajo navzgor skozi globok sneg. Čez ledne skoke in serake zmorejo plezati pazljivo in previdno. Sami so se odločili za vzpon, želijo doseči vrh, zato stoično prenašajo napor in nevarnosti. Štejejo korake in minute počitka; koraki, počitek ..., dokler ne zasije nad njimi modro nebo, pred njimi pa dolg pobeljen greben in vrh Anapurne.

Meroijeva večdnevni vzpon in sestop opisuje stvarno, brez dramtiziranja in pretiravanja. Na celotni odpravi najde priložnosti in čas tudi za poetične opise narave in trenutkov, ko se zaskri med njo in Romanom. Najlepšo iskrico pa je prihranila za konec ...

Po vzponu je zapisala: "Zaupanje ljudi je staro kot svet. Zaveznitvo je najmočnejši recept, kar jih pozna narava. Najbolj plodovit. Bili smo njegov prototip, dejanje upora proti tragični osamljenosti v času, ko prevladujeta individualizem in cinizem. Skoraj nekakšna utopija, ki smo ji dali obliko. To je novost našega vzpona, v obliki 'nekdanjih časov', to je formula Anapurne."

Mire Steinbuch

Andrej Stritar: Planine Slovenije. Kibuba, Ljubljana 2021, 319 str., 29,90 EUR.

V slovenske gore iz leta v leto zahaja vse več tujih gornikov, zato so se začeli pojavljati planinski vodniki, ki so jih napisali tuji avtorji, predvsem v angleščini in nemščini. Očitno se

je pokazala potreba po vodniku v hrvaščini, saj je med obiskovalci naših gora vse več pripadnikov naše južne sosedice. In tu se je pojavil prepotrebni vodnik v njihovem jeziku; založba Kibuba je izdala prevod znane knjige Andreja Stritarja pod naslovom *Planine Slovenije*, ki bo gotovo izpolnila vrzel, ki s(m)o jo že dolgo občutili.

Vodnik je kar zajetna knjiga, ki že pri bežnem listanju vzbudi prijetne občutke. Knjiga obsega uvodni del, ki postreže s številnimi koristnimi informacijami, v drugem delu pa je opisano 50 planinskih tur, kjer je avtor po pretehtanem izboru uvrstil vrsto paradnih ciljev v slovenskem visokogorju in tudi sredogorju.

V prvem delu avtor poda zgoščen zemljepisni oris slovenskih gora, njihov rastlinski in živalski svet, vremenske razmere, nato prikaže organizacijo slovenskega planinstva in poda kratek zgodovinski pregled razvoja planinstva in alpinizma v Sloveniji. Sledi poglavje s praktičnimi nasveti, kako varno v gore, kjer bi izpostavil predvsem opis planinskih postojank v naših gorah in bivalni režim v njih. Seveda opiše tudi klasifikacijo težavnosti planinskih poti, primerno opremo za varno gibanje v gorskem svetu in ukrepanje ob možnih nevarnostih.

V drugem delu knjige potujemo po Stritarjevem izboru tur od Julijskih Alp čez Karavanke do Kamniško-Savinjskih Alp, izven alpskega sveta pa so opisani vzponi na Snežnik, Nanos in Šmarno goro nad Ljubljano. Besedilo je urejeno po standardnem zaporedju, ki se je bolj ali manj uveljavilo v planinskih vodnikih pri nas. Na začetku opisa vsake ture so z rumeno-zelenimi krogi od ena do pet označene zahtevnost, orientacija in napornost ture, v posebnem označenem kvadratu pa še višina cilja, višina izhodišča in višinska razlika. V nadaljevanju sledijo opis dostopa do izhodišča ter opisa vzpona in sestopa. Slednja sta razumljivo najpomembnejša dela vsakega poglavja; opisi so stvarni in jedrati, brez odvečnega besedovanja, jasno so navedene možne orientacijske pasti. Ocena težavnosti je vseskozi ko-

rektna, brez pretiravanja navzgor ali navzdol. Vsak opis zaključijo podatki o najprimernejšem letnem času za izvedbo izleta, možne nevarnosti na poti, njeno trajanje, seznam koč ob poti, najprimernejši zemljevid, opisane so še možne druge ture v bližini.

Knjiga je zelo bogata s fotografijami, ki so jih prispevali številni fotografi, navedeni na koncu knjige. Vsi opisi so lepo opremljeni z Google-vimi zemljevidi, ki sta jih priredila Andrej in Štefan Erman s sodelovanjem avtorja. Nasploh je knjiga zelo lepo oblikovana, kar je delo Štefana Ermana, besedilo je lektorirala avtorjeva hči Mojca Stritar Kučuk. Zelo dober prevod v hrvaščino je delo Vesne Hrdličke Bergelj; hrvaški planinci ji bodo za to gotovo hvaležni. Ker je knjiga obsežna, bo abecedno kazalo na koncu besedila prišlo kar prav.

Lahko ugotovimo, da je vodnik *Planine Slovenije* Andreja Stritarja še en zlahten dosežek v nizu vodnikov, ki jih je ta plodoviti pisec napisal o gorah. Prepričani smo, da bo marsikateremu obiskovalcu iz Hrvaške odprla nova obzorja in razširil njegove poglede na prelepi slovenski gorski svet.

Andrej Mašera

Paolo Cognetti: Divji deček. Prevedel Jernej Šček. Umco. Ljubljana, 2022. 178 str., 19,90 EUR.

Drobna knjižica priznanega italijanskega pisatelja uspešnice *Osem gora* (Totaliteta, 2020) je za ljubitelje gora prav prijetno branje in osvežitev gorniške literature pri nas.

Knjigo lahko dejansko štejemo v leposlovje, dogajanje pa je postavljeno gorsko okolje. V bistvu gre za preplet razmišljanja ob življenjski spremembi, ko se je avtor za pol leta preselil iz mestnega vrveža Milana, kjer sicer živi, v visokogorsko koč v zaselku Estoul nad dolino Aoste. Prav tam, v obrobem središču sodobne gorske kulture in umetnosti, vsako leto prirejajo festival Klic divjine. Kot so zapisali pri založbi Umco, je Cognetti nekakšen Thoreau našega časa – biva gorjansko, razmišlja meščansko.

Avtor se zaradi življenjske krize odloči pobegniti iz mesta v hribe, kjer ni bil že več kot desetletje, toda niti ne ve, kako se bo tam znašel. V najeti gorski koči daleč stran od civilizacije se sprva ne znajde, sčasoma pa počasi izgrajuje svoj odnos z naravo in gorami. Z okoliškimi kmeti in pastirji vzpostavi nekakšno sobivanje, ki mu zapolnjuje čas in ga vse bolj bogati. Z vsakim dnem se bolj vživlja v naravo, ob tem pa začenja razumeti tudi samega sebe. "Naučil sem se cepiti drva, zanetiti ogenj v nevihti, okopati in posejati njivo, kuhati z gorskimi zelišči, pomolsti kravo in balirati seno; samotnosti pa se nisem, čeprav je to pravi smoter vsakega puščavništva," razmišlja Cognetti.

Kot pravi avtor, danes večina ljudi živi zaprto, odtujeno od narave. V gorah tega ni. Alpe zaradi zapuščeni in bega prebivalcev v mesta vendarle predstavljajo prostora prostor, s dostopom za vse, ki bi želeli v njem uživati. Zato so gore za Cognettija prostor svobode. Zanj gozd oskrbuje in zdravi. Gorsko zdravilo je sestavljeno iz dialoga, ki ga postopoma vzpostaviš z okoljem, ki te obdaja. "Sprva misliš, da si sam na svetu, kmalu pa občutek osame izgine, ker se zavedaš, da vsenakrog mrgoli življenja. Sicer ne človeškega, pa vendar življenja, s katerim lahko stopiš v odnos, dialog, če si se le pripravljen poglobiti, počasi, potrpežljivo, v razumevanje njegovega jezika," pravi avtor.

Globoka knjiga, ki da misliti. Priporočamo v branje!

Vladimir Habjan

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

Aktivne in zabavne počitnice | Za začetnike in izkušene mlade plezalce
10 terminov preko celega poletja | www.plezalnicenter.si

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Ferate

INTERJU

Tone Golnar

Z NAMI NA POT

Rockbergi, okolica Ljubljane in Kranja

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

f t

gore-ljudje

I FEEL
SLOVENIA

ALPE ADRIA
TRAIL®

ALPE ADRIA TRAIL MOJ NAČIN RAZISKOVANJA.

Tri dežele in ena skupna pot.

Prepustite se pohodniški, gastronomski in kulturni raznolikosti, ki vas bo navdušila s svojo pristnostjo. 43 različnih etap vas bo vodilo od vznožja avstrijskega Velikega Kleka, skozi Slovenijo, do italijanskega mesta Milje ob Jadranskem morju. Izberite si svojo in se podajte na pot.

#ifeelsLOVEnia
#myway
#alpeadriatrail

www.slovenia.info
alpe-adria-trail.com